

**KARADENİZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ**  
**EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**  
**BİLGİSAYAR VE ÖĞRETİM TEKNOLOJİLERİ EĞİTİMİ**  
**ANA BİLİM DALI**

**ÇEVİRİMİÇİ DERSLERİN VERİMLİLİĞİNİ ETKİLEYEN**  
**FAKTÖRLERİN BELİRLENMESİ**

**YÜKSEK LİSANS TEZİ**

**Adem BAYRAKTAR**

**TRABZON**  
**Haziran, 2015**

**KARADENİZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ**  
**EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**  
**BİLGİSAYAR VE ÖĞRETİM TEKNOLOJİLERİ EĞİTİMİ**  
**ANA BİLİM DALI**

**ÇEVİRİMİÇİ DERSLERİN VERİMLİLİĞİNİ ETKİLEYEN**  
**FAKTÖRLERİN BELİRLENMESİ**

**Adem BAYRAKTAR**

**Karadeniz Teknik Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü'nce Yüksek Lisans**  
**Unvanı Verilmesi İçin Kabul Edilen Tezdir.**

**Tezin Danışmanı**  
**Doç. Dr. Hasan KARAL**

**TRABZON**

**Haziran, 2015**

**KTÜ Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü'ne**

**Bu çalışma jürimiz tarafından Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi  
Anabilim Dalında YÜKSEK LİSANS tezi olarak kabul edilmiştir. 25.06.2015**

**Tez Danışmanı : Doç. Dr. Hasan KARAL .....**

**Üye : Doç. Dr. Ünal ÇAKIROĞLU .....**

**Üye : Yrd. Doç. Dr. M.Serkan ABDÜSSELAM .....**

**Onay**

**Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.**

**Doç. Dr. Nevzat YİĞİT  
Enstitü Müdürü**

## **BİLDİRİM**

**Tezimin içerdđi yenilik ve sonuçları başka bir yerden almadđımı ve bu tezi KTÜ Eğitim Bilimleri Enstitüsünden başka bir bilim kuruluşuna akademik gaye ve unvan almak amacıyla vermediğimi; tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada kullanılan her türlü kaynağa eksiksiz atıf yapıldđını, aksinin ortaya çıkması durumunda her türlü yasal sonucu kabul ettiğimi beyan ediyorum.**

**Adem BAYRAKTAR**

**25 / 06 / 2015**

## ÖN SÖZ

Günümüzde kullanımı yaygınlaşan ve sürekli yeni teknolojilerle güncellenen çevrimiçi öğrenme uygulamaları ortaya konulmaktadır. Günümüz eğitim ihtiyaçları göz önünde bulundurulduğunda lisans ve lisansüstü düzeyde çevrimiçi derslerin artması beklenmektedir. Yöneticiler, öğretim elemanları, destek personelleri ve öğrenciler açısından henüz yeni olarak tanımlayabileceğimiz bu uygulamaların kalitesinin artırılmasına yönelik çalışmalara olan ihtiyaç artmaktadır. Bu çalışmada lisans düzeyinde çevrimiçi derslerin verimliliğini etkileyen faktörler araştırılmıştır.

Üniversitelerde uygulanan çevrimiçi derslerin kalitesinin artırılmasına yönelik yapılacak çalışmalarda, bu araştırma sonuçlarından yararlanılması, araştırmanın yaygın etkisini oluşturmaktadır.

Çevrimiçi derslerin uygulayıcısı olan Karadeniz Teknik Üniversitesi Uzaktan Eğitim Uygulama ve Araştırma Merkezi Müdürü, danışmanım ve değerli hocam Doç. Dr. Hasan KARAL 'a teşekkürlerimi bir borç bilirim. Anket uygulama sürecinde yardımlarını esirgemeyen Tarih Bölümünden öğretim görevlisi Veysel USTA'ya, anketlerin hazırlanması sürecindeki desteğinden ötürü, Sn. Metin İSKENDEROĞLU 'na, yine veri toplama sürecindeki katkılarından ötürü Yrd. Doç. Dr. Muhammet BERİGEL 'e, Yrd. Doç. Dr. Alper ŞİMŞEK 'e, arkadaşlarım Arş. Gör. Ekrem BAHÇEKAPILI 'ya, Öğr. Gör. Murat ATASOY 'a ve Uzaktan Eğitim Merkezi personeline, tez sürecinde her zaman desteğini gördüğüm Okul Eski Müdürüm Abdulvahap ALTIN 'a teşekkür ederim.

Hayatım boyunca her an yanımda olup desteklerini esirgemeyen anneme, babama, ağabeylerime, bu süreçte gösterdiği destek, sevgisinden ötürü ailemin diğer araştırmacısı, eşim Rukiye BAYRAKTAR'a ve OFLAZ ailesine çok teşekkür ederim. Son olarak motivasyon ve enerji kaynağımız kızım Zeynep ve oğlum Selim'e sevgilerimi sunarım.

Haziran, 2015  
Adem BAYRAKTAR

## İÇİNDEKİLER

ÖN SÖZ.....	iv
İÇİNDEKİLER.....	v
ÖZET.....	ix
ABSTRACT.....	x
TABLolar LİSTESİ.....	xi
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	xii
KISALTMALAR LİSTESİ.....	xiii
<b>1. GİRİŞ.....</b>	<b>1</b>
1.1. Problem Durumu.....	2
1.2. Alt Problemler.....	3
1.3. Çalışmanın Amacı.....	4
1.4. Çalışmanın Gerekçesi ve Önemi.....	4
1.5. Araştırmanın Sınırlılıkları.....	5
1.6. Araştırmanın Varsayımları.....	6
<b>2. LİTERATÜR TARAMASI.....</b>	<b>7</b>
2.1. Uzaktan Eğitim.....	7
2.2. Uzaktan Eğitimin Gelişim Süreci.....	7
2.3. Çevrimiçi Öğrenme.....	10
2.3.1. Dünyada ve Ülkemizde Çevrimiçi Öğrenme Uygulamaları.....	10
2.3.2. Çevrimiçi Öğretimin Değerlendirilmesi.....	15
<b>3. YÖNTEM.....</b>	<b>17</b>
3.1. Araştırma Modeli.....	17
3.2. Araştırma Süreci.....	19
3.3. Araştırma Grubu / Örneklem.....	20
3.4. Verilerin Toplanması.....	22
3.4.1. Veri Toplama Araçları.....	22
3.5. Verilerin Analizi.....	23
3.5.1. Nicel verilerin analizi.....	23
3.5.2. Nitel verilerin analizi.....	24
3.6. Araştırmanın Geçerlik ve Güvenirliği.....	27

3. 7. İnanırcılık .....	27
3. 8. Aktarılabirlik .....	28
3. 9. Tutarlık .....	28
3. 10. Teyit Edilebilirlik .....	28
<b>4. BULGULAR.....</b>	<b>29</b>
4. 1. Nicel Bulgular .....	29
4. 1. 1. Öğrenciler Açısından Çevrimiçi Derslerin Verimliliğini Etkileyen Faktörlerin Belirlenmesi .....	30
4. 2. Nitel Bulgular .....	31
4. 2. 1. Öğretim Elemanları Açısından Çevrimiçi Derslerin Verimliliğini Etkileyen Faktörlerin Belirlenmesi.....	32
4. 2. 1. 1. Öğretim Yönetim Sistemi .....	32
4. 2. 1. 1. 1. Öğretim Yönetim Sistemine Katılım.....	32
4. 2. 1. 1. 2. Bilişim Teknolojisi Kullanma Yetersizlikleri .....	33
4. 2. 1. 1. 3. Derslerin Verimliliği .....	33
4. 2. 1. 2. Ders İçerikleri .....	34
4. 2. 1. 3. Ölçme Değerlendirme.....	34
4. 2. 1. 3. 1. Devamsızlık Durumu.....	34
4. 2. 1. 3. 2. Hazır Ders Notları Edinilmesi .....	35
4. 2. 1. 3. 3. Ölçme Çalışmaları .....	36
4. 2. 1. 4. Öğretmenlerin Motivasyonu .....	36
4. 2. 1. 4. 1. Öğretim Elemanlarının Uzaktan Eğitime Yönelik Algıları .....	36
4. 2. 1. 4. 2. Etkileşim Eksikliği.....	36
4. 2. 1. 5. Öğrencilerin Motivasyonu .....	36
4. 2. 1. 5. 1. Öğrencilerin Dersle Bakış Açıkları .....	36
4. 2. 1. 5. 2. Dersle Giriş-Çıkış Saatleri.....	37
4. 2. 1. 6. Sisteme Karşı Güvensizlik .....	37
4. 2. 1. 6. 1. Koordinasyon Eksikliği .....	37
4. 2. 1. 6. 2. Planlama Eksikliği .....	38
4. 2. 2. Yöneticiler Açısından Verimliliği Etkileyen Faktörlerin Belirlenmesi .....	38
4. 2. 2. 1. Öğretim Yönetim Sistemi .....	39
4. 2. 2. 1. 1. Destek Hizmeti.....	39
4. 2. 2. 1. 2. Bilişim Teknolojisi Kullanma Yetersizlikleri .....	40

4. 2. 2. 1. 3. Derslerin Verimliliği .....	40
4. 2. 2. 2. Ders İçerikleri .....	41
4. 2. 2. 2. 1. Ders İçeriklerinin Tasarlanması .....	41
4. 2. 2. 2. 2. Uzman Desteği .....	42
4. 2. 2. 2. 3. Dersin Niteliği.....	42
4. 2. 2. 2. 4.Öğretim Tasarımı .....	43
4. 2. 2. 3. Ölçme Değerlendirme.....	43
4. 2. 2. 3. 1. Devamsızlık Durumu.....	43
4. 2. 2. 3. 2. Hazır Ders Notları Edinilmesi .....	44
4. 2. 2. 3. 3. Ölçme Çalışmaları .....	44
4. 2. 2. 4. Öğretmenlerin Motivasyonu .....	45
4. 2. 2. 4. 1. Öğretim Elemanlarının Uzaktan Eğitime Yönelik Algıları .....	45
4. 2. 2. 4. 2. Etkileşim Eksikliği.....	45
4. 2. 2. 4. 3. Öğretim Elemanlarının Maddi Kaygıları.....	46
4. 2. 2. 5. Öğrencilerin Motivasyonu .....	46
4. 2. 2. 5. 1. Derse Giriş-Çıkış Saatleri.....	46
4. 2. 2. 6. Sisteme Karşı Güvensizlik .....	47
4. 2. 2. 6. 1. Koordinasyon Eksikliği .....	47
4. 2. 2. 6. 2. Yasal Prosedürler .....	47
4. 2. 3. Altyapı ve Destek Ekibi Açısından Çevrimiçi Derslerin Verimliliğini Etkileyen Faktörlerin Belirlenmesi.....	48
4. 2. 3. 1. Öğretim Yönetim Sistemi .....	49
4. 2. 3. 1. 1. Sisteme Katılım.....	49
4. 2. 3. 1. 2. Destek Hizmeti.....	50
4. 2. 3. 1. 3. Bilişim Teknolojisi Kullanma Yetersizlikleri .....	51
4. 2. 3. 2. Ders İçerikleri .....	51
4. 2. 3. 2. 1. Ders İçeriklerinin Tasarlanması .....	51
4. 2. 3. 2. 2. Uzman Desteği .....	51
4. 2. 3. 2. 3. Öğretim Tasarımı .....	52
4. 2. 3. 3. Ölçme Değerlendirme.....	52
4. 2. 3. 3. 1. Devamsızlık Durumu.....	52
4. 2. 3. 3. 2. Hazır Ders Notları Edinilmesi .....	53
4. 2. 3. 3. 3. Ölçme Değerlendirme Çalışmaları .....	53
4. 2. 3. 4. Öğretim Elemanlarının Motivasyonu .....	54



4. 2. 3. 4. 1. Öğretim Elemanlarının Uzaktan Eğitime Yönelik Algıları .....	54
4. 2. 3. 4. 2. Etkileşim Eksikliği.....	55
4. 2. 3. 4. 3. Öğretim Elemanlarının Maddi Kaygıları.....	55
4. 2. 3. 5. Öğrencilerin Motivasyonu .....	55
4. 2. 3. 5. 1. Öğrencilerin Derse Bakış Açılıarı .....	55
4. 2. 3. 5. 2. Öğretim Elemanlarının Derse Hazırlık Durumu .....	56
4. 2. 3. 6. Sisteme Karşı Güvensizlik .....	56
4. 2. 3. 6. 1. Koordinasyon Eksikliği .....	56
4. 2. 3. 6. 2. Planlama Eksikliği .....	57
4. 2. 4. UZEM Çağrı Merkezi Kayıtları, Sıkça Sorulan Sorular .....	57
<b>5. TARTIŞMA .....</b>	<b>59</b>
5. 1. Öğretim Elemanlarının Motivasyonu ile İlgili Tartışma .....	59
5. 2. Öğretim Yönetim Sistemi İle İlgili Tartışma .....	60
5. 3. Ders İçerikleri İle İlgili Tartışma .....	61
5. 4. Ölçme Değerlendirme İle İlgili Tartışma .....	61
5. 5. Öğrencilerin Motivasyonu İle İlgili Tartışma.....	62
5. 6. Sisteme Karşı Güvensizlik İle İlgili Tartışma .....	63
<b>6. SONUÇ VE ÖNERİLER.....</b>	<b>64</b>
<b>7. KAYNAKLAR .....</b>	<b>66</b>
<b>8. EKLER .....</b>	<b>75</b>
<b>9. ÖZGEÇMİŞ VE İLETİŞİM BİLGİLERİ.....</b>	<b>80</b>

## ÖZET

### Çevrimiçi Derslerin Verimliliğini Etkileyen Faktörlerin Belirlenmesi

Bilişim teknolojilerindeki hızlı değişime bağlı olarak uzaktan eğitimde meydana gelen gelişmeler, uzaktan eğitimin bir öğretim yöntemi olarak benimsenmesi sürecini hızlandırmış; uzaktan eğitime olan ilgi ve talep günden güne artmıştır. Uzaktan eğitim teknolojileri ve bilişim teknolojilerindeki hızlı gelişme, çevrimiçi öğrenme uygulamalarının da her geçen gün artmasını ve farklılaşmasını sağlamıştır. Çevrimiçi uygulamaların yaygınlaşması sonucu, çevrimiçi öğrenme uygulamalarının etkililiğinin değerlendirilmesi, verimliliğinin artırılması için yapılması gerekenlerin ortaya konulması ve paylaşılmasını zorunluluk haline getirmiştir. Bu araştırmada lisans düzeyinde verilen çevrimiçi derslerin verimliliğine etki eden faktörler; tüm paydaşlardan edilen verilerden yararlanılarak ortaya konmuştur

Araştırma bir durum çalışması olup, çevrimiçi derslerin verimliliğine etki eden faktörlerin belirlenmesi amacıyla bir çevrimiçi derste paydaş olan yöneticiler, destek ekibi, öğretmenler ve öğrencilerin görüşlerinden yararlanılmıştır. Çevrimiçi ortamda ders veren 4 öğretim elemanı, Uzaktan eğitim sistemini yöneten 4 yönetici ve uzaktan eğitim merkezinde görev yapan 3 teknik elemanla yarı yapılandırılmış mülakatlar yapılmıştır. Araştırma kapsamında elde edilen veriler içerik analizi yöntemiyle çözümlenmiş, uygun çizelge ve tablolar oluşturularak yorumlanmıştır.

Alanyazın ve paydaşlarla yapılan mülakatlardan elde edilen verilerden yararlanılarak bir “Çevrimiçi Ders Değerlendirme Anketi” hazırlanmış ve anket 2539 öğrenciye uygulanmıştır. Toplanan veriler SPSS.20 programı ile analiz edilmiştir. Verilerin analiz sonuçlarından, öğrenciler açısından çevrimiçi dersleri etkileyen faktörler belirlenmiştir.

Araştırma sonuçlarına göre çevrimiçi verilen derslerin verimliliğine etki eden faktörler: sisteme girişte yaşanan aksaklıklar, bilişim teknolojileri kullanma yetersizlikleri, ders içerikleri ve tasarımları, derslerin niteliği, öğretim tasarımı, derse devamsızlık durumu, ölçme ve değerlendirme sistemi, öğretim elemanlarının uzaktan eğitime yönelik algıları, öğretim elemanlarının gelecek kaygıları, öğrencilerin derse ilişkin tutumları, öğretim elemanlarının derse hazır bulunuşlukları, sistemin unsurları arasındaki koordinasyon ve yasal prosedürler olarak belirlenmiştir.

**Anahtar Kelimeler:** Çevrimiçi Ders, Çevrimiçi Derslere Etki Eden Faktörler, Çevrimiçi Derslerin Değerlendirilmesi, Çevrimiçi Öğrenme

## **ABSTRACT**

### **Defining The Factors Affecting To Efficiency Of Online Courses**

Emerging developments in information and communication technology systems has accelerated the process of adoption of distance learning as a teaching method; interest and demand that distance education has increased day by day. The evaluation of efficiency of online learning applications is important for finding out and sharing what is to be done to increase efficiency. In this research assesment of all stakeholders about undergraduate level online courses were taken and the factors affecting online courses were searched.

Research is a case study; administrators, teaching staff and students were consulted in to evaluate online courses. By the help of opinions of stakeholders, as a data collecting tool, Online Course Evaluation Questionary was prepared and applied to 2561 students. The obtained data were analyzed with SPSS.20. From the obtained data, the factors affecting online courses for students were stated.

To take the opinions of the teaching staff, administrators, and infrastructure and support team; interviews were made with four staff members, four administrators and four infrastructure and support team members. The obtained data in the extent of research were analyzed by content analysis method and interpreted by creating appropriate charts and tables.

According to research results the factors affecting the efficiency of online courses were defined as: the problems experienced when entering the system, inadequacy of usage of computing technology, course content and design, the character of courses, teaching design, course attendance status, measurement and evaluation system, teaching staff's perception of online courses, future concerns of teaching staff, student attitudes towards courses, readiness of teaching staff, coordination between system elements and legal procedures.

**Keywords:** Online Course, Evaluating Online Courses, The Factors Effecting to Online Courses, Online Learning.

## TABLolar LİSTESİ

<u>Tablo No</u>	<u>Tablo Adı</u>	<u>Sayfa No</u>
1.	Araştırmanın Yöntemi .....	17
2.	Mülakat Katılımcı Sayıları .....	20
3.	ÇDD Anketi Katılımcı Sayıları ve Yüzdalık Dağılımı .....	21
4.	Cinsiyete Göre ÇDD Anketi Katılımcı Sayıları.....	22
5.	Öğretim Şekline Göre ÇDD Anketi Katılımcı Sayıları .....	22
6.	Veri Toplama Araçları .....	23
7.	ÇDD Anketi Güvenirlik Değeri.....	24
8.	ÇÇD Anketine Verilen Yanıtların Aritmetik Ortalamaları.....	29
9.	Öğretim Elemanlarıyla Yapılan Mülakatlardan Elde Edilen Temalar ve Kodlar Tablosu .....	32
10.	Yöneticilerle Yapılan Mülakatlardan Elde Edilen Temalar ve Kodlar Tablosu ....	39
11.	Altyapı ve Destek Ekibiyle Yapılan Mülakatlardan Elde Edilen Temalar ve Kodlar Tablosu .....	49
12.	UZEM Çağrı Merkezi Kayıtları Konu Frekans Tablosu .....	58
13.	UZEM Çağrı Merkezi Kayıtları Arayan Frekans Tablosu .....	58

## ŞEKİLLER LİSTESİ

<u>Sekil No</u>	<u>Sekil Adı</u>	<u>Sayfa No</u>
1.	Uzaktan Eğitimin Gelişim Evresi .....	7
2.	Türkiye’de Uzaktan Eğitimin Gelişim Evresi .....	9
3.	Karadeniz Teknik Üniversitesinde Çevrimiçi Derslerin Gelişim Süreci.....	11
4.	KTÜ UZEM Öğrenci Destek Sistemi Giriş Görüntüsü.....	12
5.	Öğretim Elemanları Öğretim Yönetim Sistemi Giriş Görüntüsü .....	13
6.	Öğretim Yönetim Sistemi Çevrimiçi Canlı Ders Görüntüsü.....	13
7.	Ders İçerikleri, Dokümanlar ve Videolara Erişim Görüntüsü .....	14
8.	Ders Dokümanı Görüntüsü .....	15
9.	Ders İçeriği Sunumu Görüntüsü .....	15
10.	Araştırmada Kullanılan Karma Yaklaşımın Yönteminin Önemine Göre Tasarımı .....	19
11.	Çevrimiçi Derslerin Verimliliğini Etkileyen Faktörlerin Belirlenmesi Süreci.....	19
12.	Collins ’in (1999) Veri Analizi Basamakları (Yıldırım ve Şimşek, 2008) .....	25
13.	Araştırmada İzlenen Veri Analiz Basamakları .....	26
14.	UZEM Çağrı Merkezi Kaydı Örneği.....	57

## KISALTMALAR LİSTESİ

- ÇD** : Çevrimiçi Ders  
**ÇDDA** : Çevrimiçi Ders Değerlendirme Anketi  
**OD** : Ortak Dersler  
**TDYA** : Türk Dili Yazılı Anlatım  
**AİİT** : Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi  
**ÖYS** : Öğretim Yönetim Sistemi  
**UZEM** : Uzaktan Eğitim Merkezi

## 1. GİRİŞ

Bilişim teknolojilerindeki hızlı gelişim hayatın birçok alanında olduğu gibi eğitim öğretim alanına da büyük katkılar yapmıştır (Aggarwal, 2000; Balay, 2004; Surry, 2010). Özellikle 90'lı yıllardan itibaren geliştirilen teknolojilerle eğitim alanında bilgisayar destekli eğitim çalışmaları yoğunluk kazanmış, 2000'li yıllar ise beraberinde web tabanlı eğitim uygulamalarını getirmiştir (Kesim, 2010). Web tabanlı eğitim uygulamaları uzaktan eğitim başlığı altında toplanmıştır (Tipton ve Kovalik, 2010). Uzaktan eğitimin bilinirliğinin artması ve yaygınlaşması yeni paradigmalara oluşmasına yol açmıştır. Bu paradigmalardan biri çevrimiçi öğrenmedir (Dray ve diğ., 2011).

Eğitim öğretimin popüler bir biçimi haline gelen çevrimiçi öğrenme (Pillay, Irving ve Tones, 2007), öğrencilerin geleneksel öğrenme-öğretme etkinliklerinden farklı ortamda, aynı anda birçok öğrenme kaynağına ulaşarak ve çoğu durumda sınıf ortamında olduklarından daha fazla etkileşim içine girerek öğrenmeyi kaynaklardan uzakta gerçekleştirdikleri bir öğrenme sürecidir (Glava ve Glava, 2011).

İnternet kullanımının yaygınlaşmasıyla erişilebilirliği artan çevrimiçi öğrenme, bir ağ üzerinden sunulan içerikle öğretmen ve öğrencilerin etkileşimli bir ortamda gerçekleştirdiği öğrenmeler olarak tanımlanmıştır (Balaban, 2012).

Çevrimiçi öğrenme uygulamaları öncelikle doktora ve yüksek lisans düzeylerinde, sonraları lisans düzeyinde de yaygınlaşmaya başlamıştır (Pucel ve Stertz, 2005). Üniversiteler birçok farklı öğretim yönetim sistemi, yazılımlar kullanarak çeşitli sertifika programları ve hayat boyu öğrenme uygulamaları ortaya koymuşlardır (Huang ve Yang, 2009).

Çevrimiçi ortamların; zaman ve mekân bağımsızlığı sağlaması, çoklu medya uygulamalarına imkan tanınması, öğrenciye bireysel hızında ilerleme fırsatı vermesi, öğrenci merkezli olmaları, kullanılabilirliklerinin günden güne artması gibi güçlü yönleriyle birlikte yaygınlaştığı görülmektedir (Dziuban, Kramer, Moskal ve Thompson, 2012). Bu kadar yaygınlaşan ve gelişen her yöntem ve teknikte olduğu gibi çevrimiçi öğrenmenin de gelişimi için verimlilik ve etkililiğinin farklı açılardan değerlendirilmesi ihtiyacı ortaya çıkmıştır (Chang, Chen ve Lee, 2006). Çevrimiçi öğrenme uygulamalarının oluşturucuları, eğitimcileri, katılımcıları, destek elemanları ile kullanılan öğretim yönetim sistemleri, içerik yönetim sistemleri, materyaller arasındaki ilişkilerin verimliliğin değerlendirilmesi bakımından incelenmesi gerekmektedir (Tseng ve Yeh, 2013).

## 1. 1. Problem Durumu

Son yıllarda teknoloji alanındaki hızlı değişim tüm sektörlerde radikal değişiklik ve etkileri beraberinde getirdiği görülmektedir. Bu hızlı değişim ve gelişimden eğitim öğretim faaliyetlerinin de etkilendiği göz ardı edilmemelidir (Quality Assurance Agency, 2006). Geleneksel öğretim yöntemlerinden açık öğretim uygulamaları gibi basit uzaktan eğitim uygulamalarına geçen eğitim sistemleri, zamanla daha gelişmiş uzaktan eğitim uygulamalarıyla tanışmışlardır. Ulukan (2009)'a göre; Uzaktan eğitimin sağladığı yararların yanı sıra yaşanan problemler, uzaktan eğitim uygulamalarının değerlendirilmesi çalışmalarını arttırmıştır. Gelişen teknoloji çözümleri sayesinde uzaktan eğitimin kısıtlılıkları da azaltılarak daha etkili uygulamalar geliştirilmiş ve uygulanmıştır. PDAlar, Podcastlar, akıllı telefonlar, tabletler gibi sürekli çevrimiçi olan cihazların yaygınlaşması sonucu etkileşimi merkeze alan çevrimiçi öğrenme ortamları da artmıştır. Çevrimiçi öğrenmenin uzaktan eğitim sürecinde kullanılmaya başlanmasıyla birlikte özellikle öğrenciler için iletişim ve etkileşim olanakları, geleneksel eğitim ortamlarına göre oldukça çeşitlenmiş ve zenginleşmiştir (Allen ve Seamen, 2013).

Çevrimiçi öğrenme ortamlarının sunmuş olduğu hizmetlerin artmasıyla üniversitelerin de bazı derslerini çevrimiçi işlemesine, e-sertifika programları açmalarına, açık öğretim uygulamalarını çevrimiçi ortama taşımalarına neden olmuştur. Çünkü çevrimiçi öğrenme üniversitelere örgün öğretimlerin eksiklerini tamamlamayı ve öğrenciler için etkili bir öğrenme ortamı sağlamayı hedeflemektedir (Eastmen ve Swift, 2001). Türkiye'de 2013 yılı itibarıyla birçok üniversite ve kurum, imkânları ölçüsünde çevrimiçi uygulamalar yapmaktadır. Ülkemizde yükseköğretim düzeyinde çevrimiçi öğrenme uygulamalarının bir örneği de Karadeniz Teknik Üniversitesinde uygulamaya konulmuştur. Lisans düzeyinde tüm bölümler için öğretimi yasal olarak zorunlu olan Atatürk İlkeleri İnkılap Tarihi dersi ile Türk Dili Yazılı Anlatım derslerini 2011 yılı güz döneminden itibaren çevrimiçi ders olarak uzaktan eğitim merkezi üzerinden verilmeye başlanmıştır.

Çevrimiçi öğrenme göz önünde bulundurulduğunda verimlilik kavramı geniş bir alana sahiptir. Bu nedenle çevrimiçi derslerin verimliliğinin değerlendirilmesinin sınırları literatür araştırmasıyla belirlenmiştir (Kaya, 2002; Tsai ve Tsai, 2003; Anderson ve diğ., 2005; Gülbahar, 2005; Dewiyanti ve diğ., 2007; Donovan ve diğ., 2007; Altun ve diğ., 2008; Brew, 2008; Johnson ve diğ., 2008; So ve Brush, 2008; So ve diğ., 2008; Adalı T., 2009 ; Karaman ve diğ., 2009; Altan ve Seferoğlu, 2009; Keser H., Özkan S., Kösel R., 2009; Kılıç E., Karataş S., Ocak M.A., 2009 ; Karal ve diğ., 2010; Kışla ve diğ., 2010; Karahoca D., 2010; Baran ve Keleş, 2011; Çelen ve diğ., 2011; Galy ve diğ., 2011; Korkmaz ve Yeşil, 2011; Nam ve Zellner, 2011; Kruger-Ross ve Waters, 2013). Bu



araştırmada, Odabaş (2003), Wu ve Tsai, (2005), Altan (2010), Balaban (2012), Seferoğlu ve Gülcü (2013) çalışmalarına göre verimlilik şu başlıklara göre incelenmiştir.

- Çevrimiçi dersleri alan öğrencilerin hazırbulunuşlukları
- Çevrimiçi derslerde öğretim elemanlarının uzaktan eğitime yönelik algıları
- Çevrimiçi ders yönetim sistemi ve unsurların koordinasyonu
- Çevrimiçi derslerde öğretim tasarımı ve içeriklerin hazırlanması
- Çevrimiçi derslerde akademik başarı durumu
- Çevrimiçi derslerde ölçme değerlendirme
- Çevrimiçi derslerle ilgili yasal prosedürler
- Çevrimiçi derslerde zaman yönetimi

Çevrimiçi öğrenme ortamlarını oluşturan öğretim yönetim sistemleri, içerik yönetim sistemleri, çevrimiçi teknolojiler sürekli yenilenerek yeni unsurları da bünyesine katmaya hızla devam etmektedir. Bu nedenle sürekli değişen şartlarla kendini yenileyen bir öğrenme ortamı olan çevrimiçi öğrenmenin değişimini ve gelişimini mecburi kılmaktadır. Bu değişim ve gelişim sürecinin hızlandırılması ve verimli olması için mevcut çevrimiçi uygulamaların değerlendirilmesi günden güne önem kazanmaktadır. Bu doğrultuda çalışmanın ana problemini “Çevrimiçi derslerin verimliliğine etki eden faktörler nelerdir?” cümlesi temsil etmektedir.

## 1. 2. Alt Problemler

Moore ve Kearsley (2011), Uzaktan eğitim temelli eğitim uygulamalarının bileşenlerini: Teknoloji ve medya, ders dizaynı ve gelişimi, öğretmenin rolü, uzaktan eğitim öğrencisi, yönetim, yöneticiler ve politikalar olarak sıralamışlardır. Bu bileşenler göz önünde bulundurulduğunda “Çevrimiçi derslerin verimliliğine etki eden faktörlerin belirlenmesi” amacı doğrultusunda çalışmanın alt problemleri şu şekilde belirlenmiştir:

- 1.1. Çevrimiçi derslerin verimliliğini öğrenciler açısından etkileyen faktörler nelerdir?
- 1.2. Çevrimiçi derslerin verimliliğini öğretim elemanları açısından etkileyen faktörler nelerdir?
- 1.3. Çevrimiçi derslerin verimliliğini yöneticiler açısından etkileyen faktörler nelerdir?
- 1.4. Çevrimiçi derslerin verimliliğini altyapı ve destek ekibi açısından etkileyen faktörler nelerdir?

### 1. 3. Çalışmanın Amacı

Öğretim elemanları, katılımcılar, tasarım ve yayın ekibi, destek personeller ve yönetim, çevrimiçi öğrenme ortamlarının paydaşları olarak nitelendirilmiştir (Woolley ve Ludwig-Hardman, 2000; Yeh, 2010). Çevrimiçi olarak verilen derslerin verimliliğinin değerlendirilmesi için çevrimiçi öğrenmenin paydaşlarından sürekli, objektif dönütler alınması gerekir (Yang ve diğ., 2007).

Balaban (2012), uzaktan eğitim sistemlerinin risklerini: İçerik kalitesinin zayıf olması, teknolojik altyapı eksikliği, Öğretim yönetim sistemi ve içerik yönetim sistemi yazılımlarının yanlış seçimi, organizasyon yapısının yanlış kurulması, eğitim dokümanları ve kullanım kılavuzlarının oluşturulmaması, kullanıcılarının eğitimine gereken zamanın ayrılmaması, İletişim ve destek birimlerinin oluşturulmaması, İstenilen talep ve gelir seviyesinin karşılanamaması olarak ortaya koymuştur. National Education Association tarafından hazırlanan “Yüksek Öğretimde Çevrimiçi Dersler için Rehber, 2012” adlı kılavuzda ise çevrimiçi derslerin kalitesini etkileyen faktörler : ”Ders İçeriği, Öğretim Tasarımı, Öğretmen Kalitesi, Öğrenci Roller, Değerlendirme, Yönetim ve Destek Sistemleri, Teknolojik altyapı” olarak sıralanmıştır. Çevrimiçi öğretim uygulamalarının roller ve görevler, dizayn ve organizasyon, hazırbulunuşluk ve önyargılar, öğrenmeyi kolaylaştırma bakımlarından değerlendirilmesi gerekmektedir (Garrison, 2011).

Bu çalışmanın amacı, Karadeniz Teknik Üniversitesinde yürütülen çevrimiçi derslerin paydaşları açısından çevrimiçi derslerin verimliliğini etkileyen faktörleri ortaya koymaktır.

### 1. 4. Çalışmanın Gerekçesi ve Önemi

Mevcut ve gelişmekte olan öğrenme teknolojileri eğitim sistemlerinde ani ve bilinenleri değiştiren derin bir dönüşüm yaşatmaktadır (Allen ve Seamen, 2010). Bu dönüşümle eğitim kursları hazırlamak ve uygulamak beraberinde birçok zorluğu da peşinden getirmiştir (Şimşek, 2006; Anderson vd. 2005). Bu zorlukları öğreticiler daha da fazla hissetmektedirler, öte yandan çevrimiçi öğrenmenin savunucuları, artan erişimi kullanarak, zaman, mekan ve durumsal engelleri aşabilmeyi, maliyeti azaltmayı, istihdam becerilerinin artmasını, hayat boyu öğrenmeyi sağlayabilmesi özelliklerini dayanak gösterdiler (Avery ve diğ., 2006; Barnard ve diğ., 2009).

Teknolojilerle harmanlanmış dersler hazırlamak, sunmak ve uygulamak bir çok zorluğu da peşinden getirmiştir (Christensen ve diğ., 2008). Bu zorluğa teknoloji üreticilerinin piyasa rekabetinden ötürü birçok farklı öğretim çözümü sunmalarını da

eklendiğinde çevrimiçi öğrenme daha da karmaşık bir yapıya bürünmüştür (Sims, 2009; Lee ve Lee, 2009).

Öğrenmede, öğretim teknolojilerin kullanılmasının öğrenmeyi geliştirip geliştirmediği konusunda süregelen bir tartışma mevcuttur (Beynon, 2007). Öğretim teknologları, çevrimiçi öğrenme ortamlarının eğitimi yeniden şekillendirmek için değil, öğrencilerin bilgi dağarcıklarını arttırmalarına yardımcı olmak için bir araç olarak görmektedirler (Collis ve Moonen, 2001). Brent (2001) ise Gestalt yaklaşımına objektif bir bakışla, öğrenme sürecinde teknolojinin bazı unsurları ön plana getirdiğini, diğerlerin arka plana taşındığını belirtmiştir. Çevrimiçi öğrenmeyi savunanlar artan erişimi, zaman, mekân bağımsızlığı, maliyeti azaltmayı, hayat boyu öğrenmeyi avantajları olarak ön plana çıkarırken, artan çevrimiçi öğretim uygulamaları deneyimlerinden sonra yüzyüze iletişimin olmaması, sınıf ortamı dışında karmaşık bir süreç olan öğrenmenin daha da karmaşıklaşması, gizlilik ihlalleri gibi olumsuzlukları vurgulamaktadırlar (Park ve Choi, 2009). Benzer şekilde üniversitelerde son yıllarda oldukça yaygınlaşan çevrimiçi uygulamaların da bu ilkeler doğrultusunda değerlendirilmesi; uygulamaların eksiklerinin giderilmesi, geliştirilmesi bağlamında yararlı olacağı açıktır (Rohleder ve diğ., 2009).

Karadeniz Teknik üniversitesinde 2011 yılından itibaren ortak dersler olarak verilen adıyla “Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi” ile “Türk Dili: Yazılı Anlatım” seçmeli dersleri de artan çevrimiçi uygulamaların bir örneğidir. Söz konusu çevrimiçi derslere her yıl ortalama 15000 öğrenci katılmaktadır. Ortak Dersler planlanırken yeniliğin yayılımı kuramı (Rogers,1976), Teknoloji kabulü modeli (Davis, 1989), ARCS motivasyon modeli (Keller, 2010), ADDIE öğretim tasarımı modeli (Dick and Carey, 1996) rehber alınmıştır. Uygulanmaya başlandığı tarihten itibaren sürekli geliştirilmekte olan “Ortak Dersler” in verimliliğinin artırılması, katılımın artırılması gibi öğretimin niteliğini artırma hedefi bu çalışmaya gerekçe teşkil etmektedir.

### **1. 5. Araştırmanın Sınırlılıkları**

Bu araştırma; 2012-2013 eğitim öğretim yılında Karadeniz Teknik Üniversitesinde bahar döneminde;

Türk Dili ve Edebiyatı dersini alan öğrencileri ile,

Türk Dili Yazılı Anlatım dersini çevrimiçi ortamda veren 2 öğretim elemanı ve

Atatürk İlke ve İnkılapları dersini çevrimiçi ortamda veren 2 öğretim elemanı ile

Uzaktan eğitim sistemini yöneten 4 yönetici ile,

Uzaktan eğitim merkezinde görev yapan 3 teknik eleman ile,

Karadeniz Teknik Üniversitesi “Ortak Dersler” öğretim yönetim sistemi ile,

Öğrencilerin sistemde kalma sürelerinin, sistemle ilgili görüş bildirmeye yetme durumuyla sınırlıdır.

### **1. 6. Araştırmanın Varsayımları**

Bu araştırmada; öğretim üyesi, öğrenci, yöneticiler ve destek ekibinden alınan görüşlerde ve öğrencilerin anketleri yanıtlarken samimi oldukları varsayılmıştır.

## 2. LİTERATÜR TARAMASI

### 2. 1. Uzaktan Eğitim

Uzaktan eğitim ile alinyazında birçok tanım olmakla birlikte içerikte bu tanımlar benzerdir. Balaban (2012), uzaktan eğitimi öğreten ve öğrenenin ayrı ortamlarda bulunduğu öğrenme olarak tanımlamıştır. İşman (2005), Simonson ve arkadaşları (2003) ise iletişim teknolojilerinin kullanılarak farklı ortamlardaki eğitici ve öğrencilerin öğrenme ve öğretme faaliyetlerini gerçekleştirdikleri bir eğitim sistemi olarak nitelendirmişlerdir.

United States Distance Learning Association (USDLA, 2004)'ın tanımı da şu şekildedir:

Uzaktan eğitim; uydu, video, ses, grafik, bilgisayar, çoklu ortam teknolojisi gibi araçların yardımıyla, eğitimin uzaktaki öğrencilere ulaştırılmasıdır. USDLA, eğitimci ve öğrencinin birbirlerinden coğrafi olarak uzak olduğunu belirterek bu eğitim programında elektronik araçların ya da yazılı materyal ve matbu malzemelerinin kullanılması gerektiğinin altını çizmektedir.

Uzaktan eğitim, temel anlamda öğreten- öğrenenin yüz yüze değil, fiziksel olarak farklı mekânlarda olması durumunda yapılan eğitim ve öğrenimdir. Bu tanımlamalar incelendiğinde uzaktan eğitim, öğretmenle öğrencinin farklı ortamlardan, aynı anda ya da farklı zamanlarda, güncel bilgi ve iletişim teknolojilerinden yararlanarak öğretim etkinliği içerisinde yer aldıkları eğitim sistemi olarak tanımlanabilir (Moore ve Anderson, 2007).

### 2. 2. Uzaktan Eğitimin Gelişim Süreci

Uzaktan eğitimin ortaya çıkmasından bugüne dek gösterdiği gelişim süreci Şekil 1. de yer almaktadır.



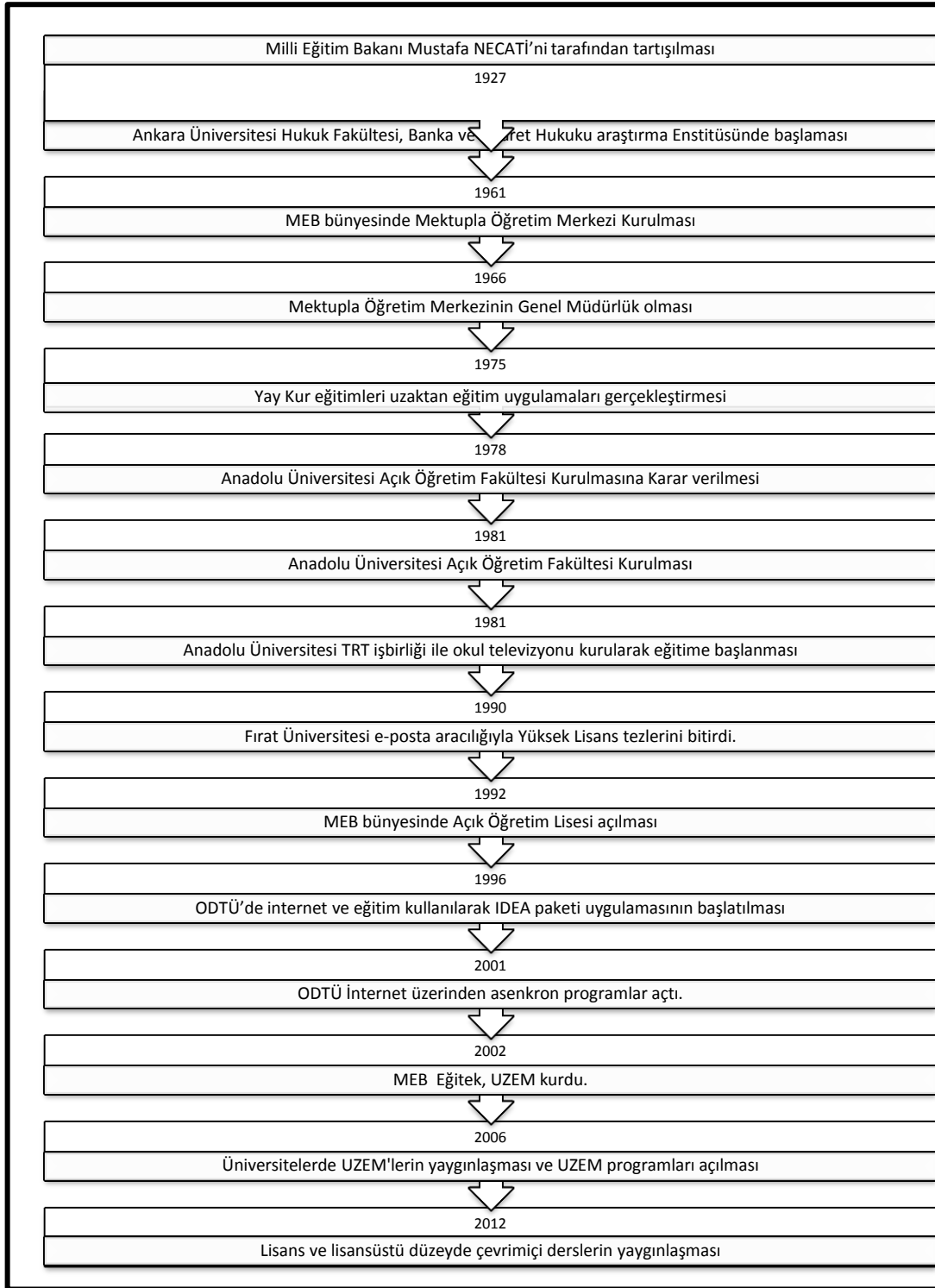
Şekil 1. Uzaktan eğitimin gelişim evresi

Uzaktan eğitim, ilk olarak 1728'de Boston gazetesinde Steneografi derslerinin mektupla verilmesi ile başladı. 1856'da Fransız Charles Toussaint Alman Gustav Langenscheidt Berlin'de Mektup ile Eğitim Okulu kuruldu. 1930'lara geldiğinde ise okullarda radyo kullanılarak eğitim verilmeye başlanmıştır. 1933 yılında Iowa State

Üniversitesi Dünyanın ilk eğitsel Televizyon Programını yayınlamıştır. 1950'lerde ABD'de askeri amaçlı uzaktan eğitim uygulamaları yapılmıştır. 1967'de İngiliz Open Üniversitesi kurulmuştur. 1985'te Ulusal Teknoloji Üniversitesi kurulurken 1992'de ilk basit öğretim yönetim sistemi uygulaması olan CAPA (Computer Assisted Personalized Approach) Michigan State University'de uygulandı. 1993'te tamamen çevrimiçi eğitim veren ilk üniversite Jones International University kuruldu. Uzaktan eğitimde dönüm noktası ise 1994'te internetin evlere girmesi oldu. 1994'te Virtual Summer School yaz okulu pilot uygulamasında öğrencilerin evlerinde modem ve bilgisayar kullanarak eğitim almasına imkân sağladı. 1995'te Desmond Keegan elektronik ortamda Sanal Sınıf fikrini ortaya çıkardı. 2001'de açık kaynak kodlu Uzaktan Eğitim sistemi Moodle.com tarafından başlatıldı. 2002'de Moodle 1.0 yayınlandı ve Seque Projesi (içerik Yönetimi) ile ilk hali sunuldu. İletişim teknolojilerinin gelişmesiyle mobil öğrenme uygulamaları gündeme geldi. 2003'te Adobe Connect'in ilk hali olan Macromedia Breeze kullanılmaya başlandı. Açık kaynaklı video sitelerinin kullanımının artmasıyla, 2008'de Open University Youtube'da yayına başladı. 2010'dan sonra üniversitelerin büyük kısmı senkron, asenkron ve çevrimiçi uygulamaları gerçekleştirilebilir kapasiteye ulaştı.

Brown (2014)'e göre uzaktan eğitim, basılı materyallerden başlayıp, bilgisayar destekli eğitimin gelişimiyle cd-romların etkileşimli videolarla devam etmiş, iletişim araçları, video konferans, internet ve uydu teknolojileriyle gelişimini sürdürmüştür.

Türkiye'de uzaktan eğitimin gelişim sürecinde yaşanan gelişmeler Şekil 2' de gösterilmiştir.



Şekil 2. Türkiye'de uzaktan eğitimin gelişim evresi

Uzaktan eğitim; açık öğretim, uzaktan öğretim, mektupla öğretim, yaşam boyu öğrenme gibi kavramları bünyesinde barındırması, uzaktan eğitimin ne kadar geniş bilgi ve uygulamayı içerdiğini gösterir (İşman, 2011). Bu geniş uygulama alanlarından bir tanesi de eğitim-öğretimin popüler bir biçimi haline gelen çevrimiçi öğrenme (Pillay, Irving ve

Tones, 2007), öğrencilerin geleneksel öğrenme-öğretme etkinliklerinden farklı olarak, aynı anda birçok öğrenme kaynağına ulaşarak ve çoğu durumda sınıf ortamında olduklarından daha fazla etkileşim içine girerek öğrenmeyi kaynaklardan uzakta gerçekleştirdikleri bir öğrenme sürecidir. Bu çerçevede tartışma grupları, forumlar, Google doküman, Google wave, web 2.0 teknolojileri, e-posta grupları ve özel olarak geliştirilmiş işbirlikli çalışma ortamları gibi çevrimiçi teknolojilerden yararlanılabilmektedir (Baran ve Keleş, 2011).

### **2. 3. Çevrimiçi Öğrenme**

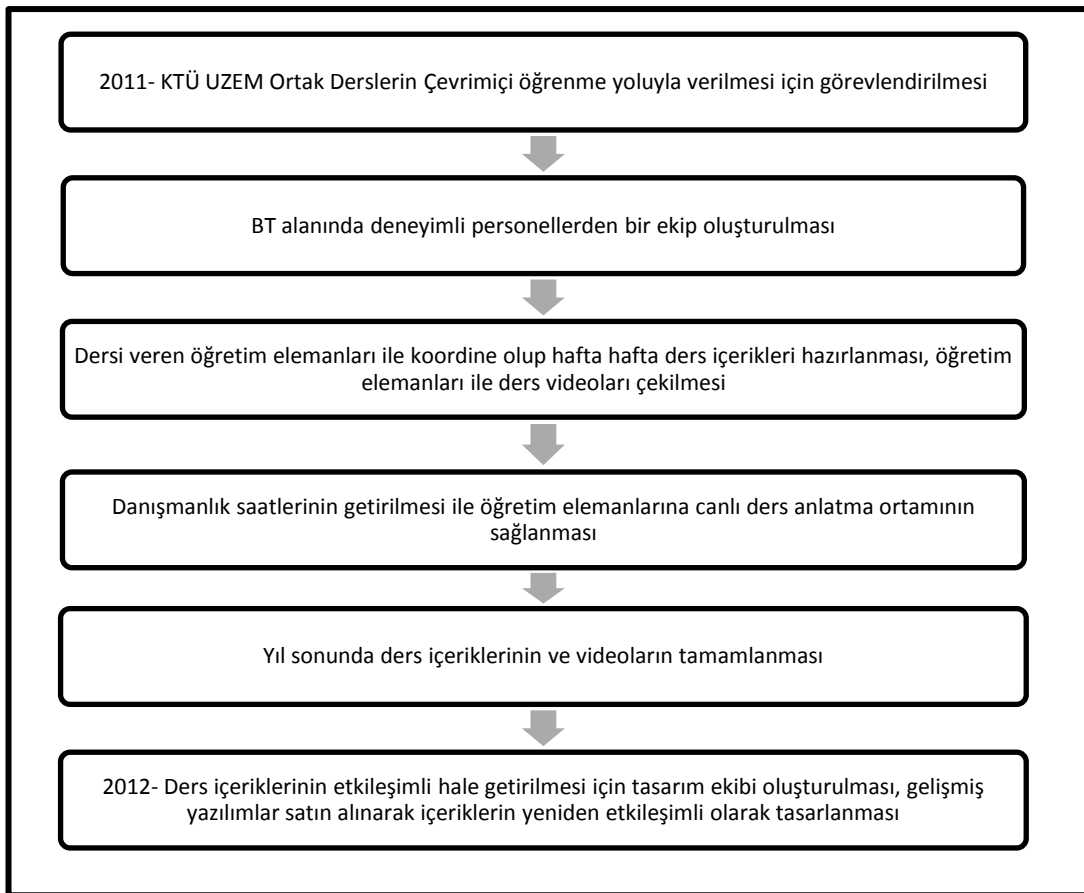
Çevrimiçi öğrenme uzaktan eğitim sistemleri içerisinde bir model olarak kendine yer bulmuştur (Burke, 2009). Yamamoto, Demiray ve Kesim (2011) çevrimiçi öğrenmeyi; bireylere, eğitsel materyallerin elektronik ortamda uygun ve esnek olarak yapılandırılabilmesi, öğrenme sürecinde farklı zamanlarda farklı teknolojilerden yararlanılabilmesini, hızla kendini yenileyebilmesini sağlarken, kurumlar açısından da eğitim verebilecekleri bir kavram olarak tanımlarken, Kesim E. (2011) ise uzaktan eğitim sistemlerinin zamanın gereksinimleri sonucu gelişmesiyle sürekli güncellenen ve farklı bakış açılarıyla gelişen bir alan olarak tanımlamaktadır (Trotter, 2006). Teknolojideki hızlı gelişim ve değişimlere paralel olarak çevrimiçi öğrenme ortamları hızla artmakta ve gelişmektedir (Lee ve Lee, 2005). Çevrimiçi öğrenme, gelişen uzaktan eğitim uygulamalarına paralel olarak etkileşimin daha üst düzeye taşındığı uygulamalar olarak ortaya çıkmıştır (Aşkar ve Halıcı, 2004). Çevrimiçi öğrenmenin önemi, öğrencilere eğitim sürecinde sağladığı esneklikten dolayı yıllar içinde önemli ölçüde artmıştır (Roach ve Lemasters, 2006). Eğitim öğretim sürecinin niteliğini yükseltmesi ve ulaşılabilirliğini artırması, çevrimiçi öğrenme uygulamalarının günden güne katlanarak artmasına neden olmuştur (Crusther, 2008). Ayrıca alanyazında çevrimiçi sanal işbirlikli ortamların özellikle öğrencilerin bu tür uygulamalara yönelik memnuniyet düzeylerini, algılarını ve tutumlarını olumlu yönde geliştirdiğine dönük pek çok araştırmaya rastlamak mümkündür (Dewiyanti ve diğ., 2007; So ve Brush, 2008; Johnson, Hornik ve Salas, 2008).

#### **2. 3. 1. Dünyada ve Ülkemizde Çevrimiçi Öğrenme Uygulamaları**

Dünyada uzaktan eğitim uygulamaları incelendiğinde Amerika, İngiltere ve Kanada'da yer alan üniversitelerin bu konuda öncü oldukları görülmektedir (Şahin ve Kışla, 2013). Ülkemizde internet kullanımına dair istatistikler incelendiğinde, Türkiye'de İnternet'e erişim hane oranı 2007'de %19,7 iken 2010 yılında %41,6'ya ve 2013 yılı itibarıyla %49,1'e yükseldiği görülmektedir (TÜİK, 2010; TÜİK, 2013). Her alanda olduğu gibi, uzaktan eğitim alanında da özellikle çevrimiçi öğretim ortamlarının uygulanabilirliğinin



artmasında rolü vardır. Benzer şekilde bilgi ve iletişim teknolojilerinin eğitimde kullanımının artmasıyla birlikte, uzaktan eğitim de bünyesine; çevrimiçi öğrenme, sanal öğrenme, dijital öğrenme, e-öğrenme gibi kavramları katarak uygulama alanını genişletmiştir (Punnie ve Cabrera, 2006). Bu artışa paralel olarak son yıllarda ülkemizdeki üniversitelerde de yaygın olarak çevrimiçi öğretim yapılmaya başlanmıştır. Bunların başında Türkiye'nin ilk açık öğretim fakültesini barındıran Anadolu üniversitesi, e-lisans, e-sertifika, e-MBA programları çevrimiçi olarak verilmektedir. Benzer şekilde Gazi Üniversitesi bazı bölümlerin alan derslerini, Ortadoğu Teknik Üniversitesi farklı bölümlerde bazı dersleri çevrimiçi öğretim yoluyla gerçekleştirmektedir. Sakarya üniversitesi çevrimiçi verdiği derslerin yanısıra ara sınavları çevrimiçi olarak yapmaktadır. Ülkemizde birçok üniversitede tüm bölümler için ortak olan seçmeli derslerin bazılarının, alan derslerinin bir kısmının çevrimiçi öğretim yoluyla yapıldığı bilinmektedir. Bu çevrimiçi uygulamaların bir örneği Karadeniz Teknik Üniversitesinde “Ortak Dersler” adı altında “Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi ile Türk Dili: Yazılı Anlatım” seçmeli dersleri Uzaktan eğitim merkezleri aracılığıyla çevrimiçi olarak gerçekleştirilmektedir. Karadeniz Teknik Üniversitesinde çevrimiçi derslerin gelişim süreci Şekil 3.'de gösterilmiştir.



Şekil 3 . Karadeniz Teknik Üniversitesinde çevrimiçi derslerin gelişim süreci

Karadeniz Teknik Üniversitesinde çevrimiçi derslerin yürütülmesi süreci şu şekilde gerçekleşmiştir: 2011 güz dönemine kısa bir süre kala üniversite yönetimi ve politikaları gereği uzaktan eğitim merkezi, derslerin çevrimiçi olarak verilmesi için gerekli altyapıyı oluşturmak üzere görevlendirilmiştir. Uzaktan eğitim merkezi bu talep üzerine teknik altyapıyı sağlayabilecek, öğretim tasarımı eğitimi almış, uzaktan eğitim konusunda tecrübeli personellerinden oluşan bir ekip oluşturmuş ve çalışmalarına başlamıştır. Oluşturulan ekipte her alanda kendine özgü uzman kişilerden çok, bilişim teknolojileri alanında deneyimli personellerden yararlanılmıştır. Çalışma ekibi dersleri verecek bölümlerden öğretim görevlileriyle koordine olup ders içerikleri oluşturmaya başlamış ve sistem uygulamaya konulmuştur. Uygulama devam ederken sonraki haftalarda verilecek ders içeriklerinin hazırlanması süreci hafta hafta hazırlanmaya devam etmiş ve ilk yılın sonunda tüm ders içerikleri sistemde yer almıştır. 2012 yılına gelindiğinde ders içeriklerinin daha etkileşimli oluşturulması için bir tasarım ekibi oluşturulmuş, bunun için özel yazılımlar satın alınmış, ders içerikleri etkileşimli hale getirilerek yeniden tasarlanmış ve sisteme yüklenerek çevrimiçi dersler verilmeye devam etmiştir.

Çevrimiçi derslere girmek isteyen öğrenciler okul numaraları ve şifreleri ile Şekil 4.'deki öğretim yönetim sistemine giriş yapmaktadır.

**KTÜ**  
UZEM

**KTÜ Uzaktan Eğitim Uygulama ve Araştırma Merkezi**  
**Öğrenci Destek Sistemi**

KTÜ Uzaktan Eğitim Uygulama ve Araştırma Merkezine hoş geldiniz.

Bu sayfamızda Ortak Dersler [Türk Dili, Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi ve Temel Bilgi Teknolojileri ]  
ve  
Uzaktan Eğitim Öğrencilerimizin [İşletme TYL, Kamu Yönetimi TYL, EYTP, BÖTEB Uzem, TMYO Uzem, BMYO Uzem]  
sistemine giriş için gerekli olan Şifre Alma, Şifre Hatırlatma, Ortak Dersler platformu, Danışmanlık Saatleri ile ilgili sorunlarınıza cevap bulabilirsiniz.

Sistemimizden yararlanabilmeniz için [Öğrenci Bilgi Sistemi](#) şifrenizi bilmeniz gerekmektedir.

I.Aşama Öğrenci Numarası ve Öğrenci Bilgi Sistemi Şifresi Giriş

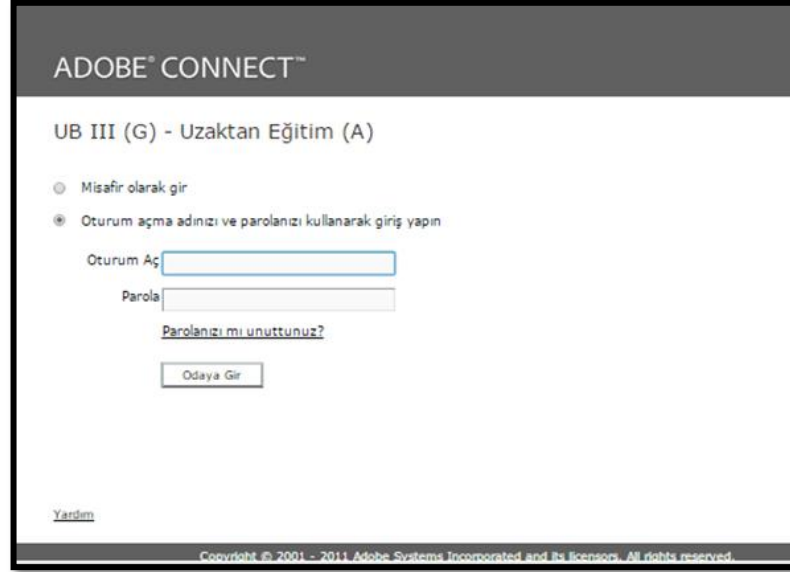
Öğrenci Numarası

Öğrenci Bilgi Sistemi Şifresi

Devam

Şekil 4. KTÜ UZEM öğrenci destek sistemi giriş görüntüsü

Öğretim elemanları Şekil 5. 'deki ara yüzle öğretim yönetim sistemine giriş yapmaktadır.



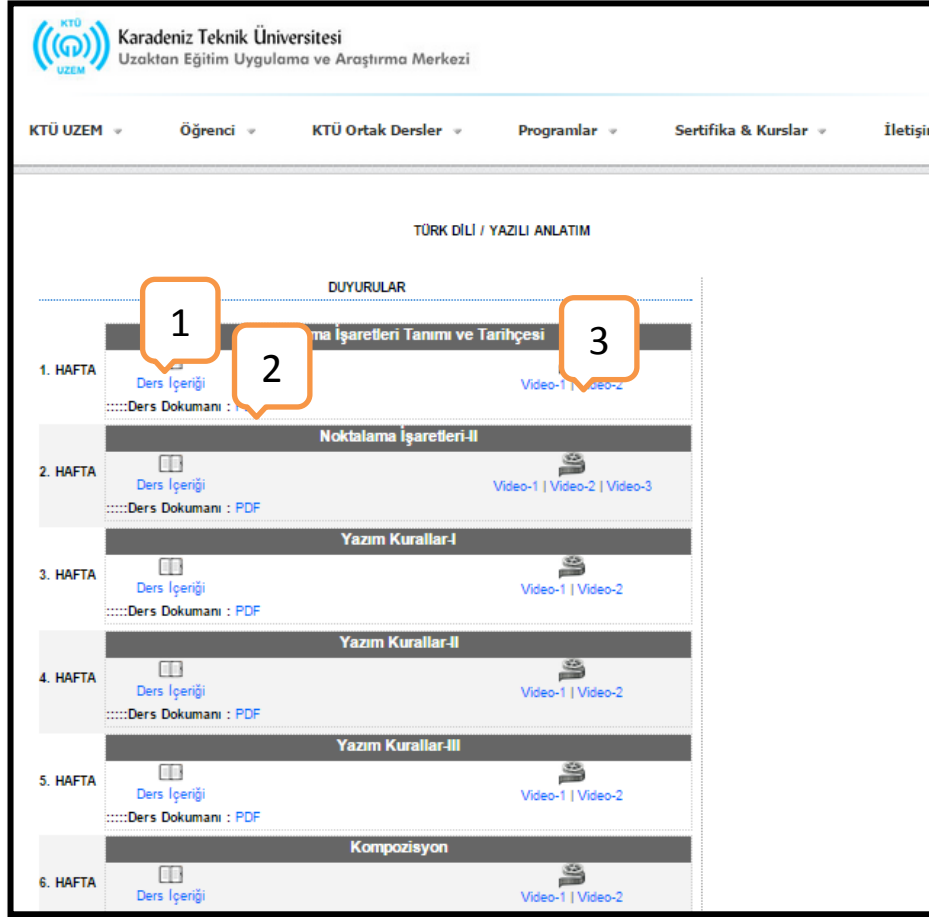
Şekil 5. Öğretim elemanları öğretim yönetim sistemi giriş görüntüsü

Öğretim elemanları ve öğrenciler öğretim elemanları çevrimiçi derste Şekil 6. 'da görünen öğretim yönetim sistemi ara yüzünü kullanmaktadır.



Şekil 6. Öğretim yönetim sistemi çevrimiçi canlı ders görüntüsü

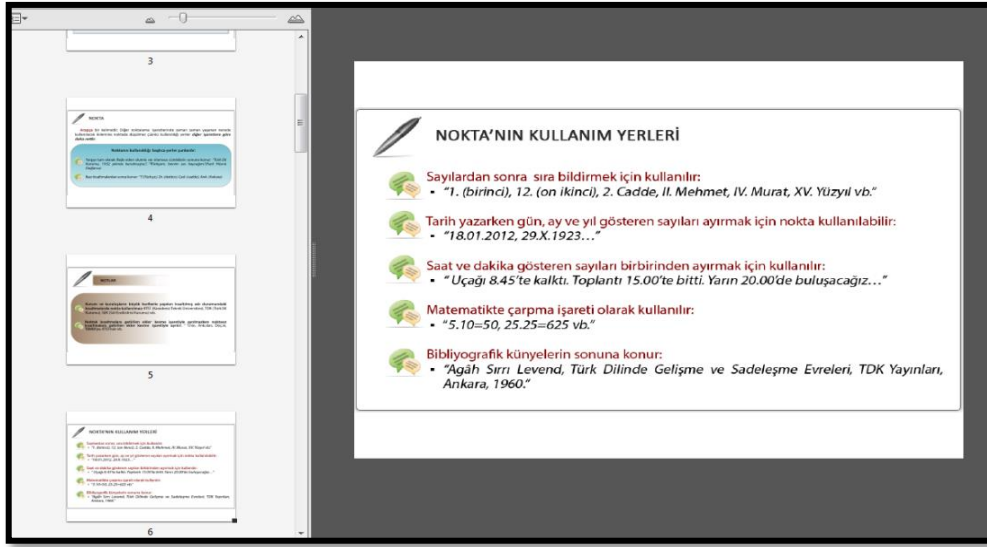
Öğrencilerin canlı ders haricinde yararlanabilecekleri ders dökümanları, ders içeriği sunumları ve video kayıtları Şekil 7. 'deki sayfa üzerinden tüm öğrencilerin erişimine açık olarak yayınlanmaktadır.



Şekil 7. Ders içerikleri, dokümanlar ve videolara erişim görüntüsü

Şekil 7' de 1 numara ile gösterilen bölümden ders içeriklerine, 2 numara ile gösterilen bölümden ders dokümanlarına, 3 numara ile gösterilen bölümden ise ders videolarına erişilmektedir.

Öğrencilere her zaman yararlanmaları için sunulan ders dokümanlarının bir örneği Şekil 8. 'de gösterilmiştir.



Şekil 8. Ders dokümanı görüntüsü

Öğrencilere, canlı ders haricinde yararlanmak üzere sunulan ders içeriği sunumlarının bir örneği Şekil 9. 'da gösterilmiştir.



Şekil 9. Ders içeriği sunumu görüntüsü

### 2. 3. 2. Çevrimiçi Öğretimin Değerlendirilmesi

Ülkemizde, son yıllarda çevrimiçi öğrenmeye yönelik yapılan araştırmalar incelenmiştir: Çobanoğlu, Ateş, İliç ve Yılmaz (2009) çalışmasında "Bilgisayar Öğretmenlerinin Uzaktan Eğitim Üzerine Muhtemel Fikirlerinin Araştırılması" başlıklı

çalışmalarında Bilgisayar Öğretmenlerinin uzaktan eğitim algılarını araştırmışlardır. “E-Üniversite Kritik Başarı Faktörleri” başlıklı çalışmada Tanrıkulu, Tuğcu ve Yılmaz (2010) , Uzaktan eğitimin kritik başarı faktörlerini araştırmışlardır. ”Öğretmenlerin Uzaktan Eğitimdeki Rolü” adlı çalışmalarında Yengin, Karahoca ve Karahoca, Yücel (2010), Çevrimiçi kurslar açan öğretmenlerin bu kurslarda ders vermesi, uzaktan eğitim araçlarını kullanabilmelerini araştırmıştır. Özkan ve Köşeler (2010) e-öğrenme için kavramsal bir model sunmayı amaçlayan bir çalışma yapmışlardır. Keser ve Karahoca (2010) çevrimiçi olarak verilen proje yönetimi dersinin tasarlanması, kurs başarısının yükseltilmesi ve kurs materyali oluşturmayı amaçlamışlardır. Uzaktan Eğitim Öğrencilerinin Web Tabanlı Öğrenmeye Karşı Tutumları üzerine Çiftçi, Güneş ve Üstündağ (2010)’ın araştırması mevcuttur. Gürsul ve Keser (2009), Çevrimiçi ve Yüzyüze eğitim ortamlarında karşılaşılan problemlerin matematik başarısına etkisini araştırmışlardır. Özdemir, Akbaş ve Çakır (2009) çalışmalarında öğretmenlerin uzaktan eğitime olan tutumları ile yeterlilikleri arasındaki ilişkiyi araştırmıştır. Güneş (2009) ise uzaktan eğitimin yapılanma sürecinde lisansüstü öğrencilerin görüşlerini konu edinmiştir.” Web Tabanlı Uzaktan Eğitim Sistemlerinde Karşılaşılan Problemler” başlıklı çalışmada, Kışla, Sarsar, Arıkan, Meşhur, Şahin, Kokoç (2010) , altyapı sorunları ve bu sorunların giderilmesine yönelik çözüm önerilerinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Çakmak, Karataş, Ocak (2009) ise üniversite öğrencilerinin uzaktan eğitime yönelik beklentilerini etkileyen faktörleri araştırmıştır. Çetin ve Günay (2009) ise bir çevrimiçi öğrenme uygulamasının öğrencilerin akademik başarılarına ve öğrenme etkinliğine yönelik tutumlarına olan etkisini araştırmıştır.

Eğitimin her alanında verimliliğin ve etkililiğin değerlendirilmesine dair çalışmalar yapıldığı gibi, sürekli güncellenen teknolojilerin eğitim ortamına etkilerini incelemek, öğrenci tercihlerini göz önünde bulundurmak gibi amaçlarla çevrimiçi öğretim uygulamaları ile ilgili alanyazında birçok araştırma yapılmış tespitler ve değerlendirmeler ortaya konulmuştur. Brew (2008) öğrencilerden alınan geri bildirimlerin ayrıntılı olmasının eğitim etkinliklerinin değerlendirilip düzenlenmesi açısından önemli olduğunu ortaya koymuştur. Geleneksel sınıf ortamı ile çevrimiçi sınıfların karşılaştırıldığı başka bir çalışmada ise “geleneksel ortamlarda öğretmen ve öğrencilerin derse katılma isteğinin, motivasyonun, memnuniyetin yüksek olduğu ve bunun öğrenmeyi olumlu etkilediği” sonuçlarına ulaşılmıştır (Mullen ve Tallent-Runnels, 2006).

### 3. YÖNTEM

#### 3. 1. Araştırma Modeli

Tashakkori ve Teddlie (1998) nicel ve nitel araştırmaların bir arada kullanıldığı çalışmalarda kullanılan araştırma desenlerini eşit statü (equivalent status designs), baskın baskın olmayan (dominant-less dominant mixed method designs) ve yaklaşımların çok düzeyli kullanımı (designs with multilevel use of approaches) olmak üzere sınıflandırmıştır. Bu çalışma ise baskın-baskın olmayan araştırma modelinde (dominantless dominant mixed method designs) düzenlenmiştir. Buna göre, bir araştırma yöntemi ve bu yöntemle ilişkin model ya da modeller araştırmada baskın durumdadır. Tamamlayıcı olarak düşünülen araştırma yöntemi ise çalışmanın küçük bir bölümünü oluşturur (Berg, 2001; Cropley, 2002; Şimşek ve Yıldırım, 2000).

Nicel ve nitel verilerin birbirlerini destekleyerek kullanılması, araştırmanın geçerliliği ve güvenilirliğini artırmaktadır (Creswell, 2003). Değişik yöntemlerin birlikte kullanılmasının toplanan verilerin ve bu verilere dayanarak yapılan açıklamaların doğruluğunun ve geçerliğinin saptanmasında önemli olduğunu ifade etmektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2005). Bu araştırmada da nicel ve nitel araştırma yöntemleri bir arada kullanılmıştır.

Araştırmanın yöntemi, yaklaşımı ve kullanılan veri toplama araçları aşağıdaki Tablo 1'de verilmiştir.

Tablo 1. Araştırmanın Yöntemi

	Araştırma Türü	Yöntem	Yaklaşım	Veri Toplama Aracı
<i>Baskın - Baskın</i>	Betimsel	Tarama Yöntemi	Nicel	Anket
<i>Olmayan Araştırma</i>	Betimsel	Durum Çalışması	NİTEL	Mülakatlar, Kayıtlar

Genel tarama modelleri, çok sayıda bileşenden oluşan bir evrende, evren hakkında genel bir yargıya varmak amacı ile evrenin tümü ya da ondan alınacak bir grup, örnek ya da örneklem üzerinde yapılan tarama düzenlemeleridir (Karasar, 2012). Benzer şekilde çevrimiçi derslerin değerlendirilmesini amaçlayan bu araştırmada, çok sayıdaki öğrenciden değerlendirmelerinin alınması bakımından genel tarama türünde betimsel bir çalışmadır. Bu betimsel yönü, araştırmanın nicel yaklaşım içeren kısmını oluşturmuştur.

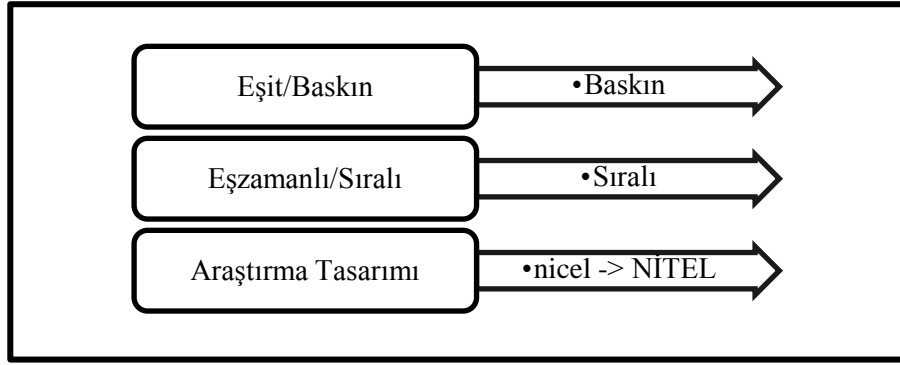
Çevrimiçi derslerin öğretim elemanları, yöneticiler, altyapı ve destek ekibiyle yarı yapılandırılmış mülakatlar yapılması, buna ek olarak UZEM çağrı merkezi kayıtlarıyla desteklenmesini içeren kısmı da çalışmanın nitel yaklaşımını oluşturmaktadır. Araştırmanın nitel yaklaşım içeren kısmı betimsel araştırma yöntemlerinden biri olan durum çalışmasıdır. Bir durumu aydınlatmak standartlar doğrultusunda değerlendirmek, olaylar arasındaki ilişkileri ortaya çıkarmak amacıyla yapılan çalışmalar olan betimsel çalışmalarda öncelikli amaç incelenen durumu etrafıca tanımlamak ve açıklamaktır (Çepni, 2010).

Betimsel araştırmalar, var olan durumu olayın unsurlarıyla tek tek resmeder, herhangi bir değişiklik yapmadan sunar. Betimsel araştırmalar iki farklı şekilde gerçekleştirilir. Bunlardan ilki özaktarım araştırmaları, diğeri ise gözlem araştırmalarıdır. Eğer veriler örneklemden alınıyorsa özaktarım araştırmasıdır. Özaktarım araştırmalarında görüşmeler yoluyla katılımcıların kendilerinden nitel veriler alınabileceği gibi, katılımcılardan anketler aracılığıyla nicel olarak da veriler alınabilir. Örnekleme yer alan bireylerin kendilerinden bilgi alınarak veriler toplanır (Patton, 2002; Odabaş, 2010).

Belirli bir grup üzerinde uygulama ve derinlemesine değerlendirme içeren bu çalışma Betimsel araştırma yöntemlerinden biri olan durum çalışması (Case Study), olarak tasarlanmış ve yürütülmüştür. Genel olarak durum çalışması, güncel bir olguyu kendi gerçek yaşam çerçevesi içinde çalışan, olgu ve içinde bulunduğu çevre arasındaki sınırların kesin hatlarıyla belirgin olmadığı ve birden fazla kanıt veya veri kaynağının mevcut olduğu durumlarda kullanılan bir araştırma yöntemidir (Yıldırım ve Şimşek, 2000). Bu yöntemde daha çok “nasıl”, “niçin”, “ne”, sorularına cevap aranır. Buradaki asıl amaç genel teorileri aydınlatmak için incelenen durumu etrafıca aydınlatmaktır.

Durum çalışmalarının yürütülmesinde izlenecek aşamalarda olduğu gibi bu araştırmada çevrimiçi derslerdeki verimliliği etkileyen faktörlerin değerlendirilmesi ihtiyacı ana problemin kaynağını oluşturmuştur. Bu problemin incelenmesinde çevrimiçi derslerin paydaşları da alt problemlerin araştırılmasında yararlanılacak unsurları oluşturmuştur. Karma yöntemin nicel kısmında tarama yöntemi, nitel kısmında durum çalışması yöntemi, Johnson ve Onwuegbuzie (2004)'nin belirlediği karma yaklaşıma dayalı yapılabilecek dokuz farklı araştırma tasarımından yararlanılarak yöntemin önemine göre Şekil 10. 'daki gibi kullanılmıştır.

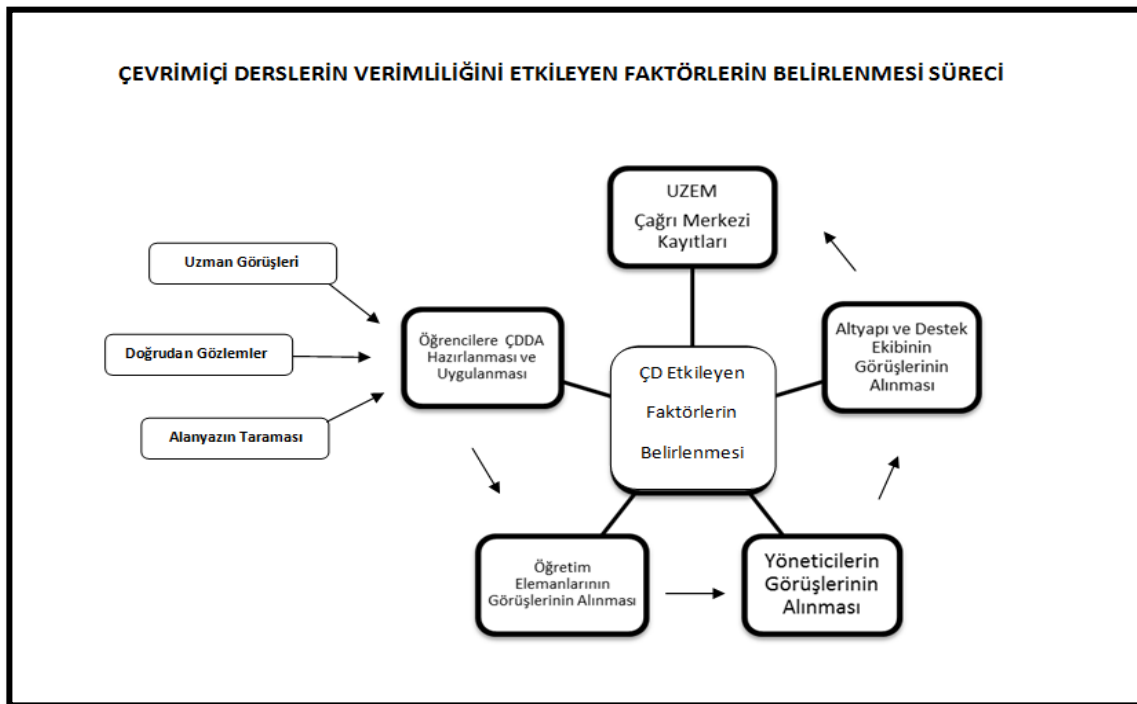




Şekil 10. Araştırmada kullanılan karma yaklaşımın yönteminin önemine göre tasarımı

### 3. 2. Araştırma Süreci

Bu çalışmada, çevrimiçi verilen lisans derslerinin verimliliğine etki eden faktörlerin belirlenmesi amaçlanmıştır. Bu amaca yönelik olarak alan uzmanları görüşleri, doğrudan gözlemler ve alanyazındaki benzer anketler incelenerek ÇDDA hazırlanmış ve uygulanmıştır. Uygulama sonuçları çevrimiçi derslerin verimliliğini öğrenciler açısından etkileyen faktörlerin belirlenmesi amacıyla kullanılmıştır. Çevrimiçi ders değerlendirme süreci Şekil 11. 'de gösterilmiştir.



Şekil 11. Çevrimiçi derslerin verimliliğini etkileyen faktörlerin belirlenmesi süreci

Çevrimiçi derslerin öğrenciler dışında kalan diğer paydaşları olan sırasıyla Öğretim elemanları, yöneticilerle, altyapı ve destek ekibiyle derinlemesine mülakatlar yapılmış ve çağrı merkezi kayıtları incelenmiştir.

### 3. 3. Araştırma Grubu / Örneklem

Çevrimiçi derslerin öğrenciler açısından değerlendirilmesi için doğrudan gözlemlerden, alan uzmanlarının görüşlerinden ve alinyazındaki benzer uygulamalardan yararlanılarak Karadeniz Teknik Üniversitesi'nde öğrenim gören ve AİT ve TDYA Derslerini çevrimiçi alan öğrencilerine uygulanmak üzere Çevrimiçi Ders Değerlendirme Anketi hazırlanmıştır.

Çevrimiçi derslerin diğer paydaşları ve yapılan mülakat sayıları Tablo 2'de verilmiştir.

Tablo 2. Mülakat Katılımcı Sayıları

Mülakatlar	Sayı
Öğretim Elemanı	4
Yönetici	4
Altyapı ve Destek Personeli	3

Karadeniz Teknik üniversitesinde öğrenim gören ve AİT ve TDYA derslerini çevrimiçi alan öğrenciler çalışmanın örneklemini oluşturmaktadır. ÇDD Anketi farklı fakülte ve bölümlerden 2539 öğrenciye AİT ve TDYA dersleri için ayrı ayrı uygulanmıştır. ÇDD Anketine katılan öğrencilerin bölümleri sayıları ve yüzde olarak oranları aşağıda, Tablo 3' de gösterilmiştir.

Tablo 3. ÇDD Anketi Katılımcı Sayıları ve Yüzdeler Dağılımı

Fakülte	Bölüm	Sayı	Yüzde	
Eğitim Fakültesi	Antrenörlük	105	4,1	
	Bilgisayar ve Öğretim Tek.	58	2,3	
	Fen Bilgisi Öğrt.	112	4,4	
	PDR	63	2,5	
	İlköğretim Matematik	84	3,3	
	Müzik Öğrt.	46	1,8	
	Okul Öncesi Öğrt.	210	8,3	
	Türkçe Öğrt.	64	2,5	
	Zihinsel Engelliler Öğrt.	101	4,0	
	İşitme Engelliler Öğrt.	52	2,0	
	Matematik Öğrt.	39	1,5	
	Sosyal Bilgiler	55	2,2	
	İktisadi İdari Bilimler Fakültesi	İşletme	192	7,6
		Ekonometri	73	2,9
Kamu Yönetimi		95	3,7	
Maliye		397	15,6	
Mühendislik Fakültesi	Elektrik Elektronik M.	201	7,9	
	Orman Endüstri M.	77	3,0	
	İnşaat Mühendisliği	169	6,7	
Edebiyat Fakültesi	İngiliz Dili ve Edebiyatı	117	4,6	
	Türk Dili ve Edebiyatı	125	4,9	
Güzel Sanatlar Fakültesi	Güzel Sanatlar	35	1,4	
Yüksek Okul	Meslek Yüksek Okulu	69	2,7	
Toplam		2539	100,0	

Katılımcı öğrencilerin cinsiyetlerine göre sayıları Tablo 4' de verilmiştir.

Tablo 4. Cinsiyete Göre ÇDD Anketi Katılımcı Sayıları

Cinsiyet	Sayı
Kız	1425
Erkek	1114
Toplam	2539

Katılımcı öğrencilerin öğretim şekilleri ve katılımcı sayılarına ilişkin veriler Tablo 5'de gösterilmiştir.

Tablo 5. Öğretim Şekline Göre ÇDD Anketi Katılımcı Sayıları

Öğretim Şekli	Sayı
Örgün	1632
Gece	787
UZEM	120

### 3. 4. Verilerin Toplanması

Nicel veriler 2012-2013 Bahar Dönemi Çevrimiçi Dersler Ortak Final sınavı öncesinde ÇDD anketinin öğrencilere doldurulması yoluyla toplanmıştır.

Nitel veriler toplanırken öğretim elemanları, yöneticiler ve destek personeliyle farklı zamanlara randevular alınıp görüşmeler yapılarak kayıt altına alınmıştır. Bunun yanısıra yapılan informal ara mülakatlar da katılımcı izni ile kayıt altına alınmış ve veri olarak kullanılmıştır. Bu görüşme verilerine destekleyici olarak, UZEM Çağrı Merkezi Kayıtları UZEM Müdürlüğünden izin alınarak incelenmiş ve gerekli veriler tablolara aktararak elde edilmiştir.

#### 3. 4. 1. Veri Toplama Araçları

Çalışmada çevrimiçi derslerin paydaşları, veri toplama araçları ve yaklaşımları Tablo 6'da sunulmuştur.

Tablo 6. Veri Toplama Araçları

Paydaşlar	Veri Toplama Aracı	Yaklaşım
Öğrenciler	Anket	Nitel Araştırma
Öğretim Elemanları	Yarı Yapılandırılmış Mülakatlar	Nitel Araştırma
Yöneticiler	Yarı Yapılandırılmış Mülakatlar, Ara Mülakatlar	Nitel Araştırma
Destek Ekibi	Yarı Yapılandırılmış Mülakatlar	Nitel Araştırma
Tüm Paydaşlar	Çağrı Merkezi Kayıtları	Nitel Araştırma

ÇDD anketi hazırlanırken ilk olarak araştırmacı gözlemleri ve alanyazın taramasından yararlanılarak 45 maddeden oluşan madde havuzu hazırlanmıştır. Madde havuzu 4 alan uzmanının görüşlerine sunulduktan sonra 13 madde çıkartılarak, 3 madde eklenerek, maddelerin anlaşılabilirliği açısından gerekli düzenlemeler yapılarak 35 maddeden oluşan ÇDD anketi hazırlanmış ve 2539 öğrenciye uygulanmıştır.

Katılımcılarla yapılacak mülakat soruları ayrı ayrı hazırlanmış, mülakatlar esnasında katılımcıların sorular dışındaki görüşleriyle yarı yapılandırılmış olarak kayıt altına alınmıştır. Ayrıca informal toplantılar, sohbetler de katılımcı bilgisi dahilinde ara mülakatlar olarak verilere eklenmiştir.

### 3. 5. Verilerin Analizi

#### 3. 5. 1. Nicel verilerin analizi

Çevrimiçi derslerin öğrenciler açısından değerlendirilmesi için doğrudan gözlemlerden, alan uzmanlarının görüşlerinden ve alanyazındaki benzer uygulamalardan yararlanılarak Karadeniz Teknik Üniversitesi'nde öğrenim gören , AİT ve TDYA derslerini çevrimiçi alan öğrencilerine uygulanmak üzere Çevrimiçi Ders Değerlendirme Anketi hazırlanmıştır. Hazırlanan anketin güvenilirliği bakımından Cronbach Alpha değeri 0.838 olarak bulunmuş ve Tablo 7'de gösterilmiştir.

Tablo 7. ÇDD Anketi Güvenirlik Değeri

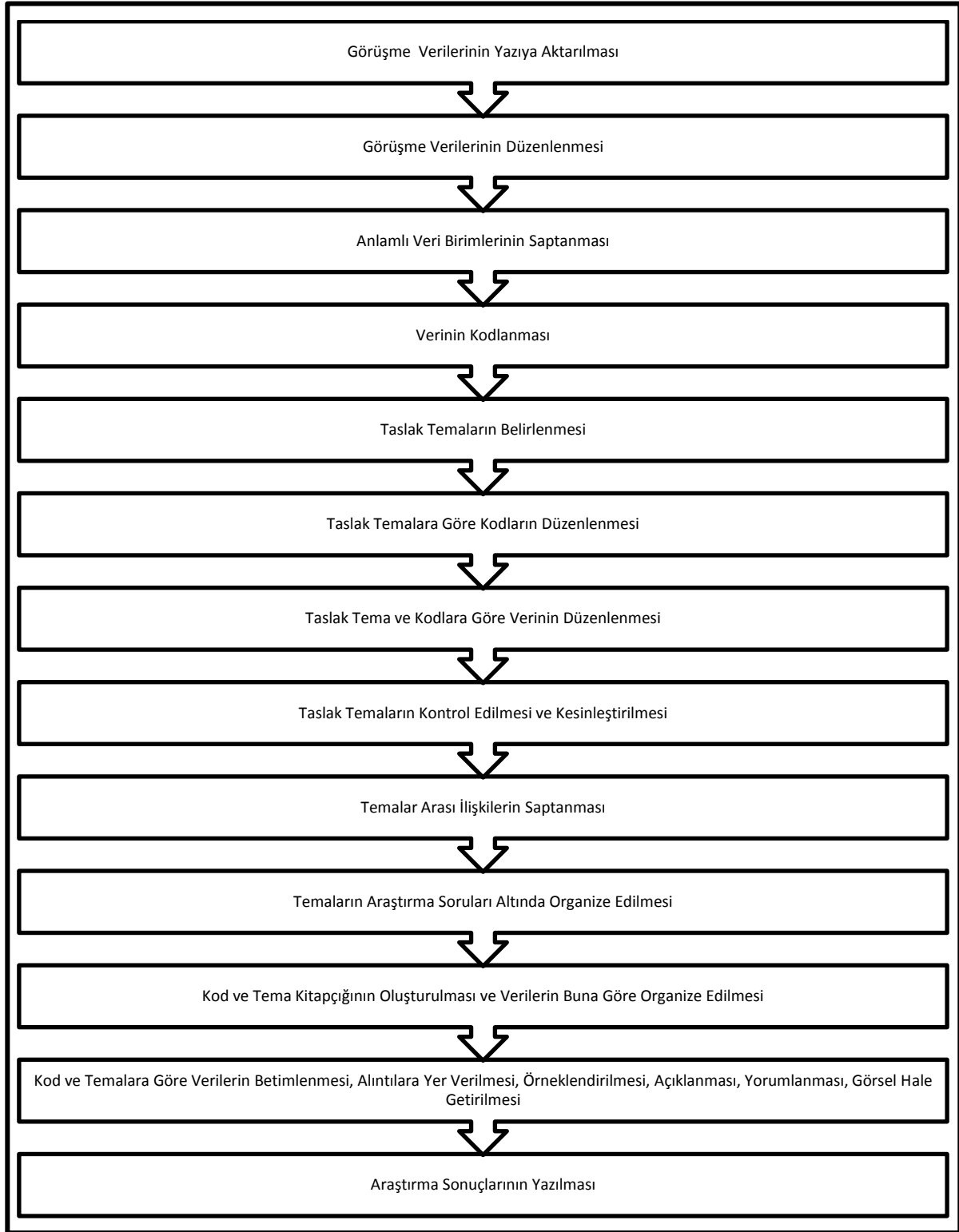
<b>Reliability Statistics</b>	
Cronbach's Alpha	N of Items
,838	35

ÇDD anketinden alınan yanıtların puan değerleri 1 ile 5 arasında tanımlanarak her bir maddenin puan ortalaması hesaplanmıştır. Her bir maddenin ortalama puanı ise 5 aralıklı değerlendirme sistemine göre değerlendirilerek yorumlanmıştır.

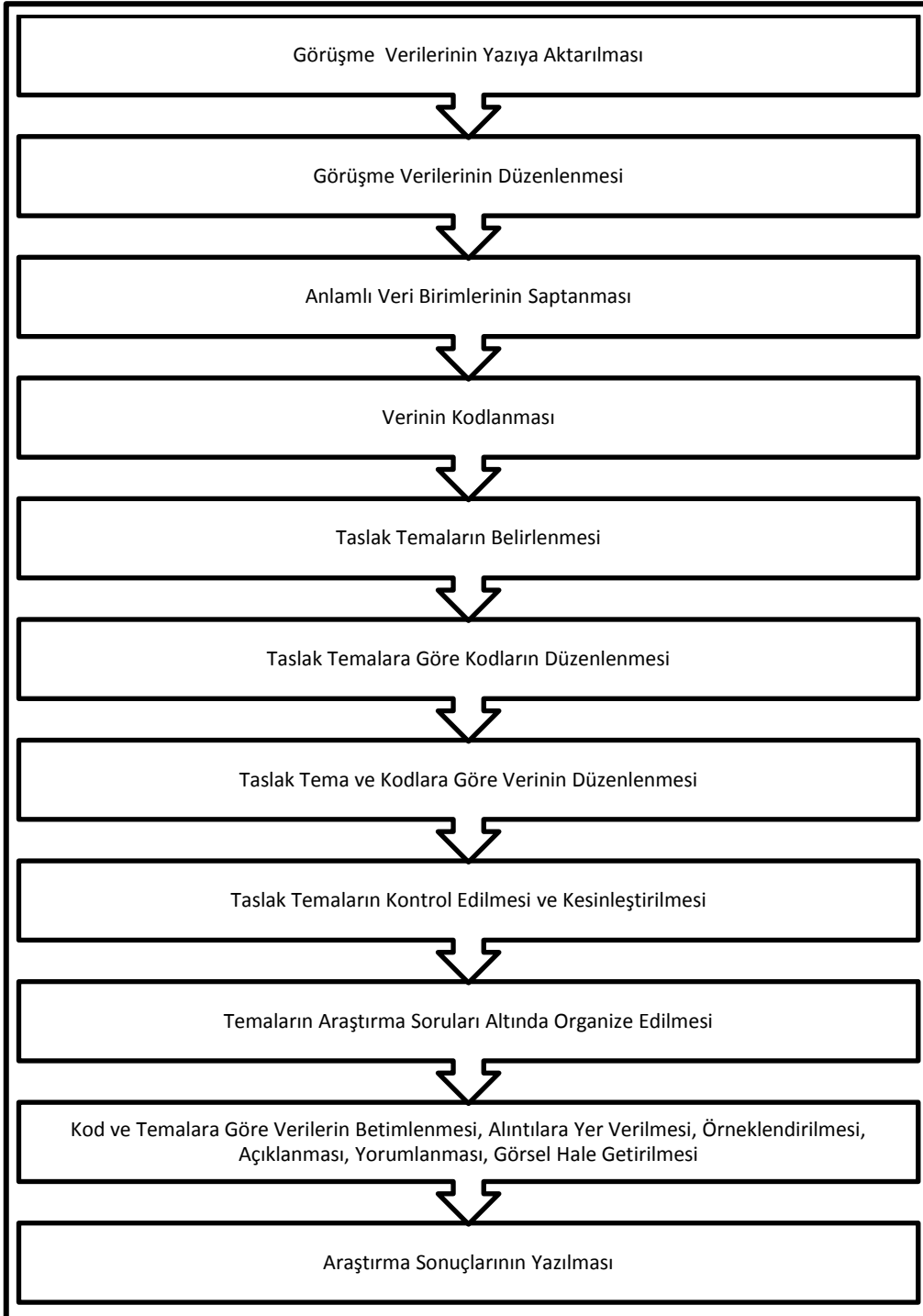
ÇDD anketi 5 aralıklı değerlendirme sistemine göre 1-Hiç Katılmıyorum ile 5-Tamamen Katılıyorum 'a doğru kategorize edilmiştir. Bu sisteme göre hazırlanan anket 35 maddeden ibarettir. 5 aralıklı değerlendirmeye göre hazırlanan ankette 1 ile 5 arasında seçenekler seçileceğinden referans alınacak ortalama puan 3 olacaktır. Her bir madde için 3 'ün altındaki ortalamalar katılmama durumunu, 3 ün üzerindeki ortalamalar ise katılma durumlarını göstermektedir. Maddeye verilen yanıtların ortalamaya olan uzaklığı da katılma durumunun güçlülüğünü ifade etmektedir (Creswell, 2002).

### **3. 5. 2. Nitel verilerin analizi**

Yıldırım ve Şimşek 2008'e göre nitel veri analizi yaratıcılık, esneklik ve çeşitlilik anlamına gelir. Her nitel araştırma birtakım farklı özellikler barındırır ve veri analizinde bazı yeni yaklaşımlar gerektirir. Bu nedenle araştırmacının, gerek araştırmanın, gerekse toplanan verilerin özelliklerine göre, mevcut analiz yöntemlerini inceleyerek kendi çalışması için bir veri analiz planı geliştirmesi beklenir (Neuman, 2006). Bu kapsamda var olan yöntemler incelenmiş ve araştırma sürecinde elde edilen ve içerik analiz yöntemiyle çözümlenen veriler uygun çizelge ve tablolar oluşturularak yorumlanmıştır. Şekil 11'de incelenen veri analizi yöntemi gösterilmekte olup, Şekil 12'de uygulanan analiz yönteminde izlenen adımlar gösterilmektedir.



Şekil 12. Collins 'in (1999) veri analizi basamakları (Yıldırım ve Şimşek, 2008)



Şekil 13. Araştırmada izlenen veri analiz basamakları



### 3. 6. Araştırmanın Geçerlik ve Güvenirliği

Bilimsel araştırmaların en önemli ölçütlerinden birisi sonuçların inandırıcılığı olarak kabul edilir. “Geçerlik” ve güvenirlilik bu açıdan araştırmalarda en yaygın kullanılan iki ölçüttür (Yıldırım ve Şimşek, 2008) Genel olarak geçerlik araştırma sonuçlarının doğruluğuyla ilgilidir. Dış geçerlik, elde edilen sonuçların benzer gruplara ya da ortamlara aktarılabilirliğine, iç geçerlik ise araştırma sonuçlarına ulaşmakta izlenen sürecin çalışılan gerçekliği ne kadar açıklayabildiğine ilişkindir. Güvenirlilik ise özetle araştırma sonuçlarının tekrar edilebilirliğiyle ilgilidir. Dış güvenirlilik, araştırma sonuçlarının benzer şartlar ve ortamlarda aynı şekilde elde edilebilirliğiyle, iç güvenirlilik ise başka araştırmacıların aynı verileri kullanarak aynı sonuçlara ulaşıp ulaşamayacağıyla ilgilidir (LeCompte ve Goetz, 1982).

Araştırmada, nitel kısmın geçerliğinin sağlanması için alan uzmanı teyidi alınmış, yapılan araştırmalar ayrıntılı olarak rapor edilmiş ve sonuçlara nasıl ulaşıldığı örneklerle ayrıntılı olarak açıklanmıştır. Güvenirliğin sağlanması için mülakat metinleri katılımcılar tarafından onaylanmış, dış güvenirlilik için ise araştırmacı kendi konumunu açık hale getirilmiştir. Ayrıca elde edilen verilerin analizinde kullanılan kavramsal çerçevenin ve varsayımların tanımlanmış veri toplama ve analiz yöntemleri ile ilgili ayrıntılı açıklamalar yapılmıştır.

Nitel kısmın geçerliğinin sağlanması için alan uzmanları görüşleri alınmış, düzenlendikten sonra tekrar alan uzmanı onayına başvurulmuştur. Sönmez (2005)'e göre likert tipi ölçme araçlarında Cronbach alpha ile güvenirlilik hesaplanmalıdır. Veri toplama aracının iç tutarlılığını incelemek ve güvenirlilik kanıtını ortaya koyabilmek için Cronbach Alpha iç tutarlılık katsayısı hesaplanmıştır. Cronbach Alpha iç tutarlılık katsayısı 0.838 olarak bulunmuştur. Alanyazında Cronbach Alpha katsayısı için 0.70'in sınır değer olduğu, 0.80'in üzerindeki değerler yüksek derecede güvenilir olarak kabul edilmektedir (Kalaycı, 2010). Hesaplanan katsayının alanyazına göre oldukça iyi olduğu söylenebilir.

### 3. 7. İnanırcılık

Bir bilimsel araştırmanın bilimsel olarak kabul edilebilmesi için alanyazına ek olarak sunduğu bilgi ve insan yaşamındaki sorunlara getirdiği çözüm çerçevesinde değerlendirilir. Bunun yanısıra araştırma sürecinin ve sonuçlarının açık, tutarlı ve başka araştırmacılar tarafından da teyit edilebilir olması gerekir (Yıldırım ve Şimşek, 2008) Bu nedenle araştırmacı çalışması boyunca nesnel yaklaşım sergilediğini kanıtlamak için kanıtlar sunması gereklidir. Bu kanıtları ortaya koyarak inandırıcılığı sağlamak için, Lincoln ve Guba (1985) de araştırmacının uzun süreli etkileşim, derinlik odaklı veri toplama,

çeşitleme, uzman incelemesi ve katılımcı teyidi gibi stratejiler önermektedir. Araştırmacı araştırma süreci içerisinde, mülakat yaptığı kişilerle tanışıyor olmasının avantajını kullanarak derinlik odaklı veri toplamıştır. Veri toplama araçlarını oluştururken sürekli uzman görüşlerinden yararlanmıştır. Elde edilen veriler aktarılıp düzenlendikten sonra katılımcı teyidi de gerçekleştirilmiştir (Erlandson ve diğ., 1993).

### **3. 8. Aktarılabirlik**

Araştırmacı, araştırmanın aktarılabirliğini sağlamak için dayanılan nitel veriler aşama aşama, ham veriden ortaya çıkan kavram ve temalara göre düzenlenmiş olarak, yorum katmadan ve verinin doğasına mümkün olduğunca sadık kalarak ayrıntılı betimleme yapılmıştır. Ayrıca çalışma süresince elde edilen tüm veriler çalışmanın sonunda ek olarak okuyucuya sunulmuştur.

### **3. 9. Tutarlık**

Nitel araştırmalarda olayların ortama ve zamana göre değişiklik göstermesinden dolayı güvenilirlik yerine tutarlılık açısından incelenmesi gerekir. Burada önemli olan araştırmacının olay ve olguları tutarlı olarak yansıtabilmesidir. Araştırmada tutarlılığın sağlanabilmesi için araştırmacının veri toplama sürecinde benzer yaklaşımlarla sorular sorması, kayıt altına alması, verilerin kodlanması sürecinde kavramsallaştırma yaklaşımındaki tutarlığa, verilerin sonuçlarla ilişkilerinin kurulmasına bakılabilir (Şimşek ve Yıldırım, 2008). Bu araştırmada tutarlılığın sağlanabilmesi için, görüşmeler yapılırken aynı sorular, benzer yaklaşımlarla sorulmuş veriler kayıt altına alınmıştır. Verilerin kodlanması sürecinde de objektif davranılmış, verilerin sonuçlarla tutarlı olduğu görülmüştür.

### **3. 10. Teyit Edilebilirlik**

Bilimsel araştırmalarda araştırmacının araştırma sonuçlarını öznel yargılarından ve kabullerinden arınmış olarak ortaya koyması gerekir. Özellikle nitel araştırmalarda nesnellik nicel çalışmalara göre tam olarak mümkün olmadığından buna teyit edilebilirlik denilmiştir (Guba ve Lincoln,1985). Bu araştırmada teyit edilebilirliğin sağlanması için süreç boyunca toplanan ham veriler, kodlamalar, bulgular ve yorumlar alan uzmanlarının ve başka araştırmacıların görüşleri dikkate alınmıştır.

## 4. BULGULAR

### 4. 1. Nicel Bulgular

ÇDDA, 5 aralıklı değerlendirme ölçeği olarak hazırlanmış ve 2539 öğrenci tarafından doldurulmuştur. Katılımcıların anket sorularına verdikleri yanıtların aritmetik ortalamaları aşağıda, Tablo 8' de verilmiştir.

Tablo 8. ÇDD Anketine Verilen Yanıtların Aritmetik Ortalamaları

	<i>Ort.</i>
Ortak Derslerin sınıf ortamından, çevrimiçi ortama taşınmasının yararlı olduğunu düşünüyorum.	3,00
Herhangi bir derse uzaktan katılmaktansa, yüzyüze katılmayı tercih ederim.	3,55
Başka dersleri de çevrimiçi olarak almak isterim.	2,71
Ortak ders yerine bir alan dersini çevrimiçi olarak alsaydım dersleri daha çok ciddiye alırdım.	2,63
Ortak derslerde devamsızlığa önem verildiğini düşünmüyorum.	3,70
Çevrimiçi derse girmekte ve ders içeriklerine erişmekte zorlandım.	2,80
Çevrimiçi derse dair soru ve sorunlarıma rahatlıkla çözüm bulabildim.	3,01
Çevrimiçi derslerde işbirliği ortamı oluşmaktadır.	2,53
Çevrimiçi derste öğretim elemanı, eğitim ortamını zenginleştirecek materyaller kullanmaktadır.	2,64
Çevrimiçi derste öğretim elemanlarından yeterli dönütler alabildim.	2,60
Öğretim elemanlarının ders anlatımlarını, kullandıkları yöntem ve teknikler bakımından yeterli görüyorum.	2,89
Çevrimiçi derslerde öğretim elemanlarının öğrencilerinin gelişimini takip ettiğini düşünüyorum.	2,33
Çevrimiçi derslerde kullanılan ders materyallerinde etkileşimin yeterli olmadığını düşünüyorum.	3,19
Çevrimiçi dersi takip ettiğim UZEM internet sayfasının tasarımı kullanışlıdır.	3,20
Çevrimiçi derslerde devamsızlıktan dolayı kalma olsaydı, derse daha fazla katılım gösterirdim.	2,85
Danışmanlık saati derslerinin, kayıt ediliyor olmasının samimiyeti azalttığını düşünüyorum.	3,16
Yöneticiler, çevrimiçi derslerin verimliliğini arttırmak için değişiklikler yapmalıdır.	3,57
Gerekli olanaklarım olsa, dersleri mobil cihazlar üzerinden takip etmek isterdim.	3,41

Dersin içeriğini genel olarak bildiğim içim derse yeterince önem vermedim.	3,06
Çevrimiçi derslerin sınavlarına yalnız ders kitaplarından çalışarak hazırladım.	3,04
Çevrimiçi derslerin sınavlarına çevrimiçi ders içeriklerini izleyerek hazırladım.	2,80
Çevrimiçi dersleri takip etmektense, ders notlarıyla dersi geçmeyi tercih ederim.	3,39
Çevrimiçi derslerin değerlendirilmesinde değişiklik yapılması gerektiğini düşünüyorum.	3,27
Öğretim elemanlarının derse karşı olumsuz tutumları, öğrencilerin derse karşı tutumlarını etkilemektedir.	3,23
Öğretim elemanları çevrimiçi derslerde etkileşimi, iletişimi arttırmak için çaba göstermektedirler.	2,99
Öğretim elemanların uzaktan eğitim konusunda zamanla daha iyi uygulamalar ortaya koyduklarını düşünüyorum.	3,02
Ders içeriklerinin dersin öğretiminde yeterli olduğunu düşünüyorum.	3,09
Çevrimiçi derslerin ders içeriğinin uzaktan eğitimle vermeye uygun olduğunu düşünüyorum.	3,06
Çevrimiçi derslerin içeriklerindeki sunuları beğeniyorum.	3,24
Çevrimiçi derslerin en önemli avantajı içerikleri her zaman tekrar edebilmektir.	3,70
Çevrimiçi dersler öğrenci-öğretmen ilişkisinin azalması, motivasyonu etkilemektedir.	3,39
Ders içeriklerindeki konu anlatım videolarının uzun ve ayrıntılı olduğunu düşünüyorum.	3,26
Ortak derslerin zorunlu değil, seçmeli olması gerektiğini düşünüyorum.	3,52
Uzaktan eğitim derslerinde karşılaştığım problemleri çözebilmek için nereden destek alınması gerektiğini bilmiyorum.	3,24
UZEM iletişim kanalları (çağrı merkezi, mail, web) sorunların çözümünde etkili hizmet vermektedir.	3,03
Çevrimiçi derslerde öğretim elemanının öğrencilerinin gelişimini takip ettiğini düşünüyorum.	2,33

#### 4. 1. 1. Öğrenciler Açısından Çevrimiçi Derslerin Verimliliğini Etkileyen Faktörlerin Belirlenmesi

Çevrimiçi derse katılan öğrencilerin çevrimiçi derslerle ilgili genel konularda, dersin sınıf ortamından çevrimiçi ortama taşınmasının yararlı olup olmadığını düşünenlerin eşit olmasına rağmen (3,00/5 aralıklı değerlendirmeye göre), öğrenciler derse çevrimiçi katılmaktansa, yüzyüze katılmayı tercih etmektedirler (3,55). Başka dersleri de çevrimiçi almak isteyenlerin azınlıkta olması (2,71) bu sonucu desteklemektedir. Öğrenciler seçmeli ders yerine bir alan dersini çevrimiçi almanın dersi daha ciddiye alacaklarını göstermediğini (3,20), AİT ve TDYA derslerinin seçmeli olması gerektiğini (3,51) ortaya

koymuştur. Öğrenciler kesinlikle devamsızlığa önem verilmediğini(3,69), derslere işbirliği ortamı oluşmadığını (3,47) ortaya koymaktadır. Öğretim elemanlarıyla ilgili yöneltilen sorulara ise, öğretim elemanlarından yeterli dönüt alamadıklarını (3,20), öğretim elemanlarının eğitim ortamını zenginleştirecek materyaller kullanmadıklarını (3,37), kullandıkları yöntem ve teknikler bakımından yetersiz olduklarını (3,12), öğretim elemanlarının öğrencilerin gelişimini takip etmediklerini (3,67), öğretim elemanlarının çevrimiçi derslere karşı olumsuz tavırlarının kendi tutumlarını da olumsuz etkilediğini (3,27), derslerin kayıt edilmesinin öğretmen öğrenci arasındaki samimiyeti azalttığını (3,16) göstermektedir.

Çevrimiçi ders yönetim sistemine ilişkin sorulara verilen yanıtlar ise, derslere girmekte ve içeriklere erişmekte zorlanmadıklarını (3,20), UZEM internet sayfasının kullanışlı olduğunu(3,20) göstermiştir. Ders içerikleriyle ilgili olarak, kullanılan ders materyallerinde etkileşimin yeterli olmadığını (3,19), ders içeriklerinin geçmişten bildikleri konuları içermesinin motivasyonu azalttığını (3,06), ders içeriklerinin dersin öğretimi için yeterli olduğunu (3,01) belirtirken, ders içeriklerindeki sunumları beğendiklerini (3,23) ancak videoların uzun ve ayrıntılı olduğunu (3,25) ortaya koymuştur.

Ölçme değerlendirmeye ilişkin yanıtlar, çevrimiçi derslerin değerlendirilmesinde değişiklik yapılması gerektiğini (3,27), dersi geçmek için çevrimiçi dersleri takip etmektense, sadece ders notlarına çalışmanın yeterli olduğunu (3,39) göstermektedir.

Karşılaşılan sorunları çözebilmek için nerden destek alınması gerektiğini bildikleri (3,23), UZEM iletişim kanallarının etkili destek hizmeti verdiğini (3,12), gerekli olanakların sağlanması halinde dersi mobil sistemler üzerinden takip etmek istediklerini (3,40) destek ekibine dair sorulara verilen yanıtlar ortaya çıkarmıştır. Çevrimiçi derslerin en avantajlı yönünün ders içeriklerinin her zaman tekrar edilebilir olması olduğu (3,69) iken en büyük dezavantajın ise öğrenci öğretmen iletişiminin azalmasının motivasyonu düşürdüğü (3,39) sonucuna varılmıştır. Tüm bu sonuçları özetleyecek bir sonuç da yöneticilerin çevrimiçi derslerin verimliliğini arttırmak için değişiklikler yapmaları gerektiği (3,56) görülmüştür.

#### **4. 2. Nitel Bulgular**

Çevrimiçi derslerin diğer paydaşlarıyla da sırasıyla 4 öğretim elemanı, 4 UZEM yöneticisi, 3 UZEM destek ekibi personeli ile gerçekleştirilen mülakatlardan ve UZEM Çağrı Merkezi kayıtlarından nitel bulgular elde edilmiştir.

#### 4. 2. 1. Öğretim Elemanları Açısından Çevrimiçi Derslerin Verimliliğini Etkileyen Faktörlerin Belirlenmesi

Öğretim elemanlarıyla yapılan yarı yapılandırılmış mülakatlardan elde edilen temalar ve kodlar aşağıda, Tablo 9'da gösterilmiştir.

Tablo 9. Öğretim Elemanlarıyla Yapılan Mülakatlardan Elde Edilen Temalar ve Kodlar Tablosu

Temalar	Kodlar
Öğretim Yönetim Sistemi	Sisteme Katılım Bilişim Teknolojisi Kullanım Yetersizlikleri Derslerin Verimliliği
Ders İçerikleri	Uzman Desteği Dersin Niteliği
Ölçme Değerlendirme	Devamsızlık Durumu Hazır Ders Notları Edinilmesi Ölçme Çalışmaları
Öğretmenlerin Motivasyonu	Uzaktan eğitime yönelik algıları Etkileşim Eksikliği
Öğrencilerin Motivasyonu	Derse Bakış Açıları Derse Giriş Çıkış Saatleri
Sisteme Karşı Güvensizlik	Koordinasyon Eksikliği Planlama Eksikliği

##### 4. 2. 1. 1. Öğretim Yönetim Sistemi

##### 4. 2. 1. 1. 1. Öğretim Yönetim Sistemine Katılım

Öğretim yönetim sistemine giriş konusunda gerek destek personeli gerekse öğretim elemanları problem yaşadığını belirtmişlerdir. Özellikle öğrencilerin dönem başında sistemi bilmediklerinden, şifre almak, şifre unutmak gibi nedenlerden dolayı sisteme girişte zorluklar yaşanmaktadır. Söz konusu zorlukları aşmak için ÖE2 olarak kodlanan öğretim elemanı, oryantasyon programında sistemle ilgili görüntülü ve uygulamalı olarak bilgilendirme yapması gerektiğini, ÖE3 olarak kodlanan öğretim elemanı ise gerekirse konunun tüm paydaşlarının sistem, devamsızlık ve dikkat edilmesi gerekenlerle ilgili bilgilendirme yapması gerektiğini dile getirmişlerdir. Benzer şekilde ÖE4 de herkesin kendi sınıfında sene başlarında bilgilendirme yapmaları gerektiğini vurgulamıştır.

*-Sene başında tüm öğrencilerin derhal sisteme giriş ile ilgili bilgilendirilmesi ve sistemde tanımlanması lazım. Konunun tüm paydaşlarının benzer bilgilendirme yapması lazım. Biri devamsızlık önemli derken öbürü boş ver derse ya da sistemde devamsızlığın önemli olmadığı kanaatine varırsa derse gelmez öğrenci, gelmiyor da...(ÖE3)*

*-Oryantasyon programında sisteme giriş ve devamsızlığın önemiyle ilgili toplu olarak bütün 1.sınıflara bilgi verilmeli. Görüntülü olarak şu şöyle olacak şeklinde uygulamalı olarak öğretilir. Sistemle ilgili sorunlar böylece en aza indirilebilir.(ÖE2)*

*-Herkes kendi programına gidip öğrencilerle ilgili gerekli bilgilendirmeyi yapmalı. Herşeyi biliyoruz. Bu konuların hepsini biz gidip bilgilendirmeyi yapalım dönem başlarında. Bazen de sistemsel sorun oluyor girilemiyor arıyoruz çözülüyor. O arada kopmalar oluyor.(ÖE4)*

#### **4. 2. 1. 1. 2. Bilişim Teknolojisi Kullanma Yetersizlikleri**

ÖE2 kodlu öğretim elemanı bazı öğretim elemanlarının bilgisayar hakimiyeti olmadığını, ara yüzdeki yetkilerini kullanamadıklarını söylerken, böyle öğretim elemanlarının çevrimiçi derslerle ilgili her şeye karşı olduklarına dikkat çekmiştir.

*-Bazı öğretmenlerin bilgisayara hâkimiyeti yok. Bazı öğretim elemanlarının yetkisi var sayfaya giremiyor, bilmiyor, sisteme hâkim değil, ara yüzü kullanamıyor. Böyle öğretim elemanları her şeye karşı oluyor. (ÖE2)*

#### **4. 2. 1. 1. 3. Derslerin Verimliliği**

ÖE2 de sistemin daha iyi olması için herkesin bir şeyler söylediğini, daha iyi olması için kafa yordüğünü, bu nedenle bir değerlendirme yapılması gerektiğini belirtirken informal toplantıları bir çözüm olarak göstermiştir.

*-Aslında herkes bir şekilde bir şeyler söylüyor, daha iyi olması için kafa yoruyor, o zaman bu değerlendirilmeli diye düşünüyorum. İnfomal toplantılarda verimli sonuçlar alınabilir bununla ilgili olarak belki. (ÖE2)*

#### 4. 2. 1. 2. Ders İçerikleri

##### 4. 2. 1. 2. 1. Uzman Desteği

ÖE4 de ders notlarının uzmanlar tarafından zenginleştirilmesinin daha iyi olacağını belirtmiştir.

*-Bence ders notlarını uzmanlar zenginleştirmeli ki daha iyi olsun. (ÖE4)*

##### 4. 2. 1. 2. 2. Dersin Niteliği

ÖE3 dersin zorunlu olmasının yanı sıra bildiklerini varsaydıkları dersler olmalarının da motivasyon ve katılımı düşürdüğünü söylemiştir. Benzer şekilde ÖE1 de öğrencilerin lisede gördükleri dersleri aldıklarını ve devamsızlık alınmadıklarını düşündüklerini belirtmiştir.

*-Bence dersin zorunlu verilen ve bildiklerini varsaydıkları ders kategorisinde olması da motivasyonu ve katılımı çok düşürüyor. Öğrencinin alan dersi olsa katılmak zorunluluğu olsa derse katılsa eminim çok daha yararlı dersler işlenebilir. (ÖE3)*

*-Öğrenci diyor ki ben bu dersleri lisede aldım zaten biliyorum devamsızlık da alınmıyor niye vaktimi ayırayım. (ÖE1)*

#### 4. 2. 1. 3. Ölçme Değerlendirme

##### 4. 2. 1. 3. 1. Devamsızlık Durumu

ÖE2, ÖE3 ve ÖE4 en büyük problemin derslere öğrencilerin katılmaması olduğunu ortak bir şekilde ifade etmişlerdir. Genellikle dönem başında öğrencilerin bir kısmının birkaç kez sisteme girdikten sonra daha sonra sisteme hiç girmedikleri de ortak görüşlerindedir. Bunun da temel sebebi olarak devamsızlık alınmadığı algısı olduğuna inanılmaktadır.

ÖE3, devamsızlığın sorun olmadığını üst sınıflardan öğrenen öğrencilerin, bazılarının sisteme hiç girmediğine, bazı öğrencilerin de ders geçmeyle ilgili birkaç soru sorup sistemden ayrıldığına işaret etmiştir. Özetle devamsızlığın ders geçmeye etkisi olmadığı algısı, derslere öğrenci katılmamasının en büyük nedeni olarak görülmektedir.

*-Öğrenci sistemde yok. Sene başında sisteme bir iki giriş yaptıktan sonra öğrenci kopuyor. Öğrenci sistemde devamsızlık olmadığını öğrenene kadar da*



*geliyor diyebiliriz. Sonra tabi üst sınıflardan kendilerine lazım olan bilgileri alınca, devamsızlık yok herkes geçiyor gibi, ya da çıkmış sınav sorularını okuyun sınava girin yeter gibi ondan sonra ilgili olanlar bile sistemden ayrılıyor. Tabi sene başında sistemde kayıtsız girişler de olmaması sistem hakkında güvensizlik ortamı oluşturuyor bu da öğrenciyi sene başından ilk algısını olumsuz olarak belirliyor. Ondan sonra tabi doğal olarak öğrenci katılmıyor. (ÖE3)*

*-Genelde rastlanan husus öğrenci geliyor derse diyor ki, mesela ilk açılışta kafasında bir cümleyle geliyor derse. Devamsızlık kaç saat notları nerden alacağız diyor sorup çıkıp gidiyor. Aynı şekilde tekrar tekrar giren öğrenciler aynılarını sorup öğrenip çıkıyor. (ÖE2)*

*-Bizim en büyük problemimiz karşımızda öğrenci yok. Bize öğrenci verin akşama kadar ders anlatalım. İki öğrenci bile olsa sistemde karşımızda, şevkle ders anlatmaya çalışıyoruz. Ama karşımızda öğrenci yok. Buna rağmen ders anlatın demek hakikaten mantıksız değil mi?(ÖE4)*

#### **4. 2. 1. 3. 2. Hazır Ders Notları Edinilmesi**

ÖE2 ve ÖE4 öğrencinin ders notlarını okumaktansa direkt soru ve cevaplara ulaşmaya çalıştıklarını belirtmişlerdir. ÖE4 AİİT derslerinde içeriğin değişmeyeceğinden böyle bir beklenti olabileceğini, ancak TDYA derslerinde aynı içerikler, aynı sorular olamayacağına işaret etmiştir. ÖE2 çözüm olarak sınavlardan önce öğrencileri sistemdeki ders notlarını takip etmeye yönlendirmek olabileceğini öne sürmüştür.

*-Sınavlarla ders notların uyuşmadığı kanaatinde değilim. Bunun nedeni şu öğrenci notları okumuyor dersleri izlemiyor. O yüzden böyle söylüyor. Bir öğretmen anlatmadığı şeyi soramaz nasıl olur öyle şey... Sisteme ders yüklüyoruz biz de ders anlatırken ne anlatıyorsak onu sorarız. Ama sınavdan önce sistemdeki ders notlarını okumalarını ısrarla isteyelim bu ona çözüm olabilir.(ÖE2)*

*-Biz mesela anlatım bozukluğu anlatıyoruz bir örnek veriyoruz. Öğrenci istiyor ki aynı örneği sınavda soralım sormayınca haliyle paralel değil diyorlar. Hadi Tarihte değişecek değil konu belli ama Türkçe de böyle değil tıpkısının aynısını sormayız ya bu da eğitim öğretim olarak da doğru değil aynı örneği sormamız bekleniyorsa bu böyle olmayacak. (ÖE4)*

#### **4. 2. 1. 3. 3. Ölçme Çalışmaları**

ÖE1, sınav puanları düşük diye işlerine karışılmaması durumunda sorun kalmayacağını öne sürmüştür.

*-Bizim işimize karışılmayacak puanlar düşük diye. Sen ona karışamazsın. O zaman sorun kalmaz. (ÖE1)*

#### **4. 2. 1. 4. Öğretmenlerin Motivasyonu**

##### **4. 2. 1. 4. 1. Öğretim Elemanlarının Uzaktan Eğitime Yönelik Algıları**

ÖE1,uzaktan eğitime yönelik önyargıları olan öğretim elemanlarının ön yargılarının kırılması gerektiğini dile getirmiştir.

*-Sistemi tamamıyla reddeden ve ön yargılarıyla hareket eden hocaların da bu önyargılarının kırılması lazım. Ama bu nasıl kırılabilir bunu bilemiyorum bu da yöneticilerin işi olmalı bence.(ÖE1)*

##### **4. 2. 1. 4. 2. Etkileşim Eksikliği**

ÖE4, en azından dönem başında bir, bir buçuk ay süreyle derslerin yüzyüze olmasının, öğrencileri tanıma ve iletişimde bulunma için yararlı olacağını söylemiştir.

*-Bence dönem başında bazı dersler en azından yüzyüze yapılmalı. Öğrenci bir buçuk ay sonra karşımıza geliyor iş işten geçmiş oluyor. Kimse kimseyi tanımıyor o hava oluşmuyor. (ÖE4)*

#### **4. 2. 1. 5. Öğrencilerin Motivasyonu**

##### **4. 2. 1. 5. 1. Öğrencilerin Derse Bakış Açıları**

ÖE3, öğrencilerin istek ve ihtiyaç duyması gerektiğinin ön koşul olduğunu dile getirmiştir.

*-Derse gelmeyen öğrenciye dersi şöyle anlatalım böyle anlatalım şunları sunalım demek yeterli olmuyor. Öncelik öğrencinin istek duyması ihtiyaç hissetmesi gerekirse kendini katılmak zorunluluğunda hissettirilmesi lazım. Bu olmadan diğer şeyleri tartışamayız. (ÖE3)*

#### 4. 2. 1. 5. 2. Derse Giriş-Çıkış Saatleri

ÖE1, işi olan öğretim elemanlarının birbirlerini idare ettiklerini, sabah 9'dan akşam 9'a kadar bilgisayar başında kalmalarının mümkün olmadığını belirtmiştir. ÖE2 derslerin aynı gün peş peşe olmasındansa öğrencilerin sabit belli saatlerde derse gelmeleri durumunda hem kendilerinin hem de öğrencilerin motivasyonlarının artacağını belirtmiştir. ÖE3 ise derse öğrenci katılımı oldukça zevkli ders işlemeye başladığını, derse zamansız girip çıkan, konuyla ilgisiz sorular soran öğrencilerin motivasyonu olumsuz etkilediğini söylemiştir.

*-İşi olan arkadaşı idare ediyoruz. Zaten ikinci salonda öğrenci olmuyor. İşi olan gidip halledip geliyor derse giren de karşısında muhatap bulmuş oluyor. Ben kendi adıma çözüm üreten bir kişiyim. Sorun çıkartan değilim. (ÖE1)*

*-Sabah 9'dan akşam 9'a kadar danışmanlık saatinde orda ders anlatmamla olmaz. Ben verimli olmak istiyorum nasıl öğretebiliyorum ona kafa yormak istiyorum.(ÖE1)*

*- 20 saat yaparsan bu böyle olur ama belli saatlerde belli öğrenciler karşımızda olsa hem katılım artar öğrencilerin motivasyonu artar hem de bizim motivasyonumuz yükselir. İnsan beyni 20 saati kaldıramaz bilgisayar karşısında. (ÖE2)*

*-Yüzyüze derslerin yanı sıra bu dersler farklı bir tecrübe oluyor. Ama derste -3-5 öğrenci olunca hemen zevkle ders işlemeye başlıyorum ama bir de hayalet öğrenciler var sadece bilgi edinmek için sisteme girenler ve kaybolanlar onlar da gidiş o gidiş zaten. Sadece dersi nasıl daha kolay geçebileceklerine dair sorular soran ve sistemden ayrılanlar. Bunlar da tabi ki motivasyonu olumsuz etkiliyor. (ÖE3)*

#### 4. 2. 1. 6. Sisteme Karşı Güvensizlik

##### 4. 2. 1. 6. 1. Koordinasyon Eksikliği

ÖE4, bazı öğrencilerin bir ay sonra sistemlerinde gözüktüğünü, bunun organizasyonsuzluktan kaynaklandığını belirtmiştir.

*Bir öğrenciyi ders kayıtları geciktiğinden biz bir ay sonra görüyoruz sistemden. Bence bu işi organize etmeniz lazım. Öğrenci ilk derse geldiğinde kayıtlı olmalı sistemde. Bunu bilgi işleme çözmeniz lazım.(ÖE4)*

#### 4. 2. 1. 6. 2. Planlama Eksikliği

ÖE3, üç yıl içerisinde yapılan değişiklikler, yenilikler, yetersizlikler, altyapı sorunları gibi nedenlerden dolayı herkesten önyargı oluştuğunu belirtmiştir. Yeni bir ara yüz, devamsızlık takibi gibi yeni bir planlama yapılırsa bazı şeyler değişebileceğini de sözlerine eklemiştir. AD3 yaptığı özeleştiride, çevrimiçi ders sisteminin en baştan planlanmış olsa, adım adım öğretim ortamı, ders içerikleri, öğretim elemanları ve öğrenciler hazırlanıp derslere başlansaydı birçok sorunun ortaya çıkmamış olacağını belirtmiştir.

*Hoca olarak bize düşen sistemi etkin bir biçimde kullanmak eminim birçok arkadaşım 3 yıl geçti, artık hemen hemen her şeye hâkim oldular. 3 yılda sistemde birçok yenilik ve değişim yapıldı. Ancak bu üç yıl süresince yaşanan gerek hocanın sistemi kullanmaktaki yetersizliklerinden, gerek altyapıdan kaynaklanan kopma sorunlarından sisteme karşı herkeste bir önyargı oluştu. (ÖE3)*

*Belki yeni bir ara yüz yeni bir isim konup baştan işi sıkı tutup devamsızlık takibini öğrenci ve hocalar da görebilecekleri bir planlama yapılırsa, ancak o zaman bir şeyler değişebilir. (ÖE3)*

#### 4. 2. 2. Yöneticiler Açısından Verimliliği Etkileyen Faktörlerin Belirlenmesi

Yöneticilerle yapılan mülakatlardan elde edilen temalar ve kodlar aşağıda, Tablo 10'da gösterilmiştir.

Tablo 10. Yöneticilerle Yapılan Mülakatlardan Elde Edilen Temalar ve Kodlar Tablosu

Temalar	Kodlar
Öğretim yönetim sistemi	Destek Hizmeti Bilişim Teknolojisi Kullanım Yetersizlikleri Derslerin Verimliliği
Ders içerikleri	Ders İçeriklerinin Tasarlanması Uzman Desteği Dersin Niteliği Öğretim Tasarımı
Ölçme değerlendirme	Devamsızlık Durumu Hazır Ders Notları Edinilmesi Ölçme Çalışmaları
Öğretmenlerin motivasyonu	Uzaktan eğitime yönelik algıları Etkileşim Eksikliği Maddi Kaygılar
Öğrencilerin motivasyonu	Derse Giriş Çıkış Saatleri
Sisteme karşı güvensizlik	Koordinasyon Eksikliği Yasal Prosedürler

#### 4. 2. 2. 1. Öğretim Yönetim Sistemi

##### 4. 2. 2. 1. 1. Destek Hizmeti

Üniversite bünyesinde bulunan Uzaktan Eğitim ve Araştırma Merkezi çevrimiçi derslere altyapı hizmeti sunmasının yanı sıra öğretim elemanı ve öğrencilere çağrı merkezi, mail ve uzaktan erişim araçlarıyla destek hizmeti de sunmaktadır. Y2 olarak kodlanan sistem yöneticisi sundukları hizmetin 15000 öğrenciye altyapı, sisteme giriş, tanıtım ve koordinasyon içerdiğini belirtmiştir. Y3 kodlu UZEM yöneticisi ise bazen sistemsel sorunların yaşanabildiğini, bu durumlarda hem sabit hatlar, hem UZEM telefon hatları, hem kişisel telefonlar aracılığıyla bir kişiye ulaşılmasının sorunun çözümünde yeterli olduğunu belirtmiştir. Ayrıca web sayfası üzerinden sıkça sorulan sorular ve cevapları ile ilgili yazılı ve video destekli çözümler sunulduğunu belirtmiştir.

*-Çevrimiçi ders sistemi yaklaşık 15000 öğrenciye hizmet veren bir altyapıya sahiptir. Bu altyapının kurulumu tüm üniversiteyi ilgilendirdiği için birçok birimle*

*koordine çalışmamamız gerekiyor, bunu yapıyoruz. Örneğin, ortak derslere girecek öğrencilere eğitim vermek gerekiyor, biz bunu internet üzerinden yaptık çünkü bu kadar öğrenciye erişmemiz mümkün değil. Bunların yanı sıra broşürler hazırladık, afişler hazırladık bölümlere astırdık, böyle çalışmalar da yaptık. Zaten videolar ve sıkça sorulan sorular gibi bölümler siteden yayınlanıyor.(Y2)*

*-Sistemsel sorunlar bazen olabiliyor. UZEM destek ekibi zaten 24 saat destek veriyor. Hem telefon hem UZEM telefonları, hem kişisel telefonlar var, bir kişiyi aramanız yeterli biz kendi içimizde organize edip sorunu çözüyoruz. (Y3)*

#### **4. 2. 2. 1. 2. Bilişim Teknolojisi Kullanma Yetersizlikleri**

Sistemin kullanılmaya başlandığı ilk yıllarda öğretim elemanlarının bilişim teknolojisi kullanmada yetersizlikleri olduğunu belirten Y2, en azından bir sunu kullanmalarını istediklerini, bu da yapılmayınca notları kendilerinin sunuya çevirerek, öğretim elemanı dersi anlatırken kendilerinin sunuyu ilerlettiklerini vurguladı.

*-Öğretim elemanlarının çevrimiçi derslerde hangi konuları anlatacakları mevcuttur. İlk yıl biz de izlenceler doğrultusunda onlardan içerik istedik. En azından bir sunu hazırlayıp vermelerini talep ettik. Bazıları sunular hazırlayıp teslim etmesine rağmen, bazıları onu da yapacak kadar bilgisayar bilgisine sahip değillerdi. Verdikleri bilgileri notları etkileşimli ders notlarına çevirdik. (Y2)*

#### **4. 2. 2. 1. 3. Derslerin Verimliliği**

Y1 kodlu üst yönetici çevrimiçi ders sisteminin oturmuş bir sistem olduğunu, zaman olarak ve maddi bakımdan avantajlı olduğunu, öğrencilere farklı öğrenme tecrübeleri sunduğunu, dünyada da trend olan uzaktan uygulamaların ilerde daha büyüklerini yapabilmek için ön deneyimler kazandırdığını vurgulamıştır.

Y4 ise Türkiye’de ve dünyada çevrimiçi derslerin trend olduğunu, buna devam edileceğini bu nedenle verimliliğin artırılmasının çok önemli olduğunu belirtmiştir. Y4, Öğretmenlerin azalan rollerinden kaynaklanan sorunlar, yazılımsal ve sistemsel sorunlar, bunlara bağlı olarak sisteme güvensizliğin artmasını derslerdeki verimsizliğin nedenleri olarak sıralamaktadır.

*-Derslerin yürütülmesinde çok problem olmuyor. Çevrimiçi ders sistemi kurulu, hazır bir düzen. Sistemin öte yandan öğrencilerin de evden dersi takip etmeleri yönünden zaman ve maddiyat yönlerinden avantajları var. Üniversitenin de bu sistemler üzerinden ciddi gelirleri oluyor. Öğrencilerin uzaktan eğitim ortamını tanımaları ve tecrübe yaşamaları açısından avantaj, ya da çevrimiçi eğitimin tüm dünyada trend olduğu şu dönemde üniversitenin bu sistemleri oturtması geliştirmesi buna geçmesi bir avantaj. (Y1)*

*-Mevcut trendler göz önünde bulundurulduğunda uzaktan eğitim sistemlerin kalkacağını düşünmüyorum. İhtiyacı olanlara zaman ve mekân bağımsız ders almak isteyenlere büyük kolaylık ve üniversitenin ilerde yapmak istediği büyük projeler için de bir ön deneyim olmuş oluyor. (Y1)*

*-Türkiye’de birçok üniversitede bu dersler UZEM kanalıyla veriliyor. Böyle bir trend var. Dolayısıyla biz de bu trendi değiştirme imkânımız olmadığına göre bu trende ayak uydurmak zorundayız. Dolayısıyla bu derslerin verimliliği de bizim için çok önemli. (Y4)*

*-Elbette teknoloji kullanımı arttıkça öğretmenin azalan rolünden kaynaklanan sıkıntılar ortaya çıkıyor. Bu sistemlerin kullanılmasından kaynaklanan da yazılımsal problemler, ... Öğrencilerin seçimlik derslerini seçmeye varıncaya dek birçok sıkıntı birleşince hem öğrenci hem de öğretmenlerde sisteme karşı itimat zayıflıyor. Özeleştiri yaparak söylüyorum sorumlusu olarak söylüyorum tüm herkes açısından böyle. Hal böyle olunca eğitimde ciddiyet bozuluyor. (Y4)*

#### **4. 2. 2. 2. Ders İçerikleri**

##### **4. 2. 2. 2. 1. Ders İçeriklerinin Tasarlanması**

Y1, alan uzmanlarıyla çevrimiçi konferans, etkileşimli belgesel ve içerikler hazırlamak istediklerini ama bunu başaramadıklarını belirtmiştir. Ancak yine de öğrencilerin rahat kullanabildikleri, etkileşimli içerikleri en yeni teknolojilerle içerikler hazırlatmalarına rağmen öğretim elemanlarının işin içinde olmamasından dolayı tatmin edici bir sonuca varamadıklarını da belirtmiştir. Y2 ise hazırlatılan etkileşimli içeriklerin sunu programlarının daha gelişmiş olmaktan öteye geçemediklerini söylemiştir.

*-Yapamadığımız şey alan uzmanlarıyla çevrimiçi konferans etkileşim belgesel içerik eklemek istiyorduk bunları başaramadık daha çok hocaların vermiş oldukları ders notlarıyla sınırlı kaldık. Burada sorun yaşadık. (Y1)*

*-Nitelikleri öğrencinin rahat kullanabildiği yeni teknolojiler kullanılan teknolojik olarak sistemi yormayan sistemler kurduk içerik hazırladık. Ders içerikleri konusunda hocalar izlenelere göre içerik veriyorlar ama uzaktan eğitim ortamında öğrencileri sıkmayacak, tatmin edecek içeriği bir türlü elde edemiyoruz. (Y1)*

*-Sonra çekici, görselli sesli videolar oluşturuldu bir öğrenci ekibinden yardım alınarak. Bir sürü lisanslı yazılım aldık. Öğrencileri eğittik içerikleri aldık tekrar içerikleri modern uygulamalarla içerikleri oluşturmaya çalıştılar öğrenciler. Bence powerpoint in bir üst seviyesi gibi oldu. Çok da etkileşim yok. Bence çok da gerekli değildi. (Y2)*

#### **4. 2. 2. 2. 2. Uzman Desteği**

Y1, öğretim elemanlarından görseller istediklerini ancak sadece metinlerle sınırlı kaldıklarını, öğrencilerin güncel hayattan da örnekler beklediğini belirtmiştir. Ayrıca UZEM'de bu konularda yeterli personel olamamasının, ağır ders ve iş yükünün, dersi veren öğretim elemanlarının isteksizliklerinin de işleyişi olumsuz etkilediğini eklemiştir.

*-Ayrıca biz hocalardan daha çok görsel istiyoruz ama bize daha çok metin geliyor. Konuyla ilgili güncel hayattan beklentiler olabilir. Onlar eksik kalıyor. Bunların giderilmesi için uzaktan eğitim konusunda deneyimli yeterli personel olmaması, ağır ders ve iş yükü, ders veren hocaların bölümlerin isteksizlikleri, talepler gecikiyor. (Y1)*

#### **4. 2. 2. 2. 3. Dersin Niteliği**

Y1 ve Y2 kodlu UZEM yöneticileri, dersin alan dersi olmadığından dolayı gereksiz görüldüğünü, dersi geçmekten başka bir kaygı olmadığını belirtmişlerdir. Derslerin servis dersi olarak nitelenen ortak, kredisiz, mecburi ders olmalarının ilgiyi azalttığını vurgulamışlardır.

Devamsızlık olmaması algısının hem öğrencileri gevşettiğini, hem de öğretim elemanlarının motivasyonunu düşürdüğüne dikkat çeken Y1, bu durumu öğrencilerin de işine gelen bir durum olarak yorumlamıştır.

*-Dersler zaten alan dersi olmadığından çoğu gereksiz görüyor bir şekilde çok zaman harcamadan dersi geçmeleri onlar için iyi bir durum. . Herkes kendi branş derslerine önem verdiği için önemsenmiyor. (Y1)*



*-Bunlar zorunlu ders olduğundan çok da önemsemiyor öğrenciler, okur geçerim prosedür olarak bakıyor, bazı yöneticiler de böyle bakıyor.( Y2)*

*-Ama bence burada bir alan dersi konya düz metin bile olsa herkes ne katılım gösterir buna görürdük yine aynı şey derslerin servis dersi olması handikap. (Y2)*

*-Devamsızlığın olmaması algısı hem öğrencileri gevşetti hem hocaların motivasyonunu azalttı. Ama bu durum bence öğrencilerin işine geliyor. Dersler zaten alan dersi olmadığından çoğu gereksiz görüyor bi şekilde çok zaman harcamadan dersi geçmeleri onlar için iyi bir durum. (Y1)*

#### **4. 2. 2. 2. 4. Öğretim Tasarımı**

Y1, tasarımları yapan personellerin tasarım dersi alan öğrenciler olduğunu, alanlarında uzman olmasalar da çalıştıkça uzmanlaştıklarını belirtirken özel olarak tasarım ve animasyon alanlarında uzman personelleri olmadıklarını da sözlerine eklemiştir.

*-Ders içerikleri olarak ise bir sistemimiz var, arkadaşlarımız var öğretim tasarımı dersi alan web tasarım dersi alan arkadaşlar bu işi yürütüyorlar. Belki uzmanı değil ama bir şey gerekirse uzmanlaşıyorlar yaparak geliştiriyorlar kendilerini zaten. Özel olarak grafik animasyon tasarım gibi özelleşmiş uzmanlarımız yok, genelde video içerikli tasarımlar hazırlanıyor. (Y1)*

#### **4. 2. 2. 3. Ölçme Değerlendirme**

##### **4. 2. 2. 3. 1. Devamsızlık Durumu**

Y1 ve Y2, yoklama alınmaması ya da alınmadığı algısının öğrenci katılımı konusunda en büyük sorunu teşkil ettiğini farklı şekillerde dile getirmişler. Y2 ayrıca hem öğrencilerin hem de öğretmenlerin sisteme zorunlu olarak girdiklerini bu konuda isteksiz olduklarını belirtmiştir.

*-Devamsızlığın olmaması algısı hem öğrencileri gevşetti hem hocaların motivasyonunu azalttı. Ama bu durum bence öğrencilerin işine geliyor. (Y1)*

*-Öğrenci zaten gelmiyor. Sistemimiz hangi öğrencinin neyi ne zaman ne kadar izlemiş bunu harfi harfine kaydediliyor. Bu verilere baktık, öğrenciler gelmiyor dedik. (Y2)*

*-Herkes zorunlu gidiyor, yoklama sistemde var ama açık konuşalım yoklama alınmıyor ilan edilmiyor bu manada sistemin eksiklikleri de var açıkçası bu*

*dönem alıp yayınlayalım sisteme koyalım dedik onu yapamadık mesela. Sistem hangi öğrenci ne kadar saat bağlanmış vermiyor yani tam hedeflenen verileri vermiyor sistem özetle onu da yapamadık. (Y2)*

*-Devamsızlık sürekli tutulsa ve yayınlansa çok etkili olurdu. Bunun da çok önemli rolü oldu devamsızlık takip edilmiyor algısı oluşan öğrenciler sisteme gelmedi. (Y2)*

*-Ama öğrenci artık şu gözle bakıyor devamsızlık yok herkes de öğrendi sistemin gevşekliğini kimse gelmiyor derse. (Y2)*

#### **4. 2. 2. 3. 2. Hazır Ders Notları Edinilmesi**

Y1, sınav sorularının çevrimiçi sistemdeki ders notlarından değil de geçmiş yıllarda sorulan sorulardan çıktığını dile getirmiştir. AD3 de öğrencilerin geçmiş yıllarda çıkan sınav sorularını fotokopicilerden alıp hazırlanıp en az çalışmayla dersi nasıl geçebileceklerine baktıklarını, bu nedenle sisteme katılma ihtiyacı duymadıklarını belirtmiştir. Y3 de hazır ders notlarının öğrencileri hazıra alıştırdığını bu nedenle öğretim elemanlarının ders notlarını sürekli güncellemeleri gerektiğini söylemiştir.

*-Öğrencilerin en çok rahatsız oldukları konu, sınav sorularının çevrimiçi sistemdeki içeriklerden gelmemesi. (Y1)*

*-Öğrenciler sadece çıkmış soruları bir yerden buluyorlar sınava öyle hazırlanıyorlar sisteme girmiyorlar o yüzden. Dolayısıyla dersi veren hocalarımıza da ders notlarını her yıl güncellemek gibi bir sorumluluk düşüyor. (Y3)*

#### **4. 2. 2. 3. 3. Ölçme Çalışmaları**

Y1, az sayıda değerlendirme sorusunun olduğunu bu yönüyle eksik kaldığını belirtmiştir.

*-Ölçme değerlendirme açısından çok eksik kalıyoruz bol soru istiyoruz her ünite sonunda 50 soru olsun öğrenci kendini değerlendirsin istiyoruz 50 sorunun bazısı oyun olsun bazısı 10 tanesi başka bir uygulama olsun 15 tanesi test olsun ama maalesef gelmiyor. Ölçme değerlendirme yönü bu nedenle çok eksik kalıyor.(Y1)*

#### 4. 2. 2. 4. Öğretmenlerin Motivasyonu

##### 4. 2. 2. 4. 1. Öğretim Elemanlarının Uzaktan Eğitime Yönelik Algıları

Y1, geleneksel sınıf ortamına alışkın bazı öğretim elemanlarının çevrimiçi dersleri kabullenmeyle ilgili sorunlarının olduğunu, bu nedenle de sisteme destek olmaksızın, uzak durmayı tercih ettiklerini belirtmiştir.

Y3 kendisinin de çevrimiçi dersler verdiğini bu derslerdeki uygulamalarıyla dersi takip eden öğrenci sayısını arttırabildiğini, bunun uzaktan eğitime yönelik algılarıyla ilgili olduğunu vurgulamıştır.

*-Uzaktan eğitime başladığımızda öğretim elemanlarıyla ilgili olarak hayatları boyunca geleneksel ortamlarda ders anlatmış hocalar bu sisteme geçince haliyle daha aktif bir durumdan dersi koordine eden durumuna geçiyorlar. Uzaktan eğitime yönelik düşüncelerinde sıkıntılar oldu içeriklerin hazırlanmasında destek verememe durumları oldu. (Y1)*

*-Öğretim elemanlarının karşısında öğrenci olmasını istemek en doğal hakkı. Ancak öğretmen ısrar edip ders anlatmaya devam etse öğrenci gelecek emin olun. Siz anlatırsanız ısrarla o katılan öğrenci sayıları artacaktır. Ben derse giriyorum 20 kişiyle aynen derse devam ediyorum dersin sonunda bakıyorum sayı 60 kişiye çıkıyor. Bu öğretmenlerin uzaktan eğitime bakış açılarıyla ilgili. (Y3)*

##### 4. 2. 2. 4. 2. Etkileşim Eksikliği

Y1, çevrimiçi derslerin yararlarını belirtmesine rağmen, bazen derslerin yüzyüze de olabileceğini, bunun çevrimiçi ortamda işbirliği de sağlayacağını söylemiştir. Y2 ise öğrenciyle birebir diyaloga alışkın öğretmenlerin haliyle motivasyonlarının düştüğünü, öğretmenlerin öğrencileriyle sınıf ortamında iletişime geçmeyi istedikleri noktada direnç gösterdiklerini belirtmiştir. Ayrıca öğretmenlerin somut etkileşim sayesinde mesleki doyum yaşadıklarını, bu olmadığında yıkılmış hissettiklerini belirtmiştir. Y2, önceki yıl bir çevrimiçi derste, teorik bilgilerin çevrimiçi işlenip uygulamalarda yüzyüze yapıldığı ve bu dersin çok başarılı geçtiğini belirtmiştir.

Y4 de teknolojiyi kullanmanın yararları olsa da sınıftaki kadar etkileşimin çevrimiçi ortamda sağlanamayacağına inandığını belirtmiştir. ÖE4 ise en azından dönem başında bir, bir buçuk ay süreyle derslerin yüzyüze olmasının, öğrencileri tanıma ve iletişimde bulunma için yararlı olacağını söylemiştir.

*-Teknolojinin eğitimde yararları kaçınılmaz üniversite açısından destek verilebilirdi. Belki bu derslerin bazen yüzyüze kısmı da olabilir çünkü belki birebirde sormak istedikleri şeylerle diğer çevrimiçi ortamdaki ilişkilere de katkıda bulunulabilir. (Y1)*

*-Haliyle yirmi yıldır alışmış öğrenciyle birebir diyaloga olmayınca motivasyon bitiyor. Hepimiz öğretmeniz isteriz ki karşımızda öğrenci olsun. Aynı ortamda öğrenciyle iletişime geçebilmek ister hocalar hele ki nerdeyse emekliliği gelmiş hocaların bunu yaşamaları onları çökertti. Onların en büyük şeyi bunun manevi hazzıdır maddi değildir. Hoca anlık anlattığının öğrenildiğini anlarsa onun mutluluğuyla evine gider. Ama biz onu tamamen kestik. Hocalara da sorsan motivasyonlarını kaybettiler, yıkılmış durumdalar ve ne olursa olsun artık bu iş sonuçlansın demeye başladılar.(Y2)*

*-Geçen sene mesela bir ders vardı, hoca her şeyi sistem üzerinde uyguladı yaptı ama yüzyüze uygulamaya da geldi, öğrenciler bu ortamda çok başarılı olundu. (Y2)*

*-Tabi bir öğretmenin öğrenciden kopuk olması ciddi bir motivasyon kaybıdır, bu bir gerçek. En büyük en yeni teknolojileri kullansanız dahi bu motivasyonu sağlayamazsınız bu bir gerçek, en azından benim şahsi görüşüm böyle. (Y4)*

#### **4. 2. 2. 4. 3. Öğretim Elemanlarının Maddi Kaygıları**

Y1, öğretim elemanlarının ücretlerinin azalması ve ilerde kendilerine gerek kalmayıp işsiz kalabilecekleri gibi maddi kaygıları olduğunu söyledi. AD1 de çevrimiçi ders sistemlerinin gelişmesinin öğretim elemanlarında iş kaygısına sebep olduğunu belirtmiştir.

*-Tabi bunun yanı sıra maddi kaygıları oldu. Ücretlerinden kaygıları oldu. Bu sistemin gelişmesiyle gün gelip kendilerine ihtiyaç kalmaması durumunda işsiz kalma korkusu yaşayanlar da oluyor. Bunların da şüphesiz etkisi var. (Y1)*

#### **4. 2. 2. 5. Öğrencilerin Motivasyonu**

##### **4. 2. 2. 5. 1. Derse Giriş-Çıkış Saatleri**

Y4, derse giriş çıkış saatlerinin istatistiklerini incelediklerinde, öğretim elemanlarının bir kısmının giriş çıkış saatlerine dikkat etmediğini, bu nedenle derse girmek isteyen öğrencilerin de derse katılmadığını, öğretim elemanlarının dersleri olması gereken zamandan önce bitirmesinin, sonradan derse giren öğrencilerin karşılarında muhatap bulamayıp dersten ayrılmalara neden olduğunu vurgulamıştır.

*-Biz öğrenci ve öğretmenlerin hangi derse ne zaman girdiği ne zaman ayrıldığı gibi istatistiki veriler elimizde bulunmaktadır. İstatistikler şunu gösteriyor. Öğretmen 9'da başlayan derse 9'a beş kala geliyorsa o dersler sonuna kadar devam etmiş. Ancak 9'da başlayan derse 9'u çeyrek geçe geldiyse öğrenci beklemiş hoca gelmeyince sistemden ayrılmış. Hoca gelmiş açmış kapatmış kısa bir süre sonra. Ya da dersi 9'da başlatmış 10 dk. sonra dersi bitirmiş gibi. Öğrenci açısından Bakalım öğrenci öğretmeni bekliyor bakıyor ki öğretmen gelmedi, sistemden hemen ayrılıyor. Aynı şekilde iki salon var hoca derse giriyor iki salon var hoca da karşısına öğrenci bekliyor bakıyor öğrenci yok kapatıp çıkıyor iki salon da. Öğrenci 5dk. sonra giriyor sisteme bir bakıyor iki salon da kapalı o da kapatıp çıkıyor dolayısıyla. (Y1)*

#### **4. 2. 2. 6. Sisteme Karşı Güvensizlik**

##### **4. 2. 2. 6. 1. Koordinasyon Eksikliği**

Y3 ve AD2, üniversite kayıt sürelerinin ek yerleştirmelerle sürekli uzamasının sisteme yeni öğrencilerin dâhil olmasına, yeni dâhil olan öğrencilerin kullanıcı şifre problemleri yaşamalarına sebep olduğunu, bunun nedeninin ise bilgi işlemde verilerin toplanıp UZEM'e gelmesinin zaman alması olarak belirtmiştir. Bu zaman kaybı da koordinasyon eksikliğine sebep olmaktadır.

*Derslerin başlama aşamasında öğrencilerin derslere gelmesi ile ilgili yaşanan sorunlarla ilgili olarak ise biliyorsunuz ki öğrenci önce kayıt olmalı, son yıllarda ek yerleştirmeler ile bu süreç bayağı uzadığı için ise sürekli kayıt olduğundan ilk zamanlar sorun olmasın diye tüm derslere herkes sorunsuz girsin diye. Bu sorunların nedeni kimlik bilgilerinin bize geç gelmesi ve veri tabanına geç kaydedilmesinden kaynaklanıyor. (Y3)*

##### **4. 2. 2. 6. 2. Yasal Prosedürler**

Y2, en önemli sorun olarak gördüğü devamsızlık takibi olmamasının nedeninin yasal prosedürlerden kaynaklandığını, telif hakkı sorunlarının maliyetleri çok yükseltmesinin istenilen içerikleri hazırlamakta engel teşkil ettiğini belirtmiştir. Y4, çevrimiçi derslerde görev alan personellerin görevlerini pozitif niyetle yerine getirmemelerinin yasal sonuçları olacağını dile getirmiştir. Y3 olarak kodlanan UZEM yöneticisi çevrimiçi derslerin yasal zeminde yapıldığını, lisanslı yazılımlar kullanıldığını, senato onayına bağlı olarak çevrimiçi derslerin UZEM aracılığıyla verilmeye devam ettiğini belirtmiştir.

*-Devamsızlık verilerini alamıyoruz. Almak için ders seçmek lazım lisanslı yazılımlara büyük paralar da ödemek gerekiyor o da olmuyor açıkçası. Bir de telif hakları sorunları var. Açık kaynak olan ders notlarında telif hakları sorunları ortaya çıktı. Bunu aşmak için hak sahipleriyle görüşüldü kimileri para istedi kimileri yazışma prosedürü istedi derken onu da yapamadık. Para isteyince olmadı iş. Hem içerik kaliteli olsun diyoruz hem de ekonomik kar eden bir sisteme para harcamak istemedi kimse bunlar da kaliteyi düşürdü. (Y2)*

*-2547 sayılı kanunun bize yüklediği sorumlulukları yükümlülükleri unutmadan ciddiyyetle uzaklaşmadan pozitif niyetle sorumlulukları yerine getirmek hepimizin görevidir. 2547 sayılı kanunun hükümlerini yerine getirmemek yasal zeminden uzaklaşmak anlamına gelir ki, bunun beraberinde getirecekleri olacaktır.(Y4)*

*-Üç yıl önce bize “bu işi yapabilir misiniz” dendiğinde “yapabiliriz” dedik ve başladık. Bu şekilde bazı bölüm ve fakültelerin dersleri, ortak dersler ve BÖTE uzaktan eğitim bölümü eğitimi bu lisanslı yazılımlar aracılığıyla gerçekleştiriliyor. YÖK, UZEM uygulama kanunu madde 5 e göre senato onayına bağlı olarak istenen bazı dersler UZEM yoluyla verilir. Bu yasal altyapıya dayanarak rektörlüğümüz bu uygulamayı yapmaktadır. Hatta bazı dersleri ister örgün ister UZEM de alabilir isteyen ücretini öder. Yani özetle yapılan uygulama kanuni olarak herhangi bir eksiklik ya da yanlışlık içermemekte olup tamamen yasal zemindedir.(Y3)*

#### **4. 2. 3. Altyapı ve Destek Ekibi Açısından Çevrimiçi Derslerin Verimliliğini Etkileyen Faktörlerin Belirlenmesi**

Yöneticilerle yapılan mülakatlardan elde edilen temalar ve kodlar aşağıda, Tablo 11'de gösterilmiştir.

Tablo 11. Altyapı ve Destek Ekibiyle Yapılan Mülakatlardan Elde Edilen Temalar ve Kodlar Tablosu

<i>Temalar</i>	<i>Kodlar</i>
Öğretim Yönetim Sistemi	Sisteme Katılım
	Destek Hizmeti
Ders İçerikleri	Ders İçeriklerinin Tasarlanması
	Uzman Desteği
Ölçme Değerlendirme	Devamsızlık Durumu
	Hazır Ders Notları Edinilmesi
	Ölçme Çalışmaları
Öğretim Elemanlarının Motivasyonu	Uzaktan eğitime yönelik algıları
	Etkileşim Eksikliği
	Maddi Kaygılar
Öğrencilerin Motivasyonu	Derse Bakış Açıları
	Öğretim Elemanlarının Derse Hazırlık Durumu
Sisteme Karşı Güvensizlik	Koordinasyon Eksikliği
	Planlama Eksikliği

#### **4. 2. 3. 1. Öğretim Yönetim Sistemi**

##### **4. 2. 3. 1. 1. Sisteme Katılım**

AD1'e göre özellikle öğrencilerin dönem başında sistemi bilmediklerinden, şifre almak, şifre unutmak gibi nedenlerden dolayı sisteme girişte zorluklar yaşanmaktadır.

AD2 kodlu altyapı ve destek personeli, öğretim elemanlarının genç olmasının avantaj olduğunu, sistemi öğrendikten sonra giriş ile ilgili sorun yaşamadıklarını belirtmiştir. Bazı sorunlar yaşanması durumunda öğretim elemanlarının birbirlerinden

destek olarak problemleri çözdüklerini de belirtmiştir. Sisteme girişle ilgili yaşanan sorunun sebebi olarak öğrenci bilgilerinin bilgi işlemden kendilerine gelmesinden kaynaklanan gecikmelerden kaynaklandığını söylemiştir. Ayrıca öğrencilerin sistemi çok nadir kullandıklarından dolayı şifrelerini unuttuklarına da dikkat çekmiştir.

*-Öğrencilerden genellikle şifre problemi oluyor. Şifre almak ve sisteme girmekle ilgili olarak yardım istiyorlar.(AD1)*

*-Öğretim elemanı verdiğimiz kullanıcı adıyla sistemini açıyor. Sesli ve yazılı sorulara cevap vereceği birkaç şey var. Basit, onu da yaptılar zaten, bu konuda çok sorun gelmedi. Belki de bunun sebebi kendi binalarında bir aradalar dolayısıyla genç hocalar da var, illa ki yapamadıkları yerde birbirlerine de destek vermişler. Bize onlardan sistemi kullanmayla ilgili olarak çok sorun gelmedi. Yaşlı olanlar teknolojiye biraz daha uzaklar, ancak yine de bize yansıyan çok sorun olmadı.(AD2)*

*-Öğrenciler için sistemi kullanmak çok kolay. Bu nedenle çok problem olmadı. Bir kaç tıkla her şeye erişiliyor. Sadece şifre gerekiyor. Burada esas sorun ortaya çıkıyor. Sisteme giriş şifresiyle, okul şifrelerini karıştırıyorlar ya da sınav zamanına kadar girmeyen öğrenciler sınav zamanı gelince unutuyor. Şifresini sonra arayıp duruyorlar, şifremi unuttum diye ya da mail atıyorlar sürekli. Hiç derse girmemiş öğrenciler doğal olarak şifresini unutmuş oluyor. İkincisi öğrenciler ilk kayıt olduklarında, biz kullanıcı verilerini bilgi işlemden alıyoruz. Bu süreç en erken bir buçuk ay sürüyor. Ek kontenjan dikey yatay geçişle de gelenler de düşünüldüğünde dönem boyunca devam ediyor.(AD2)*

#### **4. 2. 3. 1. 2. Destek Hizmeti**

AD1 kodlu altyapı ve destek personeli ise sistemde çalışan personellerin her birinin kendi alanlarında uzmanlaşmış istekli öğretmen, yüksek lisans veya doktora öğrencilerinden oluşması gerektiğini dile getirmiştir.

*-Sistem elemanları her biri kendi alanında uzmanlaşmış, istekli öğretmen yüksek lisans veya doktora öğrencilerinden oluşması gerektiğine inanıyorum. (AD1)*



#### 4. 2. 3. 1. 3. Bilişim Teknolojisi Kullanma Yetersizlikleri

AD2, öğretim elemanlarının sistemde yalnız bildiklerini kullanmaya çalıştıklarını, ara yüzdeki menüleri kullanmadaki yetersizliklerinden, hem kendilerinin kısıtlandığını hem de öğrencilerin sistemden çıkmasına neden olduklarını belirtmiştir.

*-Bazı derslerde kendi videonuzu alanın dışına atınca göremiyorsunuz. İkincisi yoklama listesi orda olmazsa yine öğrenci diyor ki. Liste yok kamera yok sistemi kullanmadaki eksikliklerden sisteme gelen öğrenci giriyor bekliyor. Hiç kimse karşısında bulamıyor. Sistemin şöyle bir engel var; siz sisteme video eklediniz. 10-15 saniye beklemesi lazım onu beklemiyor, kapatıp çıkıyor. Hareketlilik olmayınca öğrenci de çevrimdışı oluyor. Ama girince hocayı görse, yoklama listesini görse, hele de 3-5 öğrenci görse yazışır, katılır hemen... Sistemden çıkmaz bunları görüyoruz. (AD2)*

#### 4. 2. 3. 2. Ders İçerikleri

##### 4. 2. 3. 2. 1. Ders İçeriklerinin Tasarlanması

AD1, ders içeriklerinin zenginleştirilip yeniden tasarlanmasıyla ilgili olarak öğretim elemanlarından içerik istendiğini, gelen içeriklerin düzensiz, başlıksız ve sistematik olduğunu, hangi konuda nerenin ön plana çıkartılması gerektiğini anlayamadıklarını, içeriklerin yetersiz olduğunda tasarımın ne kadar iyi olursa olsun bir anlamı olmadığını dile getirirken kendisi de özeleştiri yaparak sorunların devam ettiğini söylemiştir.

*-Bize içerik gelmiyor, gelenler düzenli değil, koordine değil, nereden ne çıkıyor belli değil, sistematik ve düzenli değil. Neresinden ne başlığı ön plana çıkarılacak anlayamıyoruz. (AD1)*

*-Temel bir içerik hazırlayalım, zaman geçtikçe ilerleyelim zenginleştirelim diye hedefledik. Buna rağmen temel düzeyde de oluşturabildiğimiz söylenemez, sorunlar var yine de. İçeriklerin çok zengin olmadığı yönünde eleştiriler var. (AD1)*

*-İçerik olmadıktan sonra istediğin kadar animasyon simülasyon hazırla içerik zengin değilse bir anlamı yok. (AD1)*

##### 4. 2. 3. 2. 2. Uzman Desteği

Ders içeriklerinin hazırlanmasında öğretim elemanlarından destek alamamanın en büyük problem olduğunu belirten AD1, hangi içeriğin hangi yoğunlukta ne tür

materyallerle verileceğini tasarımcıların bilemeyeceğini, hangi kazanımın nasıl içeriklerle verilebileceğini bilemediklerini vurgulamıştır.

*- Bence en büyük problemler ders içeriklerinin hazırlanmasında yaşanıyor bence. Çünkü biz öğretim tasarımcısı olarak tasarımı yapıyoruz ancak bunu yaparken nerede hangi multimedya kullanılacak, hangi içerikler hangi yoğunlukta sunulacak içerik ne içeriğin önemli unsurları neler. Yani içeriğin yapılandırılmasında sıkıntı yaşıyoruz. Bence bunun nedeni Türkçe ve tarih bölümü hocalarından yeterli destek alamıyoruz.(AD1)*

*-Hocalar gerçekten öğrencilerin ne öğrenmesi lazım kazanımlar ne o kazanımlar doğrultusunda verilmesi gerekenler ne gibi bir içerik hazırlatmalılar bizlere. Ölçme değerlendirmede var ya hangi konunun ne kadar ağırlığı var öğrencinin de bunu bilmesi lazım. Biz tasarımcıların da bunları bilip ona göre dersleri tasarlamamız lazım. Sonuçta biz o alanın uzmanı değiliz. (AD1)*

#### **4. 2. 3. 2. 3. Öğretim Tasarımı**

Öğretim tasarımı boyutuyla ilgili olarak AD1, tasarım ve animasyon konusunda kendi alanlarında uzman kişilerin çalışmasını ve sadece işlerinin bunlar olmasını istemektedir.

*-Tasarım konusunda animasyon konusunda gerçekten deneyimli olan gerek grafik gerek ses gerek animasyon alanında uzman kişiler olmalı ve sadece işleri bu olmalı. (AD1)*

#### **4. 2. 3. 3. Ölçme Değerlendirme**

##### **4. 2. 3. 3. 1. Devamsızlık Durumu**

Devamsızlık durumu konusunda AD1, öğrencilerin sınav odaklı olduğundan sadece sınava yakın zamanlarda sisteme girme zorunluluğu duyduklarını, bunun dışında çok büyük kesimin dersi takip etmediklerini söylemiştir.

AD1 öğrencilere devamsızlık alınıyor denildiğinde katılımın belirgin bir şekilde arttığını belirtmiştir.

*-Öğrenciler genelde sınava yakın zamanlarda giriyorlar takip ediyorlar çalışıyorlar. Hatta biz onlara devamsızlığınız alınıyor dediğimiz zamanlarda yoğunluk bayağı fark ediyor bunu da görüyoruz. Belki de şunun da aşılması lazım bu derslere sadece sınav anlayışıyla bakılmasını değiştirmemiz lazım. (AD1)*

*-Öğrencilerimizin çok büyük bir kısmı dersi takip etmiyor. Dersi de takip etmediklerinden sınava yakın zamanlarda sisteme girip oradaki notları çalışmak istiyorlar. (AD1)*

#### **4. 2. 3. 3. 2. Hazır Ders Notları Edinilmesi**

AD1, öğrencilerden gelen şikâyetlerde öğretim elemanlarının sınavlarda sorduğu sorularla ders notlarının uyuşmadığının olduğunu, öğrencilerin sağdan soldan buldukları geçmiş yıllarda çıkan sınav sorularıyla dersi geçtiklerini belirtmiştir. Y1 de benzer şekilde sınav sorularının çevrimiçi sistemdeki ders notlarından değil de geçmiş yıllarda sorulan sorulardan çıktığını dile getirmiştir. AD3 de öğrencilerin geçmiş yıllarda çıkan sınav sorularını fotokopicilerden alıp hazırlanıp en az çalışmayla dersi nasıl geçebileceklerine baktıklarını, bu nedenle sisteme katılma ihtiyacı duymadıklarını belirtmiştir.

*-Bir de öğrencilerin dediği bize iletildiği şu. Hocaların sorduğu sorularla bizim sistemdeki ders notları uyuşmuyor diye tepki dile getiriyorlar.(AD1)*

*-Öğrenciler ise sınav sorularının kitaptan ya da sağdan soldan buldukları geçmiş yıllar sorularıyla dersi geçmeyi hedeflediklerinden öğrenci aktif değil açıkçası. (AD1)*

*-Öğrencinin algısı şu nasıl en az çalışmayla bu dersi geçeriz. Öğrenci alıyor geçmiş yıllarda çıkan soruları bir fotokopiciden dersi geçiyor. Daha bu öğrenci o sisteme girer mi efor sarf eder mi? (AD3)*

#### **4. 2. 3. 3. 3. Ölçme Değerlendirme Çalışmaları**

AD1, ölçme değerlendirmenin önemli olduğunu, ölçme değerlendirmenin profesyonelce geçerlik ve güvenilirliği ispatlanmış sınavlar içeren bir sistemle yapılması gerektiğini söylemiştir.

*-Ölçme değerlendirme çok önemli. Her biri kendi alanında bir ekip kurulmalı alan uzmanlarını da içeren. Ayrıca Öğretimin değerlendirilmesinde bir ölçme değerlendirmeciden yararlanarak ne öğretildiyse o öğrendiklerini ölçecek bir sistem profesyonelce uygulanmalı. Geçerliği güvenilirliği ispatlanmış sınavlarla ölçme yapılmalı. Sürekli olmasa da öğrencinin yazılı olarak da sınav olacağı bir sistem olabilir. Burada görev gene öğretim elemanlarına düşüyor. (AD1)*

#### 4. 2. 3. 4. Öğretim Elemanlarının Motivasyonu

##### 4. 2. 3. 4. 1. Öğretim Elemanlarının Uzaktan Eğitime Yönelik Algıları

AD1, öğretim elemanlarının uzaktan eğitime yönelik algılarının motivasyonu etkileyen en önemli neden olarak görmektedir. Zihniyet olarak uzaktan eğitime inanan insanlar isteksiz olduğunu, herkesin bu isteksizlikten olumsuz etkilendiğini, bu insanların sistemin devam etmemesi için olumsuzlukları desteklediklerini belirtmiştir. Çözüm olarak ise öncelikle çevrimiçi derslerde eğitim verecek öğretmenlerin bu konuda istekli öğretim elemanları arasından seçilmesi gerektiğini, neden gerekli olduğunun tüm muhataplara iyi bir şekilde anlatılması gerektiğini, profesyonel bir ekiple çalışılması gerektiğini öne sürmüştür.

*-Öncelikle zihniyet olarak buna inanmaları lazım. Uzaktan eğitimin gerekliliğine yararlarına inanmalılar. (AD1)*

*-Temel neden bölümlerden gelen hocaların isteksizliklerinden kaynaklanıyor. Peki bu isteksizliğin nedeni nedir? Bence uzaktan eğitim algılarıyla ilgili bence, daha önce uzaktan eğitimde ders vermemiş olabilirler, yıllardır alıştıkları geleneksel sistemden farklı olması da olabilir ya da bu sistemlerin gelişmesi onlarda iş kaygısına da neden oluyordur diye düşünüyorum. Ama yine de bence en önemli neden uzaktan eğitime karşı bir antipatileri, belirsizlikleri önyargıları olması ve uzaktan eğitimle neler yapabileceklerinin de farkında olmamaları olarak gösterebilirim. (AD1)*

*-Hocalar asenkron ders haricinde danışmanlık saati dediğimiz derslerde canlı olarak derslerle öğrencilerinin karşısına çıkıyorlar. Öğrencilerin girip soracaklarını sordukları bir sistem. Bu noktada hocalarda şöyle bir şey oluyor bilgisayar karşısında sıkılıyorlar. Onun dışında bazı öğrenciler de karşılarında muhatap bulamıyorlar hocalar kameralarını kapatıyor ya da sabitliyorlar gibi şeylerle de karşılaşıyoruz. (AD1)*

*-Türk dilindeki bazı hocalar geçen sene ilgili olan hocalar takip edip eksik yerleri söylüyorlardı, biz de ona göre değiştiriyorduk yani ilgili olan hocalar çevrimiçi eğitime inananlar çaba gösteriyor ve ilerleniyor o zaman. (AD1)*

*-Profesyonel bu konuda eğitilmiş istekli personelle yola çıkılmalı. Hocalar kesinlikle yeni teknolojilere açık uzaktan eğitime inanan istekli insanlar arasından seçilmeli. (AD1)*

*-Öğrencilerin buna neden ihtiyaç duymaları gerektiği de iyi anlatılmalı. İhtiyaç hissetmeli, gerekliliğine inandırılması gerekir bu da çok önemli. (AD1)*

#### 4. 2. 3. 4. 2. Etkileşim Eksikliği

AD2, sadece çevrimiçi derslere giren öğretim elemanlarının, yüzyüze dersleri de olan öğretim elemanlarına göre çok mutsuz olduklarını söylemiştir. AD3 ise etkileşimi arttırmanın çevrimiçi derslerde mümkün olduğunu, bunun sistem ara yüzüne hakim olmaktan geçtiğini öne sürmüştür.

*-Bazı hocaların hem örgünü var bazılarının tamamı sadece UZEM'de ders anlatıyor. Diğer örgünde ders veren hocalar öğrenciyle de ders işledikleri için belirli zamanlarda onlarda bu kadar motivasyon kaybı olmuyor. Ancak sadece çevrimiçi ders yükü olanlarda büyük motivasyon sorunu ortaya çıkıyor. (AD2)*

*-Öğretmen sadece anlatmasa soru sorsa etkileşim olsa öğrenci diyecek ki hoca bana soru soruyor derse hazırlıklı katılayım, öteki taraftan hoca da diyecek ki öğrenci bana soru soruyor hazırbulunuşluğumu arttırıyım. Bu bir otokontrol sağlar. Etkileşimi arttırmak için hem sisteme hoca hakim olmalı hem de bunun için çaba göstermeli. Bu ikisinden biri eksik olunca devamlılığı olmuyor işte. (AD3)*

#### 4. 2. 3. 4. 3. Öğretim Elemanlarının Maddi Kaygıları

AD1 de çevrimiçi ders sistemlerinin gelişmesinin öğretim elemanlarında iş kaygısına sebep olduğunu belirtmiştir.

*-Bu sistemlerin gelişmesi öğretim elemanlarında iş kaygısına da neden oluyordur diye düşünüyorum. (AD1)*

#### 4. 2. 3. 5. Öğrencilerin Motivasyonu

##### 4. 2. 3. 5. 1. Öğrencilerin Derse Bakış Açıları

AD1, öğrencilerin bu derslere ihtiyaçları olduklarını hissetmeleri gerektiğini dile getirmiştir.

*-Öğrencilerin buna neden ihtiyaç duymaları gerektiği de iyi anlatılmalı. İhtiyaç hissetmeli, gerekliliğine inandırılması gerekir, bu da çok önemli. (AD1)*

#### 4. 2. 3. 5. 2. Öğretim Elemanlarının Derse Hazırlık Durumu

AD1, Bazı öğretim elemanlarının ders izlenceleri ve notlarının hazır olmadığından eksik olduklarını, bunun nedeninin de pedagojik formasyon sahibi olmamalarını öne sürmüştür.

*-Öğretim elemanı hangi bölümde olursa olsun dersiyle ilgili izlencesi ders notları nerede ne kullanacaklarına dair hazırlıkları olması gerekir hocalar bu yönden eksikler bence. Bu noktada belki de pedagojik formasyon almadıklarından da olabilir. (AD1)*

#### 4. 2. 3. 6. Sisteme Karşı Güvensizlik

##### 4. 2. 3. 6. 1. Koordinasyon Eksikliği

AD1, öğretim elemanlarının ders içeriklerinin hazırlanmasında destek vermeyerek koordinasyon eksikliğine neden olduklarını söylemiştir. AD2 ise üniversite kayıt sürelerinin ek yerleştirmelerle sürekli uzamasının sisteme yeni öğrencilerin dâhil olmasına, yeni dâhil olan öğrencilerin kullanıcı şifre problemleri yaşamalarına sebep olduğunu, bunun nedeninin ise bilgi işlemde verilerin toplanıp UZEM'e gelmesinin zaman alması olarak belirtmiştir. Bu zaman kaybı da koordinasyon eksikliğine sebep olmaktadır.

*-En temel sorun içerik konusunda yardımcı olan hocalarla ilgili koordinasyon eksikliği var. (AD1)*

*-Bazen teknik anlamda da güvenlik nedeniyle bilgi işlemde kaynaklanan bazı sorunlar yaşıyoruz. Öğrenci soru yazacak sunucu engelliyor biz de her istediğimizi yapamıyoruz güvenlik kaygıları nedeniyle. (AD1)*

*-Bir de bizden kaynaklanmayan bir prosedür var. Öğrenci verileri bize dolaşarak geldiğinden ara kayıtlar da olduğundan çok sorun oldu görmek isteyen de giremedi. Biz bunu toplantılarda defalarca söyledik bizim veri tabanına erişim hakkımız olsun öğrenci kayıt olunca direk oradan çekelim veriyi biz de kullanıcı tanımlayalım, olsun bitsin, pratik bir şekilde dedik. - Öğrencilerin en çok sıkıntı çektiği nokta kullanıcı şifrelerini bu çok uzun süreçte aldılar. (AD2)*

*-Biz kullanıcı verilerini bilgi işlemde alıyoruz. Bu süreç en erken bir, bir buçuk ay sürüyor. Ek kontenjan dikey yatay geçişle de gelenler de düşünüldüğünde dönem boyunca devam ediyor. (AD2)*

#### 4. 2. 3. 6. 2. Planlama Eksikliği

AD3, çevrimiçi ders sisteminin en baştan planlanmış olsa, adım adım öğretim ortamı, ders içerikleri, öğretim elemanları ve öğrenciler hazırlanıp derslere başlansaydı birçok sorunun ortaya çıkmamış olacağını belirtmiştir.

*-Eğer en baştan bütün süreç planlanmış olsa ve adım adım belirli bir süreçte ortam, içerikler, öğretim elemanları ve öğrenciler hazırlansa ve dersler öyle başlansaydı bugün karşılaşılan birçok sorun ortaya çıkmayacaktı. (AD3)*

#### 4. 2. 4. UZEM Çağrı Merkezi Kayıtları

UZEM Çağrı merkezine ulaşan arayanları, bölümleri, karşılaştıkları sorunlar ve çözüm durumunu içeren günlük kayıtların örneği Şekil 14'de gösterilmiştir.

16.10.2012 Tarihli Çağrı Merkezi Kayıtları					
No	Saat	Ad Soyad	Bölümü	Sorun	Çözüm
1	15:00	Pınar ÖZTÜRK	Kamu Yönetimi TYL	"Osmanlıda batılılaşma ve fikir hareketleri" dersinin ders kayıtlarını izleyemiyor.	Ders kayıtlarını izleyebilmesi için gerekli tanımlama işlemi yapıldı.
2	15:27	Ünal Sakar	İşletme TYL	Öğrenci Kimlik Belgesinin çıkıp-çıkmadığı	İlgili bölüme yönlendirildi.
3	16:14	Uğurcan Deligezer	TMYO/Bilgisayar Prog.	Kullanıcı adı şifre sorunu	Kullanıcı adı ve şifre tanımlandı
4	16:55	Eda Daloğlu	İşletme Yönetimi	Kullanıcı adı şifre sorunu	Kullanıcı adı ve şifre tanımlandı
5	18:24	Öğt. Gör. Eda Bölük	İşletme Yönetimi	Ders hocası sesini iletemiyor	Sorun çözüldü.
6	18:40	Öğt. Gör. Orhan Şenses	İşletme Yönetimi	Sisteme giriş yapamıyor	Sorun çözüldü.
7	19:47	Öğt. Gör. Esra Atukalp	İşletme Yönetimi	Canlı ders için duyuru koyulmasını istedi	İstenen duyuru sisteme eklendi.
8	19:54	Öğt. Gör. Coşkun Aliyazıcıoğlu	İşletme Yönetimi	"Tuğba Şimşek" isimli öğrencinin kul. adı ve şifre sıkıntısı yaşadığı belirtildi	İlgili öğrenciye yeni kul. adı ve şifre tanımlandı.
9	20:49	Yrd. Doç. Dr. Fırat Karataş	BÖTE	Bilim tarihi dersini açamıyor	Tarayıcı kaynaklı bir sorundu. Çözüldü.

16.10.2012 tarihinde sistem nöbeti sırasında UZEM çağrı merkezine gelen arama kayıtları yukarıdaki şekildedir.

Yukarıdaki kayıtları okudum ve sistem nöbetini (uzaktan eğitim çağrı merkezi) Arş. Gör. Ayça ÇEBİ'den devraldım (17.10.2012).

Arş. Gör. Ayça ÇEBİ

Arş. Gör. Mehmet KOKOÇ

Şekil 14. UZEM çağrı merkezi kaydı örneği

Tablo 12.'de UZEM Çağrı Merkezini arayanların frekansı ve hangi konularda yardım talep ettikleri, Tablo 13.'de ise arayanların demografik bilgileri ve frekansları yer almaktadır.

Tablo 12. UZEM Çağrı Merkezi Kayıtları Konu Frekans Tablosu

Konu	Frekans
Sisteme Giriş	69
Bilgi Edinme	40
Alan Dışı	30
Teknik Sorun	18
Ders Saati	13
İçeriklere Erişim	14
Sınav Sistemi	6
Devamsızlık	5
Yönetici Ara Yüzü	4
Ders Atanması	2

Tablo 13. UZEM Çağrı Merkezi Kayıtları Arayan Frekans Tablosu

Arayan	Frekans
Öğrenci	159
Öğretim Elemanı	39
Veli	3

UZEM Çağrı Merkezi kayıtları incelendiğinde Çağrı Merkezine gelen aramaların en çok sisteme giriş ile ilgili olduğu görülmektedir. Sisteme Giriş ve İçeriklere Erişim konularında hem öğrenciler hem de öğretmenler çağrı merkezinden destek almıştır. Sisteme Giriş ile ilgili öğrenci velilerinin de az da olsa destek talebinde buldukları görülmektedir. Çevrimiçi Ders Sistemi hakkında bilgi almak isteyenlerin büyük çoğunluğunu öğrenciler oluşturmaktadır. Çağrı merkezinin alanı dışındaki aramaların sayısı da oldukça fazla olup, bu aramaların büyük bir kısmı öğrenciler tarafından yapılmıştır. Genellikle teknik sorunlar, ders saatlerinde değişiklikler, yönetici ara yüzünün kullanımına ilişkin aramalar öğretim elemanları tarafından yapılmıştır. Sınav sistemi, devamsızlık durumu konuları yalnız öğrenciler tarafından bilgi istenen konu başlıkları olmuştur.



## 5. TARTIŞMA

ÇDD anketinden elde edilen bulgular Tablo 8'de, çevrimiçi derslerin verimliliğini etkileyen faktörleri ait temalar ve kodlar öğretim elemanları açısından Tablo 9'da, yöneticiler açısından Tablo 10'da ve altyapı destek ekibi açısından Tablo 11'de, UZEM Çağrı Merkezi kayıtlarından elde edilen bulgular Tablo 12'de gösterilmiştir. Bu bulguların tamamı göz önünde bulundurularak tüm paydaşlar açısından ortak olan aşağıdaki başlıklar ve alt başlıklara göre tartışılmıştır.

1. Öğretim Elemanlarının Motivasyonu
  - a. Uzaktan Eğitime Yönelik Algıları
  - b. Etkileşim Eksikliği
2. Öğretim Yönetim Sistemi
  - a. Bilişim Teknolojisi Kullanım Yetersizlikleri
3. Ders İçerikleri
  - a. Uzman Desteği
4. Ölçme Değerlendirme
  - a. Devamsızlık Takibi
  - b. Hazır Ders Notları Edinilmesi
  - c. Ölçme Çalışmaları
5. Öğrencilerin Motivasyonu
  - a. Dersin Niteliği
  - b. Etkileşim Eksikliği
6. Sisteme Karşı Güvensizlik
  - a. Koordinasyon Eksikliği
  - b. Planlama Eksikliği

### 5. 1. Öğretim Elemanlarının Motivasyonu ile İlgili Tartışma

Çevrimiçi uygulamaların önemli bir paydaşı da öğretim elemanlarıdır. Çevrimiçi derslerin rehberi olarak öğretim elemanı öncelikli olarak motivasyon ve hazırbulunuşluk sürecinin rehberidir (Sher, 2009). Bu rehberliği yapabilmesi için öncelikle öğretmenin motivasyonunun sağlanmış olması gereklidir (Sims, 2009). Eğitim alanında öğrenmeyi etkileyen önemli faktörlerden biri olarak tanımlanan motivasyon hangi çeşit eğitim ortamı olursa olsun öğrenmenin en önemli bileşenlerinden birisidir (Ergül, 2006). Öğretim elemanlarının motivasyonunu etkileyen faktörlerin başında uzaktan eğitime yönelik algıları gelmektedir (Berigel, 2014). Uzaktan eğitimin gerekliliğine ve yararına inanmayan bir

öğretmenin uzaktan eğitimde zoraki görev yapması hem kendi motivasyonunu, hem de sorumlu olduğu öğrenci topluluğunun motivasyonunu olumsuz etkilemektedir. Nitekim, öğrencilerden elde edilen bulgularda öğretim elemanlarının çevrimiçi derslere karşı olumsuz tavırlarının kendi tutumlarını da olumsuz etkilemekte, öğretim elemanlarının uzaktan eğitime yönelik algılarının motivasyonu etkileyen en önemli neden olarak görülmektedir. Çevrimiçi derslerde görev alacak öğretim elemanlarının, uzaktan eğitime yönelik olumlu algıya sahip, çevrimiçi derslerde görev almakta istekli olanlar arasından seçilmesi motivasyonu olumlu olarak etkilemektedir (Farmer, 2004).

Çevrimiçi derslerdeki etkileşim ile geleneksel sınıf ortamındaki yüzyüze etkileşim karşılaştırıldığında gerek öğretim elemanlarının gerekse öğrencilerin yüzyüze etkileşimi daha çok tercih ettikleri görülmektedir. Öğrencilere göre çevrimiçi derslerde en büyük dezavantajın ise öğrenci öğretmen iletişiminin azalmasının motivasyonu düşürmesi bunu desteklemektedir. McVay (2000) de web tabanlı öğrenmede öğrenciler ve eğitimciler arasında iletişim ve etkileşim için fırsatlar oluşturmanın önemli olduğunu ifade etmiştir. Etkileşimin yetersiz olduğunu düşünen öğretim elemanlarının derslerin bir kısmının yüzyüze olmasını talep ettikleri görülmüştür. Çevrimiçi derslerin yüzyüze derslerle desteklenmesi çevrimiçi derslerin süreklilik ve verimliliği için olumlu katkı sağlayabileceği (Davidson-Shivers, 2009) sonucuna ulaşılmıştır.

Çevrimiçi derslere katılan öğretmenlerin maddi olarak kayıp yaşamamaları, desteklenmeleri de motivasyona olumlu katkı sağlayacağı göz ardı edilmemesi gerekir. Çevrimiçi derslerde daha az personelle daha çok öğrenciye ulaşılabilmesi, öğretim elemanlarında iş kaygısına sebep olduğu (Albion ve Ertmer, 2004) bunun da motivasyonu olumsuz olarak etkilediği görülmüştür.

## **5. 2. Öğretim Yönetim Sistemi İle İlgili Tartışma**

Keating (2013)'e göre öğretim yönetim sistemleri basit, sade ve kullanışlı bir ara yüze sahip olup öğrenci ve öğretmenler tarafından "kolay kullanılabilir" olarak nitelendirilmiş olmalıdır. Bu araştırmada, ÖYS giriş konusunda gerek destek personeli, gerekse öğretim elemanları problem yaşadığını belirtmişlerdir. Özellikle öğrenciler dönem başında sistemi bilmediklerinden, şifre almak, şifre unutmak gibi nedenlerden dolayı sisteme girişte zorluklar yaşanmaktadır. Söz konusu zorlukları aşmak için, oryantasyon programında sistemle ilgili görüntülü ve uygulamalı olarak bilgilendirme yapılması önerilmiştir. UZEM Çağrı Merkezi kayıtlarına göre de hem öğrenciler, hem öğretim elemanları zaman zaman telefonla sisteme girişte yaşanan sorunlarla ilgili destek aldıkları görülmüştür.

Araştırmada bazı öğretim elemanlarının bilgisayar hâkimiyeti olmadığı, ara yüzdeki yetkilerini kullanamadıkları, böyle öğretim elemanlarının çevrimiçi derslerle ilgili her şeye karşı oldukları ortaya konmuştur. Wheeler (2002), benzer şekilde öğretim uzaktan eğitim süreçlerinin sürdürülebilirliğinin en önemli unsurlarından birinin, öğretim elemanlarının bilgisayar öz yeterlilikleri olduğunu belirtmiştir.

### **5. 3. Ders İçerikleri İle İlgili Tartışma**

Şahin (2003), Morrison ve diğ., (2012), Web tabanlı eğitim sisteminde de temel eğitim kuramları dikkate alınmadığı sürece başarıdan söz edilemeyeceğini kullanıcıyı motive edecek, zihinsel çaba sarf etmesini gerektirecek, yaptıklarının sonuçlarını görmesini sağlayacak tarzda içerik geliştirilmediği sürece ortaya çıkacak ürünler elektronik kitaplardan öteye gitmeyeceğini belirtmiştir. Bu araştırmada da benzer sonuçlara ulaşıldığı, içerik geliştirme sürecinde yaşanan sorunların öğretim elemanları ve öğrencilerin motivasyonunu olumsuz etkilediği, ders içerikleri hazırlanırken alan uzmanlarından destek alınması, zengin ders içerikleri ve materyallerinin planlı bir ekip çalışmasıyla organize edilmiş olması, profesyonel bir tasarım ve destek ekibiyle ders içeriklerinin geliştirilmesi gerektiği görülmüştür.

UZEM yöneticilerine göre, sistemde çalışan personellerin her birinin kendi alanlarında uzmanlaşmış istekli öğretmen, yüksek lisans veya doktora öğrencilerinden oluşması gerektiği vurgulanmıştır. Watson (2008) da çevrimiçi uygulamaların başarıya ulaşabilmesinin en önemli koşulunun alanında uzman, motivasyonu yüksek bir ekiple mümkün olduğunu belirtmiştir.

### **5. 4. Ölçme Değerlendirme İle İlgili Tartışma**

Devamsızlık durumu konusunda, öğrencilerin sınav odaklı olduğundan sadece sınava yakın zamanlarda sisteme girme zorunluluğu duyduğu, bunun dışında çok büyük kesimin dersi takip etmediği, yoklama alınmaması ya da alınmadığı algısının öğrenci katılımı konusunda en büyük sorunu teşkil ettiğini dile getirilmiştir. Walker (2007) devam durumunun kontrol altına alınmamasının verimliliği olumsuz şekilde etkilediğini belirtmiştir.

Ölçme değerlendirmenin esas ölçütü olan yazılı sınavlar ile ilgili olarak öğrencilerden gelen şikâyetlerde öğretim elemanlarının sınavlarda sorduğu sorularla ders notlarının uyummadığı, öğrencilerin geçmiş yıllarda çıkan sınav sorularıyla dersi geçtikleri görülmüştür. Hazır ders notlarının öğrencileri kolaycılığa alıştırdığı, bu nedenle öğretim elemanlarının ders notlarını sürekli güncellemeleri gerektiğini (Mahmood, 2011), söylemiştir. Nitelikli ölçme değerlendirme sistemi olmadıkça, öğretim sistemlerinin başarılı

olamayacağını belirtmiştir (Joyce ve McMillan, 2010). Ölçme değerlendirme ile ilgili olarak özetle, devamsızlığın sınıf geçmeye etkisi olmaması algısı derse katılan öğrenci sayısını düşürmüştür. Derslere çok az sayıda öğrenci katılması öğretmenlerin motivasyonunu da düşürür (Kaler, 2012). Öğrenciler; ÖYS’de yer alan çalışma notlarındansa hazır ders notlarına çalışarak sınavlara hazırlandıklarından, ders içerikleriyle sınav sorularının uyumadığını düşünmektedirler. Bunun yanı sıra öğretim elemanlarının derslerde kullandıkları ders notları ve ölçmede kullanılan sınav sorularını da güncellemeleri gerektiği ortaya çıkmıştır (McIntyre ve Watson, 2011).

### 5. 5. Öğrencilerin Motivasyonu İle İlgili Tartışma

Çevrimiçi işbirlikli öğrenme uygulamalarının da, beklenen sonuçları verebilmesi için dikkat edilmesi gereken koşullar bulunmaktadır. Alanyazında işbirlikli öğrenme uygulamalarının başarılı olabilmesi için gerekli koşullardan birisinin de ders, ortam gibi değişkenlere yönelik tutum olduğu belirtilmektedir. Nitekim yapılan bazı araştırmalarda, öğrencilerin grup çalışmalarına aktif katılımı konusunda isteksiz olmalarının işbirlikli öğrenme sürecini olumsuz etkileyebileceği belirtilmektedir (Nam ve Zellner, 2011; Korkmaz ve Yeşil, 2011). Çevrimiçi derslerin verimliliğinin öğrenci memnuniyetleri açısından incelendiği çalışmalar da alanyazında mevcuttur (Arkün Kocadere, 2013).

Çevrimiçi öğrenme, öğrenenler açısından daha fazla çaba, yönlendirme, motivasyon gerektirmektedir. Çevrimiçi öğrenme sürecinde öğrenme daha bireysel ve bağımsız bir etkinlik olduğu için, etkili öğrenme için motivasyon gereklidir (Kaya, 2002). Nitekim Daniels ve Moore (2000) tarafından yapılan çalışma çevrimiçi öğrenme ortamlarının ayrılmış ve bağımsız olması sebebiyle öğrencilerin yüksek motivasyona sahip olması, çevrimiçi öğrenmeyi içselleştirmiş olması, bunun yanı sıra kendi öğrenme alışkanlıklarını yönetmede organizasyonel becerilere sahip olması gerektiği vurgulanmıştır. Benzer olarak Lin ve Hsieh (2001) tarafından yapılan çalışmada, kendi bilgileri ve amaçları doğrultusunda, kendi hızlarında, öğrenenlerin kararlarını kendilerinin alabildiği çevrimiçi öğrenme ortamlarında daha başarılı bir öğretim süreci geçirdiği görülmüştür. Vlachopoulos ve Cowan (2010)’a göre öğrencilerin motivasyonunu etkileyen faktörler olarak derslerin gerekliliğine olan inançsızlık, derslerin zorunlu olması, öğretim elemanlarının motivasyonu ve hazırbulunuşlukları olarak sıralamış bu çalışmada da aynı sonuçlara ulaşılmıştır. Öğrenenlerin öğrenme ihtiyacı hissetmeleri bu sürecin olumlu olarak sonlandırılması açısından önemlidir. Çünkü kendi öğrenmesini yönetebilen çevrimiçi öğrenenler daha iyi öğrenme performansı sergileyebilirler (Hung ve diğ., 2010).

Bulgular göz önünde bulundurulduğunda, derse öğrenci katılımı oldukça zevkli ders işlemeye başladığı, derse zamansız girip çıkan, konuyla ilgisiz sorular soran öğrencilerin

motivasyonu olumsuz etkilediği ve derse giriş çıkış saatlerinin istatistiklerini incelediklerinde, öğretim elemanlarının bir kısmının giriş çıkış saatlerine dikkat etmediğini, bu nedenle derse girmek isteyen öğrencilerin de derse katılmadığını, öğretim elemanlarının dersleri olması gereken zamandan önce bitirmesinin, sonradan derse giren öğrencilerin karşılarında muhatap bulamayıp dersten ayrılmalarına neden olduğu görülmüştür. Bruyn (2004)'e göre de çevrimiçi öğrenmenin bilgisayar aracılığıyla gerçekleşen iletişim gerektirmektedir ve bu ortamlardaki öğrenme deneyiminin niteliğini, öğrenme aktivitelerinin etkililiği, öğrenci etkileşimi ve aktif katılımı belirlemektedir.

Öğrencilerden elde edilen bulgulara göre, öğretim elemanlarından yeterli dönüt alamadıkları kullandıkları yöntem ve teknikler bakımından yetersiz olduklarını, öğretim elemanlarının öğrencilerin gelişimini takip etmediğini, derslere işbirliği ortamı oluşmadığı sonuçlarına varılmıştır. Brew (2008) öğrencilerden alınan geri bildirimlerin ayrıntılı olmasının eğitim etkinliklerinin değerlendirilip düzenlenmesi açısından önemli olduğunu ortaya koymuştur.

Öğrencilerin temel bilgisayar kullanma bilgi ve becerisine sahip olmaları, bilgisayar öz yeterlik algılarının yüksek olması, çevrimiçi öğrenme ortamlarının başarılı olmasında belirleyici olan değişkenlerdendir (Çelen, Çelik ve Seferoğlu, 2011). Tsai ve Tsai (2003)'e göre ise internet öz yeterliği, internet tabanlı öğrenme ortamlarında, öğrencilerin bilgiye ulaşma stratejilerini etkileyebilmekte ve bu stratejilerden yararlanmalarını kolaylaştırabilmektedir. Benzer şekilde e-öğrenme süreci öğrencinin kendi kontrolünde gerçekleşen bir süreç olduğundan dolayı öğrencinin yetenek ve becerilerinin bilinmesi daha da önem kazanmıştır.

## 5. 6. Sisteme Karşı Güvensizlik İle İlgili Tartışma

Y2, en önemli sorun olarak gördüğü devamsızlık takibi olmamasının nedeninin yasal prosedürlerden kaynaklandığını, telif hakkı sorunlarının maliyetleri çok yükseltmesinin istenilen içerikleri hazırlamakta engel teşkil ettiğini belirtmiştir. Y4, çevrimiçi derslerde görev alan personellerin görevlerini pozitif niyetle yerine getirmemelerinin yasal sonuçları olacağını dile getirmiştir. Y3 olarak kodlanan UZEM yöneticisi çevrimiçi derslerin yasal zeminde yapıldığını, lisanslı yazılımlar kullanıldığını, senato onayına bağlı olarak çevrimiçi derslerin UZEM aracılığıyla verilmeye devam ettiğini belirtmiştir.

Yöneticiler, ÖYS, öğretim elemanları, altyapı ve destek ekibi arasındaki planlama ve organizasyon, sistem hakkında paydaşlarda oluşacak algıyı etkilemektedir. Bu planlama ve organizasyonu Çevrimiçi Derslerin koordinasyonu olarak tanımlamak mümkündür. Harrison (2011), çevrimiçi derslerde organizasyon, planlamanın en baştan yapılması, pilot

uygulamalardan sonra yürürlüğe konması gerektiğini belirtmiştir. Özetle sisteme karşı güvensizlik oluşmaması için, baştan iyi bir planlama yapılması ve sistemdeki tüm unsurların koordinasyonunun sağlanması gerekir.

## 6. SONUÇ VE ÖNERİLER

Tüm paydaşlardan elde edilen ortak bulgular tartışılmış ve Karadeniz Teknik Üniversitesinde yürütülmekte olan çevrimiçi dersleri etkileyen faktörler şu şekilde sıralanmıştır:

1. Öğretim Elemanlarının Motivasyonu ve Rolü
2. Öğretim Yönetim Sistemi
3. Ders İçerikleri
4. Ölçme ve Değerlendirme
5. Öğrencilerin Motivasyonu ve Rolü
6. Planlama ve Koordinasyon

Çevrimiçi dersleri etkileyen faktörler doğrultusunda, çevrimiçi derslerin verimliliğinin yüksek olması için öneriler şunlardır:

- Öğretim elemanlarının, uzaktan eğitime yönelik olumlu algıya sahip, çevrimiçi derslerde görev almakta istekli öğretmenler arasından seçilmesi,
- Öğretim yönetim sistemlerinin öğretim elemanları ve öğrenciler açısından basit, kolay anlaşılabilir menüler barındıran, temel düzeyde beceri gerektiren yüksek etkileşim sunan sistemler sunulması,
- Ders içerikleri hazırlanırken alan uzmanları, uzman tasarım ekibi, altyapı ve destek ekibinin birlikte görev alması,
- Ölçme ve değerlendirme, alan uzmanları desteğinde güncel sınavlarla yapılması, devam durumunun kayıt altına alınıp ilan edilmesi ve yasal yükümlülüklerin uygulanması.
- Çevrimiçi ders sistemi tüm unsurlarıyla planlanmalı, öncelikle pilot uygulaması gerçekleştirilip gerekli düzenlemeler yapıldıktan sonra, bu sürecin organizasyonu iyi yönetilmesi çevrimiçi ders sisteminin tümünün koordinasyon ve denetimini sağlayacak, her biri alanında uzman kişilerden oluşan yönetim birimi oluşturulması.

Çevrimiçi derslerin verimliliğine ilişkin çalışmalarda geleceğe yönelik öneriler ise şunlardır:

- Örneklemin genişletilerek birden fazla üniversite ve bölümlerde uygulanıp aradaki farklılıklar incelenebilir.
- Çevrimiçi derslerin tüm paydaşları için ayrı ayrı anketler hazırlanarak verimliliği etkileyen faktörler araştırılabilir.
- Hangi faktörlerin verimliliği ne kadar etkilediğine dair çalışmalar yapılabilir.

## 7. KAYNAKLAR

- Aggarwal, A. (2000). *Web-Based learning and teaching technologies: Opportunities and challenges*. Hershey-USA: Idea Group Publishing.
- Albion, P. R., & Ertmer, P. A. (2004). Online courses: Models and strategies for increasing interaction. In Proceedings of AusWeb 04, *Tenth Australian World Wide Web Conference*. <http://ausweb.scu.edu.au/aw04/papers/refereed/albion/index.html> adresinden 17.10.2011 tarihinde edinilmiştir.
- Allen I. E. & Seaman, J. (2010). *Class differences: Online education in the United States*. Babson Survey Research Group: The Sloan Consortium.
- Altun,A., Gülbahar, Y. & Madran, O. (2008). Use of a content management system for blended learning: Perceptions of pre-service teachers. *Turkish Online Journal of Distance Education*, 9(4), 11.
- Anderson, H. M. ; Cain , J.,; & Bird, E. (2005). Online student course evaluations: review of literature and a pilot study. *American Journal of Pharmaceutical Education*, 69 (1). <http://www.ajpe.org/aj6901/aj690105/aj690105.pdf> adresinden 26.07.2009 tarihinde edinilmiştir.
- Altan, T. ve Seferoğlu, S. S. (2009). Uzaktan eğitimde değerlendirme süreci: Öğrenci görüşlerinin sistemin gelişimine katkıları. 3. Uluslararası Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi Sempozyumu Bildiriler Kitabı (BOTS-2009), 861-865, Karadeniz Teknik Üniversitesi Fatih Eğitim Fakültesi, Trabzon.
- Arkün-Kocadere, S. (2013). Çevrimiçi öğrenme ortamlarında öğrenen memnuniyeti. *Ulusal Uzaktan Eğitim ve Teknolojileri Sempozyumu*, 1-3 Kasım, Konya.
- Avery, R. J., Bryant, W. K., Mathios, A., Kang, H., & Bell, D. (2006). Electronic course evaluations: does an online delivery system influence student evaluations? *Journal of Electronic Education*. 37(1), 21-38.



- Baran, B., & Keleş, E. (2011). Case study discussion experiences of computer education and instructional technologies students about instructional design on an asynchronous environment. *The Turkish Online Journal of Educational Technology*, 10(1), 58-70.
- Barnard, L., Lan, W.Y., To, M.Y., Paton, V.O., & Lai, S.-L. (2009). Measuring self-regulation in online and blended learning environments. *Internet and Higher Education*, 12, 1–6.
- Brew, L. S. (2008). The role of student feedback in evaluating and revising a blended learning course. *The Internet and Higher Education*, 11(2), 98–105. [http://www.sciencedirect.com/science?\\_ob=MIimg&\\_imagekey=B6W4X-4SPJ1XM1&\\_cdi=6554&\\_user=691275&\\_orig=browse&\\_coverDate=12%2F31%2F2008&\\_sk=999889997&\\_view=c&\\_wchp=dGLzVlzSkWb&\\_md5=e641d45d06217f9ce93d10873faded7d&\\_ie=/sdarticle.pdf](http://www.sciencedirect.com/science?_ob=MIimg&_imagekey=B6W4X-4SPJ1XM1&_cdi=6554&_user=691275&_orig=browse&_coverDate=12%2F31%2F2008&_sk=999889997&_view=c&_wchp=dGLzVlzSkWb&_md5=e641d45d06217f9ce93d10873faded7d&_ie=/sdarticle.pdf) adresinden 07.04.2011 tarihinde edinilmiştir.
- Brown, S. (2014). *Open & distance learning: case studies from industry and commerce*. British Library Catalogue.
- Bruyn, L. L. (2004). Monitoring online communication: can the development of convergence and social presence indicate an interactive learning environment?. *Distance Education*, 25(1), 67-81.
- Caldwell, E.R. (2006). A comparative study of three instructional modalities in a computer-programming course: traditional instruction, web based instruction, and online instruction. Unpublished PDH Thesis. The University of North Carolina at Greensboro. USA.
- Chang, C. K., Chen, G. D., & Li, L. Y. (2006). Constructing a community of practice to improve coursework activity. *Computers & Education*, 50,235-247.
- Chickering, A., & Gamson, Z. (1987). Seven principles of good practice in undergraduate education. *AAHE Bulletin*, 39, 3-7.
- Christensen, C.M., Horn, M.B., & Johnson, C.W. (2008). *Disrupting class: How disruptive innovation will change the way the world learns*. New York, NY: McGraw-Hill.

- Cruthers, M. (2008). Education technology gives teachers a wider reach. ETNI, 5. [http://www.etni.org.il/etnirag/issue5/mark\\_cruthers.htm](http://www.etni.org.il/etnirag/issue5/mark_cruthers.htm) adresinden 10.07.2013 tarihinde edinilmiştir.
- Collis B. ve Moonen J. (2001) *Flexible learning in a digital world: experiences and expectation*. London: Routledge.
- Creswell, J. W. (2002). *Educational research: Planning, conducting, and evaluating quantitative*. Prentice Hall.
- Çelen, F. K., Çelik, A., ve Seferoğlu, S. S. (2011). Yükseköğretimde çevrimiçi öğrenme: sistemde yaşanan sorunlar ve çözüm önerileri, *Journal of European Education*, 1(1).
- Daniel, H.L., & Moore, D.M. (2000). Interaction of cognitive style and learner control in a hypermedia environment. *International Journal of Instructional Media*, 27(4), 369-382.
- Davidson-Shivers, G. V. (2009). Frequency and types of instructor interactions in online instruction. *Journal of Interactive Online Learning*, 8, 23-40. <http://www.ncolr.org/jiol> adresinden 02.07.2012 tarihinde erişilmiştir.
- Davis, F. D., Bagozzi, R. P. ve Warshaw P. R., (1989). User acceptance of computer technology: a comparison of two theoretical models, *Management Science*, 35(8), 982-1003.
- Dewiyanti, S., Brand-Gruwel, S., Jochems, W. & Broers, N. J. (2007). Students' experiences with collaborative learning in asynchronous computer-supported collaborative learning environments. *Computers in Human Behavior*, 23(1), 496-514.
- Dick, W., & Carey, L. (1996). *The systematic design of instruction*. New York: Harper Collins College Publishers.
- Dommeyer, C.J.; Baum, P.; Hanna, R. W.; & Chapman, K. S. (2004). Gathering faculty teaching evaluations by inclass and online surveys. *Assessment & Evaluation in Higher Education*, 29(4), 611-623.

- Donovan, J.; Mader, C. & Shinsky, J. (2007). Traditional course evaluation formats: student perceptions. *Journal of Interactive Online Learning*, 6(3), 158-180. <http://www.ncolr.org/jiol/issues/PDF/6.3.2.pdf> 27.12.2011 tarihinde adresinden edinilmiştir.
- Dray, B.J., Lowenthal, P.R., Miskiewicz, M.J., Ruiz-Primo, M. A. & Marczyński, K. (2011). Developing an instrument to assess student readiness for online learning: a validation study. *Distance Education*, 32(1), 29-47.
- Dziuban, C., Moskal, P., Kramer, L. & Thompson, J. (2012). Student satisfaction with online learning in the presence of ambivalence: Looking for the will-o'- the-wisp, *The Internet and Higher Education*, 1,10-12.
- Ergül, H. (2006). Çevrimiçi eğitimde akademik başarıyı etkileyen güdülenme yapıları, *The Turkish Online Journal of Educational Technology*, 5(1).
- Erlandson, D. A., Harris, E. L., & Skipper, B. L. Allen. SD (1993). *Doing naturalistic inquiry: A guide to methods*. Newbury Park, CA: Sage Publications, Inc.
- Farmer, J. (2004). Communication dynamics: Discussion boards, weblogs and the development of communities of inquiry in online learning environments. Beyond the comfort zone: Proceedings of the 23rd Annual Conference of the Australasian Society for Computers in Learning in Tertiary Education (pp. 274–283).
- Galy, E.; Downey, C. & Johnson, J. (2011). The effect of using E-learning tools in online and campus-based classrooms on student performance. *Journal of Information Technology Education*, 10, 209-230.
- Glava, C., & Glava, A. (2011). Development of metacognitive behavior of future teacher students through electronic learning diaries as means of self reflection. *Procedia Computer Science* 3, 649-653.
- Graham, C., Cagiltay, K., Craner, J., Lim, B., & Duffy, T. M. (2000). *Teaching in a web-based distance learning environment: An evaluation summary based on four courses*. Center for research on learning and technology technical Report No. 13-00. Indiana University, Bloomington.
- Guba, E. G., & Lincoln, Y. S. (1994). Competing paradigms in qualitative research. *Handbook of qualitative research*, 2(163-194).

- Gülbahar, Y. (2005). Öğrenme stilleri ve teknoloji. *Eğitim ve Bilim*, 30(138), 10-17.
- Johnson, R., Hornik, S., & Salas, E. (2008). An empirical examination of factors contributing to the creation of successful e-learning environments. *International Journal of Human- Computer Studies*, 66(5), 365–369.
- Huang, S. L., & Yang, C. W. (2009). Designing a semantic blink system to support different types of knowledge and adaptive learning. *Computers & Education*, 53(3), 701–712.
- İşman, A. (2011). Instructional design in education: New model. *Turkish Online Journal Of Educational Technology*. 10(1), 136-142.
- Kalaycı Ş. (2010). *SPSS uygulamalı çok değişkenli istatistik teknikleri*. Ankara: Asil Yayın.
- Kaler, C. B. (2012). A model of successful adaptation to online learning for college-bound native American high school students. *Multicultural Education & Technology Journal*, 6(2), 60–76.
- Kaya, Z. (2002). *Uzaktan eğitim*, Ankara : Pegem A Yayıncılık.
- Keating, G. (2013). Storyboarding in eLearning. *Training & Development*, 20-21.
- Keller, J.M. (2010). Motivational design for learning and performance: The ARCS model approach. [http://sphweb.bumc.bu.edu/otlt/teachingLibrary/Learning%20Theory/ARCSintegrated\\_handout.pdf](http://sphweb.bumc.bu.edu/otlt/teachingLibrary/Learning%20Theory/ARCSintegrated_handout.pdf) adresinden 11.11.2013 tarihinde edinilmiştir.
- Kesim, E. (2011). *Uzaktan eğitimde meydana gelen değerler dizisi (paradigma) değişimlerinin e-öğrenme ekonomisi alanına yansımaları* , Türkiye'de e-öğrenme: Gelişmeler ve uygulamalar. (Eds: Gonca Telli Yamamoto, Uğur Demiray ve Mehmet Kesim). 2. Baskı. Ankara: Efil Yayınevi.
- Korkmaz, Ö., & Yesil, R. (2011). Evaluation of achievement, attitudes towards technology using and opinions about group work among students working in gender based groups. *Gazi University Journal of Gazi Education Faculty*, 31(1), 201-229.
- Kruger-Ross, M. & Waters, R. D. (2013). Predicting online learning success: applying the situational theory of publics to the virtual classroom. *Computers & Education*, 61, 176-184.

- Lee, J. K., & Lee, J., H. (2005). The effect of learning management system quality and self-regulated learning strategy on effectiveness of an e-Learning. [http://www.learnlab.org/uploads/mypslc/publications/20051215\\_journal%20of%20kai\\_s\\_f\\_inal.doc](http://www.learnlab.org/uploads/mypslc/publications/20051215_journal%20of%20kai_s_f_inal.doc) adresinden 14.05.2012 tarihinde edinilmiştir.
- Lin, B., & Hsieh, C. T. (2001). Web-based teaching and learner control: a research review. *Computers & Education*, 37(4), 377–386.
- Mahmood, K. (2011). Conformity to quality characteristics of textbooks: The illusion of textbook evaluation in Pakistan. *Journal of Research and Reflections in Education*, 5(2), 170–190.
- McIntyre, S. & Watson, K. (2011). Learning to teach online: Developing high quality video and text resources to help educators teach online. <http://fdp.edsw.usyd.edu.au/users/smcintyre> adresinden 30.06.2012 tarihinde edinilmiştir.
- McVay, M. (2000). *Developing a web-based distance student orientation to enhance student success in an online bachelor's degree completion program*. Unpublished practicum report presented to the Ed.D. Program. Florida: Nova Southeastern University.
- Moore, M., & Kearsley, G. (2005). *Distance education: A systems view*. Belmont, CA: Thomson Wadsworth.
- Moore, M. G., & Anderson, W. G. (2007). *Handbook of distance education*. Mahwah, NJ, US: Lawrence Erlbaum Associates Publishers.
- Morrison, G. R., Ross, Steven M., Kemp & Jerrold E. (2012). *Etkili öğretim tasarımı (Ed. İlhan Varank)*. Bahçeşehir Üniversitesi Yayınları. İstanbul.
- Mullen, G. E. & Tallent-Runnels, M. K. (2006). Student outcomes and perceptions of instructors' demands and support in online and traditional classrooms. *The Internet and Higher Education*, 9(4), 257-266.
- Nam, C.W., & Zellner, R.D. (2011). The relative effects of positive interdependence and group processing on student achievement and attitude in online cooperative learning. *Computers & Education*, 56, 680–688.

- Neuman, W. L. (2006). *Social research methods: Qualitative and quantitative approaches* (6th ed.). Boston, MA: Pearson.
- QAA (2006). *Assessment of students, code of practice for the assurance of academic quality and standards in higher education*. [http://www.qaa.ac.uk/academicinfrastructure/codeOfPractice/section6/COP\\_AOS.pdf](http://www.qaa.ac.uk/academicinfrastructure/codeOfPractice/section6/COP_AOS.pdf) adresinden 29.10.2011 tarihinde edinilmiştir.
- Park, J-H. & Choi H. J. (2009). Factors influencing adult learners' decision to drop out or persist in online learning. *Educational Technology & Society*, 12(4), 207-217.
- Pillay, H. , Irving, K., & Tones, M. (2007). Validation of the diagnostic tool for assessing 'tertiary students' readiness for online learning. *Higher Education Research & Development*, 26(2), 217-234.
- Pucel, D., J., & Stertz, T., F. (2005). Effectiveness of and student satisfaction with web-based compared to traditional in-service teacher education courses. *Journal of Industrial Teacher Education*, 42(1).
- Punie, Y. & Cabrera, M. (2006). *The future of ICT and learning in the knowledge society*. Report on a joint DG JRC/ IPTS-DG EAC Workshop held in Seville, 20–21 October 2005, JRC-IPTS, European Communities.
- Rakes, G. (2008). Open book testing in online learning environments. *Journal of Interactive Online Learning*, 7(1), 1-9. <http://www.ncolr.org/jiol/issues/PDF/7.1.1.pdf> adresinden 24.07.2009 tarihinde edinilmiştir.
- Roach, V., & Lemasters, L. K. (2006). Satisfaction with online learning: A comparative descriptive study. *Journal of Interactive Online Learning*, 5 (3).
- Saba, F. (2003). Research in distance education: A status report. International review of research . *Open and Distance Learning*, 7(1), 1-9.
- Sher, A. (2009). Assessing the relationship of student–instructor and student student interaction to student learning and satisfaction in web-based online learning environment. *Journal of Interactive Online Learning*, 8(2), 102–120. <http://www.ncolr.org/jiol/> adresinden 07.08.2012 tarihinde erişilmiştir.

- Sims R. (2009) , *From three-phase to proactive learning design: Creating effective online teaching and learning environments. In: Willis J (ed.) constructivist instructional design (c-id): foundations, models, and practical examples.* Charlotte, NC: Information Age Publishing, 81–108.
- So, H. J., & Brush, T. A. (2008). Student perceptions of collaborative learning, social presence and satisfaction in a blended learning environment: relationships and critical factors. *Computers & Education*, 51(1), 318–336.
- Sönmez, V. (2005). Bilimsel araştırmalarda yapılan yanlışlıklar. *Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 18,150-170.
- Şahin, Mehmet Can (2003), Web tabanlı öğretimde etkileşimin önemi. *Ç.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 17(1), 225-244.
- Şimşek, N. (2006). Uzaktan öğretim sistemlerindeki çevrimiçi etkileşimlerin yapısal çözümleme yoluyla modellenmesi. *Eğitim Bilimleri ve Uygulama*, 5(9), 3-18.
- Tipton, M. & Kovalik, C. (2000). Restructuring course delivery for interactive web instruction. *Journal of Computing in Teacher Education*, 17(1), 20-25.
- Trotter C. (2006). *Working with involuntary clients.* Second Edition, Sage, London, Thousand Oaks.
- Tsai, M. J., & Tsai, C. C. (2003). Information searching strategies in web-based science learning: The role of internet self-efficacy. *Innovations in Education and Teaching International*, 40(1), 43-50.
- Tseng, H. W., & Yeh, H. (2013). Team members' perceptions of online teamwork learning experiences and building teamwork trust: A qualitative study. *Computer & Education*, 63, 1-9.
- TÜİK (2010). 2010 Yılı Hanehalkı Bilişim Teknolojileri Kullanım Araştırması Sonuçları. Ankara: TÜİK. <http://www.tuik.gov.tr/ZipGetir.do?id=6308&class=onceki> adresinden 22.01.2012 tarihinde erişilmiştir.
- TÜİK (2013). 2013 Yılı Hanehalkı Bilişim Teknolojileri Kullanım Araştırması Sonuçları. Ankara: TÜİK. <http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=13569> adresinden 29.02.2014 tarihinde erişilmiştir.

- University of Idaho (Tarihsiz). Distance education at a glance. Guide 4: Evaluation for distance educators. Moscow, ID: Engineering Outreach, University of Idaho. <http://www.uiweb.uidaho.edu/eo/guide4.pdf> adresinden 20.05.2012 tarihinde edinilmiştir.
- Vlachopoulos, P., & Cowan, J. (2010). Reconceptualising moderation in asynchronous online discussions using grounded theory. *Distance Education*, 31, 23–36.
- Yang, F., Wang, M., Shen, R., & Han, P. (2007). Community-organizing agent: An artificial intelligent system for building learning communities among large number of learners. *Computers & Education*, 49, 131-147.
- Yeh, Y. (2010). Analyzing online behaviors, roles, and learning communities via online discussions. *Educational Technology & Society*, 13(1), 140-151.
- Walker, D. J. (2007). Principles of good online assessment design. *International Online Conference on Assessment Design for Learner Responsibility*. Re-Engineering Assessment Practices in Scottish Higher Education (REAP). <http://www.reap.ac.uk/reap/> adresinden 03.08.2011 tarihinde edinilmiştir.
- Watson, J. (2008). *Blended learning: The convergence of online and face-to-face education*. Vienna, VA: North American Council for Online Learning.
- Wheeler, S. (2002). Student perceptions of learning support in distance education. *Quarterly Review Of Distance Education*, 3(4), 419.
- Woolley, S. & Ludwig-Hardman, S. (2000). Online learning communities: Vehicles for collaboration and learning in online learning environments. In J. Bourdeau & R. Heller (Eds.), *Proceedings of World Conference on Educational Multimedia, Hypermedia and Telecommunications*, 1556-1558. Chesapeake, VA: AACE. <http://www.advisor.com/Articles.nsf/aid/SMITT140> adresinden 09.04.2012 tarihinde edinilmiştir.
- Wu, Y. T., & Tsai, C.-C. (2005). Information commitments: Evaluative standards and information searching strategies in web-based learning environments. *Journal of Computer Assisted Learning*, 21 (5), 374-385.



## **8.EKLER**

## Ek 1. Çevrimiçi Ders Değerlendirme Anketi

### ÇEVİRİMİÇİ DERS DEĞERLENDİRME ANKETİ : ORTAK DERSLER

Değerli Katılımcı;

Bu anket Karadeniz Teknik Üniversitesinde Ortak dersler olarak verilen "Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi" ve "Türk Dili/Yazılı Anlatım" derslerinin değerlendirilmesi amacıyla hazırlanmıştır. Vereceğiniz yanıtlar tamamen bilimsel amaçlı olarak kullanılacak olup bilgilerinizin gizliliği korunacaktır. Samimiyetle vereceğiniz yanıtlar çalışmanın geçerliliği için önem taşımaktadır. Soruları içtenlikle yanıtladığınız için teşekkür ederiz.

1. Cinsiyetiniz :  Kadın  Erkek

2. Bölümünüz : .....

3. Öğretim şekliniz :  Gündüz  Gece  Uzaktan Eğitim

4. Daha önce uzaktan eğitimle bir eğitim ya da seminere katıldınız mı?  Evet  Hayır

6. Mezun olduğunuz lisenin türü:


- Fen Lisesi  
 Sosyal Bilimler Lisesi  
 Anadolu Lisesi / Anadolu Öğrt. Lisesi  
 Teknik / Sağlık / İ.Hatip / Ticari / Meslek Lisesi  
 Düz Lise

7. Kullanmakta olduğunuz internet bağlantısı türleri nelerdir?

- ADSL  3G  Edge/2G  Fiber  Uydunet

5. İnternete nereden bağlanıyorsunuz?  Ev  Yurt  Kafe  Mobil (Cep)  Bağlanmıyorum

Aşağıdaki sorulardan uygun olan seçeneği işaretleyiniz.  
(Her satırda sadece bir seçeneği işaretleyiniz.)

Hiç katılmıyorum  Tamamen katılmıyorum

	1	2	3	4	5
1. " Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi " dersinin sınıf ortamından, çevrimiçi ortama taşınmasının yararlı olduğunu düşünüyorum.	1	2	3	4	5
2. Herhangi bir derse uzaktan katılmaktansa, yüzyüze katılmayı tercih ederim.	1	2	3	4	5
3. Başka dersleri de çevrimiçi olarak almak isterim.	1	2	3	4	5
4. " Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi " dersi yerine bir alan dersini çevrimiçi olarak alsaydım dersleri daha çok ciddiye alırdım.	1	2	3	4	5
5. " Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi " dersinde devamsızlığa önem verildiğini düşünmüyorum.	1	2	3	4	5
6. " Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi " dersine girmekte ve ders içeriklerine erişmekte zorlandım.	1	2	3	4	5
7. " Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi " dersine dair soru ve sorunlarımı rahatlıkla çözüm bulabildim.	1	2	3	4	5
8. " Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi " dersinde işbirliği ortamı oluşmaktadır.	1	2	3	4	5
9. " Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi " dersinde öğretim elemanı, eğitim ortamını zenginleştirecek materyaller kullanmaktadır.	1	2	3	4	5
10. " Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi " dersinde öğretim elemanlarından yeterli dönütler alabildim.	1	2	3	4	5
11. Öğretim elemanlarının ders anlatımlarını, kullandıkları yöntem ve teknikler bakımından yeterli görüyorum.	1	2	3	4	5
12. "Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi" derslerinde öğretim elemanlarının öğrencilerinin gelişimini takip ettiğini düşünüyorum.	1	2	3	4	5
13. "Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi" derslerinde kullanılan ders materyallerinde etkileşimin yeterli olmadığını düşünüyorum.	1	2	3	4	5
14. "Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi" dersini takip ettiğim UZEM internet sayfasının tasarımını kullanışlıdır.	1	2	3	4	5
15. "Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi" dersinde devamsızlıktan dolayı kalma olsaydı, derse daha fazla katılım gösterirdim.	1	2	3	4	5
16. Danışmanlık saati derslerinin, kayıt ediliyor olmasının samimiyeti azalttığını düşünüyorum.	1	2	3	4	5
17. Yöneticiler, "Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi" dersinin verimliliğini arttırmak için değişiklikler yapmalıdır.	1	2	3	4	5
18. Gerekli olanaklar olsa, dersleri mobil cihazlar (akıllı telefon , tablet...) üzerinden takip etmek isterdim.	1	2	3	4	5
19. Dersin içeriğini genel olarak bildiğim için derse yeterince önem vermedim.	1	2	3	4	5
20. "Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi" dersinin sınavlarına yalnız ders kitaplarından çalışarak hazırlandım.	1	2	3	4	5
21. "Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi" dersinin sınavlarına çevrimiçi ders içeriklerini izleyerek hazırlandım.	1	2	3	4	5
22. Çevrimiçi dersleri takip etmektense, ders notlarıyla dersi geçmeyi tercih ederim.	1	2	3	4	5
23. "Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi" dersinin değerlendirilmesinde değişiklik yapılması gerektiğini düşünüyorum.	1	2	3	4	5
24. Öğretim elemanlarının derse karşı olumsuz tutumları, öğrencilerin derse karşı tutumlarını etkilemektedir.	1	2	3	4	5
25. Öğretim elemanları "Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi" derslerinde etkileşimi, iletişimi arttırmak için çaba göstermektedirler.	1	2	3	4	5
26. Öğretim elemanların uzaktan eğitim konusunda zamanla daha iyi uygulamalar ortaya koyduklarını düşünüyorum.	1	2	3	4	5
27. Ders içeriklerinin dersin öğretiminde yeterli olduğunu düşünüyorum.	1	2	3	4	5
28. "Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi" ders içeriğinin uzaktan eğitimle verilmeye uygun olduğunu düşünüyorum.	1	2	3	4	5
29. "Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi" dersi içeriklerindeki sunuları beğeniyorum.	1	2	3	4	5
30. Çevrimiçi derslerin en önemli avantajı içerikleri her zaman tekrar edebilmektir.	1	2	3	4	5
31. Çevrimiçi dersler öğrenci-öğretmen ilişkisinin azalması, motivasyonu etkilemektedir.	1	2	3	4	5
32. Ders içeriklerindeki konu anlatım videolarının uzun ve ayrıntılı olduğunu düşünüyorum.	1	2	3	4	5
33. Ortak derslerin zorunlu değil, seçmeli olması gerektiğini düşünüyorum.	1	2	3	4	5
34. Uzaktan eğitim derslerinde karşılaştığım problemleri çözebilmek için nereden destek alınması gerektiğini bilmiyorum.	1	2	3	4	5
35. UZEM iletişim kanalları (çağrı merkezi, mail, web) sorunların çözümünde etkili hizmet vermektedir.	1	2	3	4	5

## **Ek 2. Altyapı ve Destek Ekibi Görüşme Formu**

1. Çevrimiçi derslerde sizin görev ve sorumluluklarınız nelerdir? Bu bağlamda çevrimiçi derslerde verdiğiniz altyapı ve destek hizmetleri nelerdir?
2. Öğretim elemanlarının çevrimiçi derslere yönelik tutumları hakkındaki görüşleriniz nelerdir?
3. Öğrencilerin çevrimiçi derslere yönelik tutumları hakkındaki görüşleriniz nelerdir?
4. Yöneticilerin çevrimiçi derslere yönelik tutumları hakkındaki görüşleriniz nelerdir?
5. Çevrimiçi derslerin olumlu yönleri nelerdir?
6. Çevrimiçi derslerle ilgili sorunlar varsa, size göre nelerdir, sebepleri nelerdir?
7. Sizce çevrimiçi derslerde verimliliğin artırılması için neler yapılması gerekir?

### **Ek 3. Yönetici Görüşme Formu**

1. Çevrimiçi derslerde sizin görev ve sorumluluklarınız nelerdir?
2. Çevrimiçi derslerle ilgili başlangıcından bugüne bir değerlendirme yaparsanız varsa olumlu ve olumsuz yönleri nelerdir?
3. Çevrimiçi derslerin paydaşlarından öğretim elemanlarının çevrimiçi derslere yönelik tutumları hakkındaki görüşleriniz nelerdir?
4. Altyapı ve destek ekibinin çevrimiçi derslere verdikleri hizmetler ve altyapı sistemleri hakkındaki görüşleriniz nelerdir?
5. Öğrencilerin çevrimiçi derslere yönelik tutumları hakkındaki görüşleriniz nelerdir?
6. Çevrimiçi derslerle ilgili sorunlar varsa, size göre nelerdir, sebepleri nelerdir? Bunlarla ilgili ne tür önlemler alınmıştır ya da planlamalarınız nelerdir?
7. Sizce çevrimiçi derslerde verimliliğin artırılması için neler yapılması gerekir?

#### **Ek 4. Öğretim Elemanlarıyla Yapılan Mülakat Soruları**

1. Çevrimiçi derslerde sizin rolünüz ve sorumluluklarınız nelerdir?
2. Çevrimiçi derslerle ilgili başlangıcından bugüne bir değerlendirme yaparsanız varsa olumlu ve olumsuz yönleri nelerdir?
3. Sınıf ortamında da aynı dersi vermiş bir öğretmen olarak, çevrimiçi dersler hakkındaki varsa olumlu ve olumsuz düşünceleriniz nelerdir?
4. Öğrencilerin çevrimiçi derslere yönelik tutumları hakkındaki görüşleriniz nelerdir?
5. Altyapı ve destek ekibinin verdiği hizmetleri değerlendirir misiniz?
6. Çevrimiçi derslere karşı yöneticilerin tutumları hakkındaki görüşleriniz nelerdir?
7. Çevrimiçi derslerle ilgili varsa sorunlar nelerdir, sebepleri nelerdir?
8. Sizce çevrimiçi derslerde verimliliğin artırılması için neler yapılması gerekir?

## 9. ÖZGEÇMİŞ VE İLETİŞİM BİLGİLERİ

28 Eylül 1984 tarihinde Trabzon İli Akçaabat İlçesinde doğdu. İlkokul eğitimini Trabzon İsmet Paşa İlkokulu'nda, ortaokul eğitimini Trabzon Kanuni Ortaokulu'nda tamamladı. Lise eğitimini Trabzon Kanuni Anadolu Lisesi'nde aldıktan sonra lisans tahsilini Atatürk Üniversitesi Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi Bölümünde yapmıştır. 2006 yılında İstanbul Bağcılar Mahmutbey Ortaokulu'na bilişim teknolojileri öğretmeni olarak atandığından, yine aynı yıl Karadeniz Teknik Üniversitesi Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi Bölümünde başladığı yüksek lisans eğitimine zorunlu görev süresini tamamlayıncaya dek ara vermiştir. Bu süreçte İstanbul Başakşehir Süleyman Demirel İlköğretim Okulu ve Giresun Çanakçı Karabörk İlköğretim Okulu'nda öğretmen ve yönetici olarak görevlerde bulunmuştur. 2011 yılında tayin olduğu Trabzon Akçaabat Mersin Şehit Engin SARAÇ Ortaokulunda hem öğretmenlik görevine, hem de yüksek lisans eğitimine devam etmiştir. Evli ve iki çocuk babasıdır.

### İLETİŞİM BİLGİLERİ

**Adres** : Adem BAYRAKTAR Mersin Mah. Şehit Engin SARAÇ Cad.

Mersin Şehit Engin SARAÇ Ortaokulu Akçaabat / Trabzon

**E-Posta** : adembayraktar@gmail.com

**Tel** : 05448613861